

Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης Τουρισμού 2021-2025

(ΕΠΑ ΤΠΑ 2021-2025)

ΜΑΪΟΣ 2021

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης Τομέα Τουρισμού	2
1.1	Θεσμικό πλαίσιο Υπουργείου Τουρισμού και τομείς παρέμβασης	2
1.1.1	Το Υπουργείο Τουρισμού	2
1.1.2	Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)	5
1.1.3	Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε.).....	6
1.2	Εθνικά στρατηγικά κείμενα - κανονιστικές και λυσιπώρες υποχρεώσεις	8
1.2.1	Ευρωπαϊκά στρατηγικά κείμενα	17
1.3	Ανάλυση τρέχουσας κατάστασης Τομέα Τουρισμού - Ανάλυση δυνατοτήτων - αδυναμιών - προοπτικών – απειλών ανά τομέα παρέμβασης (SWOT Analysis)	22
1.3.1	Τρέχουσα Κατάσταση στον Τομέα του Τουρισμού.....	22
1.3.2	Ανάλυση SWOT του Τομέα του Τουρισμού στην Ελλάδα	28
1.3.3	Ο τουρισμός ως μια πολυεπίπεδη δραστηριότητα που εκτείνεται σε πλήθος διαφορετικών κλάδων της Ελληνικής Οικονομίας	30
1.3.4	Βιώσιμη Ανάπτυξη στον Τουρισμό, μια παγκόσμια στρατηγική επιλογή	32
1.4	Αποτίμηση αναμενόμενων αποτελεσμάτων από ήδη υλοποιούμενα και σε εξέλιξη έργα (εθνικού & συγχρηματοδοτούμενου σκέλους) ανά τομέα παρέμβασης	37
2	Η Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2021-2025	47
2.1	Ανάλυση στρατηγικής τομέα τουρισμού - Προσδιορισμός και ιεράρχηση ειδικών αναπτυξιακών στόχων του τομέα– Αντιστοίχιση με αναπτυξιακούς στόχους και ειδικούς στόχους ΕΠΑ	47
2.1.1	Ανάλυση στρατηγικής τομέα τουρισμού	47
2.2	Άξονες προτεραιότητας - Συσχέτιση με προτεραιότητες ΕΠΑ - Περιγραφή κατηγοριών έργων και δράσεων, που θα περιληφθούν ανά προτεραιότητα ΕΠΑ - Τεκμηρίωση της ανάγκης χρηματοδότησης από ΕΠΑ – Καθεστώς Ενίσχυσης - Δείκτες Εκροών - Δυνητικοί Δικαιούχοι.....	57
2.2.1	Συσχέτιση Προτεραιοτήτων Τομεακού Προγράμματος Τουρισμού με προτεραιότητες ΕΠΑ	59
2.3	Τεκμηρίωση συμβολής του άξονα προτεραιότητας στην επίτευξη των στόχων του ΕΠΑ (δείκτες του ΕΠΑ).....	79
2.4	Κατηγορίες Δράσεων και Νέα Έργα	85
2.4.1	Παλαιά Έργα ή Συνεχιζόμενα όπως σε προηγούμενες περιόδους.....	87
3	Τεχνική βοήθεια του προγράμματος	87
3.1	Περιγραφή έργων που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της τεχνικής βοήθειας – δείκτες εκροών - δυνητικοί δικαιούχοι.....	89
4	Προϋπολογισμός προγράμματος.....	92
4.1	Χρηματοδοτικοί πίνακες με κατανομή ανά έτος και προτεραιότητα	92

5	Συμβολή του ΤΠΑ στην εφαρμογή δημοσίων πολιτικών.....	96
5.1	Συμβατότητα ΤΠΑ με ΕΠΑ	96
5.2	Συμβατότητα στρατηγικής με άλλες στρατηγικές του Τομέα	99
5.3	Επιπτώσεις των μεγάλων έργων στην οικονομία	101
5.4	Συμπληρωματικότητα με πολιτικές ευρωπαϊκών ταμείων και οργάνων.....	103
6	Οριζόντιες Αρχές	108
6.1	Συμβολή ΤΠΑ στη βιώσιμη ανάπτυξη	108
6.2	Συμβολή του ΤΠΑ στην ισότητα ευκαιριών και κατάργηση των διακρίσεων και στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών	109
6.3	Αναμενόμενη επίπτωση στο περιβάλλον	109
7	Υπηρεσίες διαχείρισης του προγράμματος – Οργάνωση και αρμοδιότητες – Θεσμικό πλαίσιο	111
7.1	Δομή Συστήματος.....	112
8	Κριτήρια επιλογής έργων	115
9	Ειδικά και Άλλα Θέματα.....	118
9.1	Επιπτώσεις της πανδημίας του κορονοϊού και μέσα αντιμετώπισης της	118
10	Συνοπτική Περιγραφή της Διαδικασίας Σχεδιασμού του Προγράμματος – Συνεργασία με Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων	123
11	Βιβλιογραφία.....	125

Εισαγωγή

Ο τουρισμός αποτελεί τη σημαντικότερη οικονομική δραστηριότητα της Ελλάδας. Είναι ένας τομέας ο οποίος συνεισφέρει στο ένα πέμπτο περίπου του ΑΕΠ και απασχολεί σχεδόν ένα εκατομμύριο εργαζομένους. Επιπλέον, αποτελεί σημαντική πηγή οικονομικών πόρων της χώρας, ενισχύοντας άμεσα ή έμμεσα, μια σειρά άλλων κλάδων και δραστηριοτήτων. Αποτελώντας έναν εν τη γενέσει του εξωστρεφή τομέα, συμβάλλει στην εξισορρόπηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της χώρας. Ο τομέας του Τουρισμού αλληλοεπιδρά με πλήθος άλλων τομέων, με την τουριστική πολιτική να καθορίζει τον χαρακτήρα, τα μοντέλα ανάπτυξης και το περιβάλλον λειτουργίας όχι μόνο των τουριστικών επιχειρήσεων, αλλά και επιχειρήσεων που ανήκουν σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Το Υπουργείο Τουρισμού, με βάση τις οδηγίες που δοθήκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, διαμόρφωσε το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες στον τομέα του τουρισμού, όπως έχουν προκύψει από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης αλλά και των έκτακτων γεγονότων όπως η πρόσφατη υγειονομική κρίση. Επιπλέον, έχει λάβει υπόψη τις στρατηγικές πολιτικές που απορρέουν από άλλα Εθνικά αλλά και Ευρωπαϊκά κείμενα και τα οποία δεσμεύουν άμεσα ή έμμεσα τη χώρα.

Στο παρόν Σχέδιο ΤΠΑ, αποτυπώνεται η προτεινόμενη στρατηγική του Τομέα, για το χρονικό διάστημα 2021-2025, αναλύεται η συμβολή του ΤΠΑ στην επίτευξη των στόχων και των προτεραιοτήτων του συνολικού Εθνικού Προγράμματος καθώς και η συμπληρωματικότητά του με τις πολιτικές των ευρωπαϊκών οργάνων.

Στα κεφάλαια που ακολουθούν προσδιορίζονται και ιεραρχούνται οι ειδικοί αναπτυξιακοί στόχοι του Τομέα, καθορίζονται οι Άξονες Προτεραιότητας και περιγράφονται οι κατηγορίες έργων και δράσεων αντίστοιχα. Επιπλέον, τεκμηριώνεται η ανάγκη χρηματοδότησής τους από το ΕΠΑ με πρόσθετους πόρους από τους καταναμηθέντες. Τέλος, παρατίθεται συνοπτική περιγραφή της διαδικασίας σχεδιασμού του προγράμματος και του πλαισίου συνεργασίας του Υπουργείου Τουρισμού με άλλους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες.

1 Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης Τομέα Τουρισμού

1.1 Θεσμικό πλαίσιο Υπουργείου Τουρισμού και τομείς παρέμβασης

1.1.1 Το Υπουργείο Τουρισμού

Το Υπουργείο Τουρισμού ιδρύθηκε για πρώτη φορά το 1989 βάσει του Ν. 1835/1989, ενώ η σημερινή μορφή του βασίζεται στο Π.Δ. 123/2016, βάσει του οποίου καταργήθηκε το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και ανασυστάθηκε το Υπουργείο Τουρισμού. Ο Οργανισμός του Υπουργείου καθορίστηκε από το ΠΔ 127/2017, το οποίο περιγράφει και την αποστολή του. Βάσει του ΠΔ 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α'121) πραγματοποιήθηκε ο διορισμός της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Τουρισμού. Το άρθρο 1 του ΠΔ 127/2017¹ ορίζει ότι η αποστολή του Υπουργείου Τουρισμού είναι:

1. Ο προγραμματισμός και η χάραξη της τουριστικής πολιτικής, ο σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης στο πλαίσιο της γενικότερης κυβερνητικής πολιτικής και η διαμόρφωση και προώθηση των αναγκαίων θεσμικών και λοιπών ρυθμίσεων.
2. Η συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία για την εναρμόνιση των πολιτικών που επηρεάζουν τον τουρισμό και το συντονισμό των δράσεων με σκοπό την υποβοήθηση της τουριστικής ανάπτυξης, την διαμόρφωση ασφαλούς περιβάλλοντος για ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών στον κλάδο και τη βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού της χώρας.
3. Η εκπροσώπηση της χώρας στους διεθνείς οργανισμούς και στις διακρατικές σχέσεις που αφορούν στον τουρισμό και η σύναψη διεθνών συμβάσεων που αναφέρονται στον τουριστικό τομέα και διμερών συμφωνιών τουριστικής συνεργασίας.
4. Η αναβάθμιση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών μέσα από την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης

Στο άρθρο 2 του ΠΔ 127/2017², όπως έχει τροποποιηθεί μέχρι σήμερα (τελευταία τροποποίηση Ν. 4688/2020) ορίζεται η διάρθρωση του Υπουργείου Τουρισμού ως ακολούθως:

1. Κεντρική Υπηρεσία
 1. Γραφείο Υπουργού.
 2. Γραφείο Υπηρεσιακού Γραμματέα Τουρισμού (Ν.4622/2019 άρθ. 35-37). Στον Υπηρεσιακό Γενικό Γραμματέα υπάγεται η Υπηρεσία Συντονισμού (επιπέδου Διεύθυνσης) η οποία απαρτίζεται από το Γραφείο Συντονισμού Δημοσίων Πολιτικών και το Γραφείο Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων (αρθ. 38 Ν.4622/2019).
 3. Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών η οποία υπάγεται στον Υπουργό (Π.Δ. 84/2019³)
 4. Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου, ως αυτοτελές Τμήμα υπαγόμενο απευθείας στον Υπουργό.

¹https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/308558/p.d.-127-2017#Αρθρο_1|308566

²https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/308558/p.d.-127-2017#Αρθρο_2|308567

³https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/539871

5. Αυτοτελές Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων, υπαγόμενο στον Υπουργό, το οποίο λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1943/1991 (Α' 50).
2. Γενική Γραμματεία Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης, η οποία διαρθρώνεται ως ακολούθως:
 1. Γραφείο Γενικού/Τομεακού Γραμματέα Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης⁴.
 2. Γενική Διεύθυνση Τουριστικής Πολιτικής.
 3. Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων⁵.
 4. Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ. Για την οργάνωση και λειτουργία της Επιτελικής Δομής ισχύουν οι διατάξεις του ν. 3614/2007 (Α' 267), του ν. 4314/2014 (Α' 265) και της υπ' αριθ. 83066/ΕΥΘΥ780/4.8.2016 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 2686).
3. Στο Υπουργείο Τουρισμού λειτουργούν επίσης σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις:
 1. Γραφείο Νομικού Συμβούλου.
 2. Υπηρεσία Επιτρόπου Ελεγκτικού Συνεδρίου.
 3. Δημοσιονομική Υπηρεσία Εποπτείας και Ελέγχου (Δ.Υ.Ε.).
4. Περιφερειακές Υπηρεσίες Περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Τουρισμού είναι:
 1. Οι Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του άρθρου 20, οι οποίες υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Τουριστικής Πολιτικής.
 2. Οι εκπαιδευτικές μονάδες του άρθρου 4 του ν. 4109/2013 (Α' 16), οι οποίες υπάγονται απευθείας στη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών, ως ακολούθως:
 - i. Η Ανώτερη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Ρόδου (Α.Σ.Τ.Ε.Ρ.) και η Ανώτερη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Κρήτης (Α.Σ.Τ.Ε.Κ.), οι οποίες αποτελούν Διευθύνσεις χωρίς εσωτερική διάρθρωση.
 - ii. Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) του ν. 4186/2013 (Α' 193), τα οποία αποτελούν Διευθύνσεις χωρίς εσωτερική διάρθρωση.
 - iii. Οι Σχολές Ξεναγών Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Κέρκυρας, Κρήτης και Ρόδου, οι οποίες αποτελούν Διευθύνσεις χωρίς εσωτερική διάρθρωση υπαγόμενες στη Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών.

Οι Στρατηγικοί Σκοποί ανά Γενική Διεύθυνση και Γενική Γραμματεία του Υπουργείου παρουσιάζονται στη συνέχεια:

1. Στρατηγικοί σκοποί Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών βάσει του Άρθρου 4 του ΠΔ 127/2017⁶:
 1. Βέλτιστη αξιοποίηση πόρων ετήσιου προϋπολογισμού εντός των πλαισίων της Δημοσιονομικής Στρατηγικής.
 2. Ανάλυση δεδομένων, αξιολόγηση κινδύνων και διαμόρφωση εναλλακτικών επιλογών, βάσει ανάλυσης του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος για την αποδοτική λειτουργία του Υπουργείου Τουρισμού.
 3. Παρακολούθηση των διοικητικών μεταρρυθμίσεων και συντονισμός των υπηρεσιών για την ορθή εφαρμογή τους στο Υπουργείο Τουρισμού.

⁴ άρθρο 6 του ν. 4369/2016

⁵ άρθρο 12 του ν. 4002/2011 (Α' 180)

⁶ https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/308558/p.d.-127-2017#Αρθρο_4|308569

4. Σχεδιασμός και υλοποίηση εκπαιδευτικών πολιτικών και δράσεων σε βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση για την αναβάθμιση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών.
5. Βέλτιστη αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού.
2. Η Γενική Γραμματεία Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης (ΓΓΤΠΑ) αποτελείται από τη Γενική Διεύθυνση Τουριστικής Πολιτικής και την Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων (Ε.Υ.Π.Α.Τ.Ε.). (Άρθρο 12 του ΠΔ 127/2017⁷). Ακόμα στην ΓΓΤΠΑ υπάγεται η Επιτελική Δομή Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς Τομέα Τουρισμού (ΕΔΕΤΤ) βάσει του ΠΔ 127/2017, όπως αυτό ισχύει και ειδικότερα βάσει της παρ. 2δ του άρθρου 2.
 1. Στρατηγικοί σκοποί της Γενικής Διεύθυνσης Τουριστικής Πολιτικής βάσει του Άρθρου 13 του ΠΔ 127/2017⁸:
 - i. Ο σχεδιασμός πολιτικών για τον τουρισμό σε βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη ή και μακροπρόθεσμη βάση.
 - ii. Ο σχεδιασμός δράσεων για αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού.
 - iii. Η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων του Π.Δ.Ε.
 - iv. Η διαμόρφωση πληρέστερης τομεακής πολιτικής για την επωφελέστερη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ενίσχυσης.
 - v. Η ανάδειξη των πεδίων τουριστικής δυναμικής και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του ελληνικού τουριστικού προϊόντος σε συγκεκριμένους τομείς, με σκοπό τον περιορισμό της εποχικότητας.
 2. Η Ε.Υ.Π.Α.Τ.Ε. έχει ως επιχειρησιακό στόχο την μέσω της σύντμησης και απλοποίησης των αδειοδοτικών διαδικασιών διευκόλυνση και ενθάρρυνση των μεγάλων τουριστικών επενδύσεων. Η Ειδική Υπηρεσία Προώθησης και Αδειοδότησης Τουριστικών Επενδύσεων υπάγεται απευθείας στον Γενικό/Τομεακό Γραμματέα Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης και αποτελείται από το Τμήμα Ενημέρωσης, το Τμήμα Υποστήριξης και το Πολεοδομικό Γραφείο (Άρθρο 19 του ΠΔ 127/2017⁹, όπως τροποποιήθηκε με το Άρθρο 42 του Ν.4582/2018)
3. Ο Υπηρεσιακός Γραμματέας του Υπουργείου Τουρισμού αναλαμβάνει καθήκοντα αποφαινόμενου οργάνου στο πλαίσιο της διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων του οικείου Υπουργείου, εξαιρουμένων των περιπτώσεων για τις οποίες απόφαση του Υπουργού ορίζει αποφαινόμενο όργανο τον ίδιο ή άλλο όργανο. Έχει την αρμοδιότητα της τελικής υπογραφής για τις παρακάτω κατηγορίες διοικητικών πράξεων: (α) διακήρυξης διαγωνισμών και πρόσκλησης υποβολής προσφορών, (β) συγκρότησης και ορισμού γνωμοδοτικών οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, (γ) επικύρωσης των πρακτικών των γνωμοδοτικών οργάνων, (δ) κατακύρωσης, ανάθεσης, σύναψης και τροποποίησης συμβάσεων, (ε) ματαίωσης διαδικασίας, κήρυξης έκπτωτου αναδόχου και μονομερούς λύσης συμβάσεων, και (στ) των λοιπών πράξεων αρμοδιότητας αποφαινόμενου οργάνου.

Το Υπουργείο έχει δύο εποπτευόμενους φορείς, τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού και το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος.

⁷https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/308558/p.d.-127-2017#Άρθρο_12|308577

⁸https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/308558/p.d.-127-2017#Άρθρο_13|308578

⁹https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/308558/p.d.-127-2017#Άρθρο_19|513019

1.1.2 Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ) είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Τουρισμού (Άρθρο 1, Π.Δ 72/2018¹⁰), αποτελώντας το βασικό κρατικό φορέα του τουριστικού τομέα. Η τρέχουσα διάρθρωση και οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών και των οργάνων διοίκησης του περιλαμβάνονται στο Π.Δ. 72/2018¹¹(ΦΕΚ 141/Α'/2-8-2018) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει ως σήμερα. Ο ΕΟΤ διοικείται από ενδεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο (Άρθρο 3, Π.Δ 72/2018 και Άρθρο 106, Ν.4623/2019¹²) το οποίο αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τον Γενικό Γραμματέα του Ε.Ο.Τ., και άλλα οκτώ (8) μέλη. Το Διοικητικό Συμβούλιο διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Τουρισμού. Η θητεία όλων των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου είναι τριετής, μπορεί να ανανεώνεται και τα μέλη του είναι ελευθέρως ανακλητά.

Σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Π.Δ. 72/2018¹³, ο Ε.Ο.Τ. ως ο καθ' ύλην αρμόδιος εθνικός φορέας έχει ως αποστολή την προώθηση και προβολή του ελληνικού τουρισμού, εγχώρια και διεθνώς, την υλοποίηση της τουριστικής πολιτικής που χαράσσει το Υπουργείο Τουρισμού κατά το μέρος των αρμοδιοτήτων του και την ενίσχυση της εικόνας της χώρας διεθνώς. Ο Ε.Ο.Τ. σχεδιάζει, καταρτίζει και υλοποιεί το πρόγραμμα τουριστικής προβολής και προώθησης. Ο ΕΟΤ έχει κύρια αποστολή την οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στην Ελλάδα με την αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων της χώρας, ακολουθώντας δράσεις τουριστικής προβολής της Ελλάδας στο εσωτερικό και το εξωτερικό αλλά και κάθε άλλη δραστηριότητα που κρίνεται απαραίτητη για την υποστήριξη και προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Ειδικότερα, και προς τον σκοπό αυτό ο Ε.Ο.Τ.:

1. Υλοποιεί την τουριστική πολιτική που χαράσσει το Υπουργείο Τουρισμού, κατά το μέρος των αρμοδιοτήτων του καθώς και κάθε άλλη δραστηριότητα η οποία του ανατίθεται από το εποπτεύον Υπουργείο.
2. Υποβάλλει προτάσεις προς το εποπτεύον Υπουργείο για τη χάραξη της τουριστικής πολιτικής στα θέματα αρμοδιότητάς του.
3. Σχεδιάζει, καταρτίζει και υλοποιεί προγράμματα στρατηγικής επικοινωνίας και δράσεων σύμφωνα με τα σχέδια μάρκετινγκ που έχουν εκπονηθεί από την αρμόδια Υπηρεσία του εποπτεύοντος Υπουργείου με στόχο την ενίσχυση της εικόνας της χώρας διεθνώς.
4. Καταγράφει τα στοιχεία και τις διεθνείς τάσεις στον τουρισμό και τα αξιοποιεί με κάθε τρόπο προς όφελος της χώρας σε σχέση με το διεθνή ανταγωνισμό για τη χάραξη της εθνικής επικοινωνιακής πολιτικής.
5. Διοργανώνει, συνδιοργανώνει και συμμετέχει σε πάσης φύσεως εκδηλώσεις με τρίτους, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς (φυσικά ή νομικά πρόσωπα), για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και την ενίσχυση της εικόνας της χώρας διεθνώς.
6. Υποστηρίζει με οικονομική συμμετοχή ή/και συνάπτοντας συμφωνίες συνεργασίας, μνημόνια καθώς και με κάθε άλλο δυνατό τρόπο, πρωτοβουλίες και δράσεις φορέων

¹⁰https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/388701/p.d.-72-2018#Άρθρο_1|388707

¹¹https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/388701/p.d.-72-2018

¹²https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/546315/nomos-4623-2019#Άρθρο_106|546772

¹³https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/388701/p.d.-72-2018#Άρθρο_2|388708

του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, που συμβάλλουν στην προώθηση και προβολή του ελληνικού τουρισμού.

7. Διοργανώνει ταξίδια εξοικείωσης για ταξιδιωτικούς πράκτορες, δημοσιογράφους, διαμορφωτές κοινής γνώμης από το εξωτερικό, για παράγοντες της διεθνούς τουριστικής αγοράς και προσωπικότητες διεθνούς εμβέλειας, με σκοπό την ενίσχυση της εικόνας της χώρας διεθνώς και την αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Ελλάδα.
8. Συνεργάζεται με τις Περιφέρειες της χώρας προκειμένου κάθε Περιφέρεια να καταρτίσει ετήσια προγράμματα προώθησης και προβολής που θα λειτουργούν συμπληρωματικά με τα αντίστοιχα προγράμματα προβολής του Ε.Ο.Τ., τα οποία εγκρίνει και στη συνέχεια εποπτεύει.
9. Αναπτύσσει σχέσεις και συνεργασίες με διεθνείς οργανισμούς, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του.
10. Συνεργάζεται με φορείς διαφόρων κλάδων από τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας για την από κοινού ανάπτυξη δράσεων, που ενισχύουν την οικονομία και προβάλλουν τον ελληνικό τουρισμό.
11. Διαχειρίζεται επικοινωνιακά κρίσεις ή/και καταστάσεις που επηρεάζουν τον ελληνικό τουρισμό και την εικόνα της χώρας Διεθνώς σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του εποπτεύοντος Υπουργείου.

1.1.3 Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε.)

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος λειτουργεί από το 1935 ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Είναι νομοθετημένος σύμβουλος της Πολιτείας σε θέματα τουρισμού έχει εκ του νόμου ως μέλη όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα και τις οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις της χώρας. Διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο αιρετών αντιπροσώπων των ξενοδοχείων και των οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων όλης της χώρας και εκπροσώπων του κράτους είναι μέλος της Συνομοσπονδίας των Εθνικών Ενώσεων Ξενοδοχίας Εστίασης και Αναψυχής των κρατών- μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (HOTREC). Ο αριθμός των εγγεγραμμένων μελών ανέρχεται σε 10.000 περίπου μονάδες, με τα ξενοδοχεία κλασικού τύπου να αποτελούν την κυριότερη κατηγορία.

Το θεσμικό πλαίσιο του φορέα αυτού καθορίζεται κυρίως από το Προεδρικό Διάταγμα 89 του 1988¹⁴ «Οργανισμός Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδος», όπως τροποποιήθηκε με την παρ.4 άρθρου 48 Ν.4276/2014,(ΦΕΚ Α 155/30.7.2014).Σύμφωνα με το Διάταγμα αυτό οι υπηρεσίες του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδος ενέχουν θέση Διεύθυνσης και περιλαμβάνουν τα ακόλουθα τμήματα:

- i. Τμήμα Ανάπτυξης της Ξενοδοχίας.
- ii. Τμήμα Μητρώων.
- iii. Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Εκδόσεων.
- iv. Τμήμα Διοικητικού-Οικονομικού.
- v. Τμήμα Γραμματείας.
- vi. Γραφείο Νομικών Υποθέσεων.
- vii. Τμήμα κατάταξης τουριστικών καταλυμάτων.

¹⁴https://www.kdiko.gr/nomologia/document_navigation/427279/p.d.-89-1988#Αρθρο_1|643387https://www.kdiko.gr/nomologia/document_navigation/427279/p.d.-89-1988#Αρθρο_1|643387

Στις κύριες αρμοδιότητες του Επιμελητηρίου περιλαμβάνονται, σύμφωνα με το ανωτέρω διάταγμα:

- Η κατάρτιση μελετών για την τεκμηρίωση θεμάτων Οικονομικών και αναπτυξιακού περιεχομένου, σχετικών με τον τουρισμό και την Ξενοδοχία.
- Η κατάρτιση μελετών επί θεμάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή της κειμένης νομοθεσίας επί φορολογικών, εργατικών, πιστοδοτικών και άλλων ζητημάτων όσον αφορά τα ξενοδοχεία.
- Η κατάρτιση μελετών σχετικών με την ασφάλιση των ξενοδόχων.
- Η κατάρτιση μελετών που αφορούν τροποποιήσεις του Κανονισμού του Επιμελητηρίου.
- Η ενέργεια ερευνών για τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που επιδρούν στην πορεία του Οργανισμού.
- Η διατήρηση, λειτουργία και συμπλήρωση της βιβλιοθήκης του Επιμελητηρίου.
- Η επεξεργασία σχεδίων νόμων, δ/των, κανονισμών κλπ. που αφορούν τα ξενοδοχεία και το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο, καθώς και η κωδικοποίησή τους
- Η συγκέντρωση, σε συνεργασία με τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Επιμελητηρίου και η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων που αφορούν στο πρόγραμμα του Επιμελητηρίου.
- Η κατάρτιση στατιστικών πινάκων, που αφορούν τους ασφαλισμένους του Ταμείου Προνοίας Ξενοδόχων.
- Η κατάρτιση στατιστικών πινάκων σχετικά με τη γενική οικονομική κατάσταση του Επιμελητηρίου.
- Η τήρηση και ενημέρωση των μητρώων των μελών του Επιμελητηρίου.
- Η τήρηση του βιβλίου καταχωρίσεως τίτλων ξενοδοχείων.
- Η τήρηση βιβλίων αντιπροσώπων του Επιμελητηρίου σε διάφορες επιτροπές και συμβούλια.
- Η τήρηση βιβλίου των υφισταμένων στη Χώρα Ξενοδοχειακών συνδικαλιστικών οργανώσεων.
- Η τήρηση του αρχείου των φακέλων των ξενοδοχείων που είναι μέλη του Επιμελητηρίου.
- Η τήρηση μητρώου των συνταξιούχων και αρχείου των συνταξιοδοτικών φακέλων.
- Ο υπολογισμός των μηνιαίων παροχών στους εξερχόμενους από το επάγγελμα ξενοδόχους που παρέχονται από το Ταμείο Προνοίας Ξενοδόχων.
- Η στατιστική παρακολούθηση της πληρότητας των ξενοδοχείων.
- Η προβολή του έργου του Επιμελητηρίου διά του τύπου και κάθε πρόσφορου μέσου.
- Η επιμέλεια της έκδοσης εντύπου σχετικού με την προβολή των ελληνικών ξενοδοχείων στο εξωτερικό.
- Η παρακολούθηση των σχετικών με τη δράση του Επιμελητηρίου δημοσιεύσεων και γενικά των ελληνικών και ξένων εντύπων που αφορούν την ξενοδοχία.
- Η οργάνωση της υποδοχής και φιλοξενίας ξένων τουριστικών παραγόντων και της αποστολής αντιπροσωπειών του Επιμελητηρίου στο εξωτερικό.
- Η εκτέλεση κάθε εργασίας που έχει σχέση με την οργάνωση Συνεδρίων Ξενοδόχων Διεθνών και Πανελληνίων.
- Η επιμέλεια των επαφών του Επιμελητηρίου με Οργανισμούς, Ενώσεις, Γραφεία, εκπροσώπους του Τύπου κλπ. της αλλοδαπής και ημεδαπής.
- Η επιμέλεια των εκθέσεων που οργανώνονται από το Επιμελητήριο καθώς και η συμμετοχή αυτού σε εκθέσεις.
- Η σύνταξη, συγκέντρωση, επιλογή και οι διορθώσεις της απαιτούμενης ύλης (για κάθε τεύχος που περιλαμβάνει ποικίλα θέματα, σχετικά με τον τουρισμό και την ξενοδοχία ειδικότερα, ερμηνεία, καθοδήγηση, συστάσεις, διαφώτιση, αλληλογραφία κλπ.).

- Η τήρηση των διαδικασιών που προβλέπονται για την κατάταξη σε κατηγορίες των κυρίων και μη κυρίων ξενοδοχειακών καταλυμάτων, όπως αυτές θα ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουρισμού, καθώς και η έκδοση πιστοποιητικών κατάταξης.

1.2 Εθνικά στρατηγικά κείμενα - κανονιστικές και λυιπές υποχρεώσεις

Ο Τουρισμός αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής, σημαντικό για την οικονομία και την απασχόληση. Έχει συμμετοχή στη διαμόρφωση τουλάχιστον του 20% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας και συμβάλει στην απασχόληση άνω του 21% του ανθρώπινου δυναμικού¹⁵(για το έτος 2019), σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), ο οποίος αντλεί τα δεδομένα του από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού¹⁶. Έτσι οποιοσδήποτε στρατηγικός σχεδιασμός στη χώρα οφείλει να λαμβάνει υπόψιν του τις τουριστικές λειτουργίες, τις ανάγκες της βιομηχανίας του τουρισμού, τις προοπτικές προώθησης του και να μεριμνά για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα αυτού.

Για τους σκοπούς του παρόντος σχεδίου, κρίσιμης σημασίας κείμενο και βάση σχεδιασμού αποτελεί η στρατηγική που προκρίνει το ίδιο το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης¹⁷ 2021-2025. Ο Τουρισμός τεκμηριωμένα αντιμετωπίζεται ως ένας από τους κύριους πυλώνες της χώρας για την ενίσχυση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, καθώς στο εν λόγω κείμενο, στην Ενότητα 3.5, αναφέρεται «...σημαντικότερα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης, υπό την προϋπόθεση της ανάπτυξης και των αντίστοιχων υποδομών, υπάρχουν και στον τομέα των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ενδεικτικά έργα εδώ αφορούν στην προώθηση και ανάπτυξη των υποδομών για τον τουρισμό υγείας και ευεξίας (Health & Wellness), την ανάπτυξη δεύτερης κατοικίας για άτομα τρίτης ηλικίας, τον αγροτουρισμό, τον ορειβατικό τουρισμό, τον θρησκευτικό και τον γαστρονομικό τουρισμό. Σημαντικά περιθώρια υπάρχουν και για την προσέλκυση επισκεπτών με αναπηρία, μέσα από τις κατάλληλες προσαρμογές στις τουριστικές υποδομές και τη βελτιωμένη πρόσβαση σε εγκαταστάσεις πολιτισμού. Περαιτέρω, μπορεί να αναπτυχθεί και ο τουρισμός σύντομης διάρκειας (City-Break) στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις της χώρας, όπου σημαντικό ενδεικτικό έργο αποτελεί η δημιουργία οργανισμών διαχείρισης προορισμού (Destination Management Organisation)...». Στο πνεύμα αυτό στο ΕΠΑ έχουν ενσωματωθεί οι παρακάτω προτεραιότητες, εντός του στόχου ενίσχυσης της εξωστρέφειας (ΕΠΑ, ενότητα. 3.5):

- Προώθηση τουρισμού με έμφαση σε παραδοσιακές και ανερχόμενες νέες αγορές
- Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
- Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Επιπρόσθετα, άμεσα σχετιζόμενες είναι οι προτεραιότητες που αφορούν τον πολιτισμό και τις δημιουργικές βιομηχανίες, καθώς η τουριστική πρόταση της Ελλάδας συνδέεται άρρηκτα με τον πολιτιστικό πλούτο της (αρχαιολογικοί και ιστορικοί τόποι μνήμης, μουσεία, καλλιτεχνικά δρώμενα κ.α.). Οι σχετικές προτεραιότητες εντός του στόχου ενίσχυσης της εξωστρέφειας είναι οι ακόλουθες (ΕΠΑ, ενότητα. 3.5):

¹⁵ <https://sete.gr/el/stratigiki-gia-ton-tourismo/vasika-megethi-tou-ellinikoy-tourismoy/>

¹⁶ <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact>

¹⁷ Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 38 της 31-8-2020 «Έγκριση και προσδιορισμός των πόρων υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης(Ε.Π.Α.) για την προγραμματική περίοδο 2021-2025, ΦΕΚ Α' 174/2020

- Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα
- Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού
- Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες
- Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές

Σημαντικό κομμάτι της τουριστικής πρότασης της χώρας, το οποίο συνδέεται άμεσα με την προώθηση θεματικών μορφών τουρισμού, αφορά τον γαστρονομικό τουρισμό. Η Ελλάδα έχει να επιδείξει πολλά και ιδιαίτερα προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης και Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης¹⁸¹⁹²⁰. Η γαστρονομία αποτελεί σημαντικό κομμάτι της τουριστικής πρότασης κάθε περιοχής και κάθε κράτους, και συμμετέχει κατά περίπτωση στη διαμόρφωση της ταυτότητας της προσφερόμενης τουριστικής πρότασης²¹. Στο πλαίσιο της προσέγγισης αυτής το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης στις προτεραιότητες εντός του στόχου ενίσχυσης της εξωστρέφειας περιλαμβάνει (ΕΠΑ, ενότητα. 3.5):

- Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με ΠΟΠ και ΠΓΕ
- Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό

Σημαντικές πλευρές της πολιτικής της χώρας ρυθμίζονται με το **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020**²². Το Πρόγραμμα αυτό εστιάζει στην ανάγκη αντιμετώπισης της κρίσης του νέου κορονοϊού και διαρθρώνεται σε τρεις άξονες. Ο πρώτος αφορά τις πολιτικές για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Ο δεύτερος αφορά τις μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών προκλήσεων που αναφέρονται στην Έκθεση Χώρας (Country Report) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2020, και ο τρίτος τις πολιτικές που αφορούν στην εφαρμογή των Ειδικών Συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2019. Σύμφωνα με το κείμενο οι περιορισμοί στις μεταφορές, οι ακυρώσεις ταξιδιών, τα κλειστά σύνορα και οι δυσκολίες στη λειτουργία των αλυσίδων εφοδιασμού αναμένεται να ωθήσουν τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε απότομη πτώση (-19,2%), με τον τουρισμό, τις μεταφορές και τη ναυτιλία να επηρεάζονται περισσότερο²³. Για το 2021, προβλέπεται ανάκαμψη. Η πρόβλεψη αυτή στηρίζεται μεταξύ άλλων και στο γεγονός ότι οι φυσικοί πόροι της Ελλάδας, η πολιτιστική της κληρονομιά, το δυναμικό της σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η γεωγραφική της θέση μπορούν να δημιουργήσουν επενδυτικές ευκαιρίες για την κινητοποίηση της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας της χώρας. Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020 προσδοκώντας την άμβλυση κατά το δυνατόν των αρνητικών επιπτώσεων από την πανδημία του κορονοϊού προωθεί ένα σύνολο μέτρων όπως:

- Την παροχή φορολογικών και ασφαλιστικών κινήτρων προς τουριστικές επιχειρήσεις προκειμένου να υλοποιήσουν εκμεταλλευόμενες την περίοδο που είτε θα υπολειμθούν, είτε θα παραμείνουν κλειστές.
- Την άμεση έναρξη ή επιτάχυνση κάθε ώριμου ή εν εξελίξει σχεδίου δημοσίων επενδύσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Παράδειγμα αποτελεί η

¹⁸ <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-citizen-2/pop-pge>

¹⁹ <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/2012-02-02-07-52-07/ellinikaproionta>

²⁰ https://www.elgo.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=824&Itemid=1269

²¹ Η γαστρονομία ως παράγοντας εμπλουτισμού της ταξιδιωτικής εμπειρίας και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος, INSETE, Δεκέμβριος 2019 (<https://insete.gr/studies/>)

²² https://oe-e.gr/wp-content/uploads/2020/05/2020-european-semester-national-reform-programme-greece_el.pdf

²³ Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, κεφ. 2 «Μακροοικονομικό Πλαίσιο και Σενάριο»

επίσπευση ήδη αποφασισμένων σχεδίων αναβάθμισης υποδομών σε τουριστικές περιοχές.

- Την άμεση προώθηση ώριμων ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων, όπως π.χ. η επένδυση του Ελληνικού.

Ο τομέας του τουρισμού, λόγω της κεντρικής θέσης που κατέχει στην οικονομική διάρθρωση της χώρας, σχετίζεται έμμεσα ή άμεσα με πολλά έργα που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων. Ειδική αναφορά γίνεται σχετικά με το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), όπως παρουσιάστηκε, κυρώθηκε και υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2019, το οποίο αποτελεί για τη χώρα τον αναλυτικό οδικό χάρτη για την επίτευξη των Εθνικών ενεργειακών και κλιματικών Στόχων έως το έτος 2030. Στο Σχέδιο αυτό όπως αναφέρεται στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων θα περιλαμβάνεται ένα πλέγμα μέτρων που θα περιλαμβάνουν:

- επενδυτικά και φορολογικά κίνητρα,
- νέες υποδομές,
- αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων,
- στήριξη της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού,
- μετεκπαίδευση των εργαζομένων,
- εξασφάλιση των θέσεων εργασίας και δημιουργία νέων μέσω ενός ευέλικτου αναπτυξιακού μετασχηματισμού,
- ανάπτυξη όλων των τομέων παραγωγής²⁴.

Ακόμα στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων με στόχο την επίτευξη του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα της χώρας προωθείται μεταξύ άλλων η ενθάρρυνση της οικονομικής διαφοροποίησης και της ανάπτυξης του τουρισμού της υπαίθρου και του αγροτουρισμού²⁵.

Μία από τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων το οποίο δεν αφορά άμεσα τον Τουρισμό, αλλά μπορεί να συμβάλει στην αναβάθμιση των υποδομών του τομέα, αλλά και στη βελτίωση της αποδοτικότητας των υπάρχουσών υποδομών, αφορά τις προωθούμενες πολιτικές για την βελτίωση της Ενεργειακής Απόδοσης των δημόσιων και ιδιωτικών κτηρίων. Στο πλαίσιο της προσαρμογής στις απαιτήσεις της Οδηγίας 2018/844/ΕΕ, προωθούνται μέτρα και πολιτικές για την ανακαίνιση του υφιστάμενου κτηριακού αποθέματος. Τα χρηματοδοτικά προγράμματα και τα εργαλεία μόχλευσης για την ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων τόσο του οικιακού όσο και του τριτογενούς τομέα, για τη νέα προγραμματική περίοδο (2021-2027), θα σχεδιαστούν με γνώμονα την αύξηση του αριθμού των δυνητικά ωφελούμενων, την απλοποίηση των διαδικασιών πιστοποίησης εργασιών και την ενεργότερη συμμετοχή των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, με αύξηση των υφιστάμενων επιπέδων μόχλευσης. Ως επιχειρησιακός στόχος ανακαίνισης και αντικατάστασης κτηρίων κατοικίας με νέα, σχεδόν μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης, τίθεται η ενεργειακή αναβάθμιση κατά μέσο όρο 60.000 κτηρίων ή κτηριακών μονάδων σε ετήσια βάση²⁶. Το πολυάριθμο απόθεμα κτηρίων που αξιοποιούνται για τουριστικές δραστηριότητες (ξενοδοχεία, πάσης φύσεως καταλύματα, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος, οικίες προς βραχυχρόνια μίσθωση κ.α.) θα μπορούν να αξιοποιήσουν τα προγράμματα αυτά, ώστε να αναβαθμίσουν την ενεργειακή τους απόδοση και να καταστούν

²⁴ Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, κεφ. 3.6 Ενέργεια, Κλίμα και Περιβάλλον - Βασικές Πολιτικές για την Κλιματική Αλλαγή

²⁵ Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, κεφ. 3.11 Αγροτική Ανάπτυξη

²⁶ Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, κεφ. 3.6 Ενέργεια, Κλίμα και Περιβάλλον - Βασικές Πολιτικές για την Ενεργειακή Απόδοση

οικονομικά συμφερότερα κατά την λειτουργία τους. Βεβαίως μέσα από τις επεμβάσεις αυτές αναμένεται να μειωθεί το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της τουριστικής δραστηριότητας, ένα αποτέλεσμα το οποίο ωφελεί πολλαπλώς το ίδιο το τουριστικό προϊόν της χώρας (πρασίνισμα τουρισμού, επιβράδυνση κλιματικής αλλαγής, περιορισμός ακραίων θερμοκρασιών ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες σε αστικά περιβάλλοντα, κ.α.).

Τέλος στο Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων, περιλαμβάνεται η Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας, βάσει της οποίας δρομολογείται η υλοποίηση ενός κατάλληλου Στρατηγικού Σχεδίου. Αυτό προβλέπει τη δημιουργία ενός ενιαίου κι ενισχυμένου δικτύου υποστήριξης που θα υποστηρίζει την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και φιλοδοξεί να συνεισφέρει στη βελτίωση της καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης της Ελλάδας. Η Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας θα διαρθρώνεται σε δύο στρατηγικούς πυλώνες²⁷:

1. Προώθηση Εξαγωγών
2. Προσέλκυση Επενδύσεων

Ο τουρισμός προσελκύει ήδη σημαντικά κεφάλαια από το εξωτερικό, σε δραστηριότητες που αφορούν τα ξενοδοχειακά καταλύματα, τις μαρίνες κ.α. Κρίνεται ως ιδιαίτερα σημαντικό στη νέα αυτή Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας, να ληφθούν υπόψιν οι ανάγκες και οι απαιτήσεις του τομέα του Τουρισμού, καθώς αποτελεί έναν τομέα που δύναται να μοχλεύσει την εισροή σημαντικών ξένων κεφαλαίων, αλλά και ενισχύσει τα οφέλη των επενδύσεων σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Αναπτυξιακές προτεραιότητες για την επόμενη δεκαετία αναλύονται στην έκθεση «**Ελλάδα: Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030**»²⁸. Στο κείμενο αυτό παρατίθενται οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας για την επόμενη δεκαετία, με τον τουρισμό να αποτελεί έναν σημαντικό τομέα στον σχεδιασμό αυτόν. Ειδικότερα, η έκθεση αναφέρει ότι έχουν εντοπιστεί οι βασικοί τομείς που επιδιώκεται να αναπτυχθούν, μέσα στους οποίους περιλαμβάνεται και ο τουρισμός. Στην ίδια ενότητα τονίζεται η ανάγκη για μια επενδυτική έκρηξη που θα στραφεί σε περιβαλλοντικά βιώσιμες, ανταγωνιστικές και κοινωνικά δίκαιες οικονομικές δραστηριότητες, μία προσέγγιση στην οποία μπορεί η τουριστική βιομηχανία της χώρας να συμμετάσχει ενεργά και από την οποία θα είναι σε θέση να αντλήσει σημαντικά άμεσα και έμμεσα οφέλη. Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030 είναι:

- η αύξηση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας,
- η επιτάχυνση της τεχνολογικής αναβάθμισης των επιχειρήσεων,
- η αύξηση της προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών και
- η στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με στόχο την ανάπτυξη και ενσωμάτωσή τους σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας.

Στο ίδιο κείμενο, τονίζεται η ανάγκη της διασύνδεσης της αγροτικής βιομηχανίας και του τουρισμού, καθώς οι τομείς της γεωργίας, της βιομηχανίας τροφίμων, του τουρισμού και πολιτισμού αποτελούν δραστηριότητες με ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Από τους

²⁷Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, κεφ. 3.9 Διεθνές Εμπόριο και Ξένες Επενδύσεις, Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας

²⁸Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030, Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Μάιος 2019, <https://www.nationalgrowthstrategy.gr/el/>

κύριους στόχους είναι η αύξηση των συνεργασιών τόσο μεταξύ αυτών των τομέων όσο και άλλων σημαντικών τομέων, όπως η οικοδομική δραστηριότητα ή ο ιατρικός τουρισμός²⁹.

Ο τουρισμός αποτελεί σημαντικής βαρύτητας παράγοντα για την επίτευξη του στόχου της Βιώσιμης Ανάπτυξης στη Χώρα. Το όραμα, βάσει του κειμένου αυτού, είναι η μετατροπή της Ελλάδας σε κορυφαίο τουριστικό προορισμό, ο οποίος θα προσφέρει αυθεντικές θεματικές τουριστικές εμπειρίες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Για την επίτευξη αυτού του οράματος, έχουν σχεδιαστεί εννέα στρατηγικοί στόχοι που βρίσκονται ήδη υπό υλοποίηση³⁰.

- I. Προώθηση της Ελλάδας ως «Ελκυστικού, Ασφαλούς Διεθνούς Προορισμού όλο το χρόνο».
- II. Αύξηση της συνεισφοράς του τουριστικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).
- III. Αύξηση των εσόδων ανά επισκέπτη.
- IV. Αναβάθμιση των τουριστικών προϊόντων, υπηρεσιών και υποδομών.
- V. Επέκταση της καλοκαιρινής σεζόν και ενίσχυση της χειμερινής τουριστικής περιόδου.
- VI. Προώθηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των νέων ελληνικών προορισμών.
- VII. Ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού.
- VIII. Διεύθυνση σε νέες αγορές του εξωτερικού.
- IX. Προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Το **Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών**, περιλαμβάνει ως έναν από τους 9 Επενδυτικούς Πυλώνες αυτού την «Υποστήριξη του Τομέα Τουρισμού»³¹. Όπως αναφέρεται στο σχετικό κείμενο «...Ο τουρισμός είναι ένας από τους βασικούς οικονομικούς τομείς της Ελλάδας καθώς δημιουργεί έναν μεγάλο αριθμό άμεσων και έμμεσων θέσεων εργασίας, ενώ τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται συνεχώς, λόγω και της μειωμένης ελκυστικότητας άλλων προορισμών στη Μεσόγειο Θάλασσα. Αν και ο τουρισμός επικεντρώνεται κυρίως στη θερινή περίοδο και στα νησιά, πλησιάζοντας σε επίπεδα κορεσμού, οι παρατηρούμενες τάσεις υποδεικνύουν επέκταση της διάρκειας της τουριστικής περιόδου, ανάπτυξη άλλων τύπων προορισμών και ανάπτυξη του τουρισμού στην ηπειρωτική Ελλάδα. Επίσης, η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης στη χώρα ευνοεί την ενίσχυση και του εγχώριου τουρισμού. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να βελτιωθούν περαιτέρω οι συναφείς υποδομές, το επίπεδο εξυπηρέτησης και η ανταγωνιστικότητα του τομέα των μεταφορών (για όλα τα μέσα)...». Το απόσπασμα αυτό, συμπυκνώνει ένα μεγάλο μέρος των κατευθύνσεων που αφορούν την τουριστική πολιτική στην Ελλάδα, όπως η έντονη εποχικότητα και η ανάγκη επέκτασης της τουριστικής περιόδου, η γεωγραφική ανισοκατανομή των τουριστικών ροών, η αναγκαιότητα συνεχούς εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης των υποδομών, ώστε να βελτιωθεί το σύνολο των υπηρεσιών που προσφέρεται στους επισκέπτες της χώρας, είτε ημεδαπούς, είτε αλλοδαπούς.

²⁹ Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030, παρ. 2.2.2.1. Προώθηση διασυνδέσεων / Τομεακοί δεσμοί: Σύνδεση της αγροτικής βιομηχανίας, της βιομηχανίας και του τουρισμού

³⁰ Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030, παρ. 2.2.2.3. Στρατηγική για ένα βιώσιμο τουρισμό υψηλής προστιθέμενης αξίας / Στρατηγικοί Στόχοι, Εθνική και Περιφερειακή Τουριστική Πολιτική

³¹ Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών της Ελλάδας – τελική Έκθεση - 2.6.1 Καθορισμός των «Επενδυτικών Πυλώνων», Ιούνιος 2019

Από το σύνολο των ανωτέρω αναφερόμενων στρατηγικών κειμένων, τα οποία συνιστούν το στρατηγικό σχεδιασμό της χώρας για τα τρέχον και προσεχές χρονικό διάστημα, γίνεται σαφής ο κρίσιμος και πολυεπίπεδος ρόλος του τουρισμού. Αποτυπώνεται η συμβολή του στην προσπάθεια επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης στη χώρα, στην ενίσχυση της εξωστρέφειας, στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της απασχόλησης και στην προστασία του περιβάλλοντος, αλληλοεπιδρώντας θετικά σε πολλούς και διαφορετικούς τομείς τη οικονομίας της χώρας.

Τον Ιανουάριο του 2020 συγκροτήθηκε, με εντολή της Ελληνικής Κυβέρνησης ανεξάρτητη Επιτροπή με επικεφαλής τον βραβευμένο με Nobel Οικονομικών κ. Χριστόφορο Πισσαρίδη, η οποία στα μέσα Νοεμβρίου του 2020 παρουσίασε την έκθεση με τίτλο **«Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία»**. Η έκθεση αυτή αναλύει την παραγωγική δομή της ελληνικής οικονομίας, προτείνοντας ένα συνεκτικό σχέδιο ανάπτυξης. Στην έκθεση τονίζεται το γεγονός ότι παρά τη συμμετοχή της Ελλάδας στους κεντρικούς ευρωπαϊκούς οικονομικούς θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης, η οικονομία της απέτυχε να φτάσει στα επιθυμητά επίπεδα παραγωγικότητας, ενώ υστερεί και στη συμμετοχή των παραγωγικών συντελεστών της εργασίας και του κεφαλαίου στην οικονομία. Ο συνδυασμός των ανωτέρω, με τη στήριξη των εισοδημάτων μέσω δανεισμού οδήγησαν στην έκρηξη της οικονομικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας. Τα τελευταία χρόνια, πραγματοποιήθηκε μεγάλος αριθμός μεταρρυθμίσεων σε επίπεδο οικονομίας και διοίκησης, υστερώντας όμως ακόμα σε σχέση με την επιθυμητή έκταση τους, ενώ και ο ρυθμός τους ήταν σχετικά βραδύς. Τα επόμενα χρόνια αναμένεται η εισροή σημαντικών πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση οι οποίοι πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την ενίσχυση της παραγωγικής δομής και της αλλαγής του προσανατολισμού της ελληνικής οικονομίας, την υποστήριξη των απαραίτητων υποδομών και για τη χρηματοδότηση δομικών μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών και ενεργειών.

Σύμφωνα με την έκθεση, ο κεντρικός στόχος για την ελληνική οικονομία κατά την επόμενη δεκαετία πρέπει να είναι η συστηματική αύξηση του κατά κεφαλήν πραγματικού εισοδήματος, ώστε αυτό να συγκλίνει σταδιακά με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ταυτόχρονα με την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων. Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί, πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά η απασχόληση, με έμφαση στην ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των υποαπασχολούμενων σήμερα ομάδων, όπως είναι οι γυναίκες και οι νέοι. Επιπρόσθετα απαιτείται η ισχυρή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία απαιτεί με τη σειρά της την αύξηση του παραγωγικού κεφαλαίου μέσω νέων επενδύσεων από εγχώρια και ξένα κεφάλαια.

Στο σχέδιο προτείνονται τέσσερα σύνολα δράσεων οικονομικής πολιτικής. Το πρώτο περιλαμβάνει την υλοποίηση αλλαγών στο θεσμικό πλαίσιο που αφορά τη λειτουργία της οικονομίας, ώστε να διευκολυνθεί η παραγωγική δραστηριότητα. Το δεύτερο αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και το τρίτο τη βελτίωση των υποδομών, μέσω δημόσιων επενδύσεων και κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων. Το τέταρτο σύνολο δράσεων αφορά επιμέρους τομείς και κλάδους της ελληνικής οικονομίας, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού.

Ο τομέας του τουρισμού, σύμφωνα με την έκθεση, παρουσιάζει δύο εξαιρετικά σημαντικά χαρακτηριστικά για την ελληνική οικονομία. Κατά πρώτον, ενισχύει σε μεγάλο βαθμό το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας. Κατά δεύτερον, οι τομείς που σχετίζονται με αυτόν είναι έντασης εργασίας, αποτελώντας μια σταθερή πηγή δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ως κύρια προτεραιότητα για τον τουρισμό προβάλλεται η ανάγκη αναβάθμισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσα από προγράμματα ενίσχυσης των βασικών υποδομών και της ψηφιοποίησης υπηρεσιών, της εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού και της βελτίωσης της διεθνούς εικόνας και αναγνωρισιμότητας της χώρας.

Ακόμα τονίζεται η ανάγκη προτεραιοποίησης της προστασίας και της ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με την έκθεση, ο τουρισμός κρίνεται σκόπιμο να επικεντρωθεί στην ποιότητα, παρά στην ποσότητα, βελτιώνοντας καθολικά σε όλη τη χώρα το παρεχόμενο προϊόν. Διατηρώντας τον μεγάλο αριθμό τουριστών που επισκέπτεται τα νησιά για τον ήλιο και τη θάλασσα θα πρέπει παράλληλα να ενισχυθεί η προβολή και η αξιοποίηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς και της βιοποικιλότητας, προσελκύοντας τα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα της τουριστικής αγοράς, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα κατάλληλου επιπέδου υπηρεσίες και υποδομές. Προτείνεται ακόμα ο εμπλουτισμός και η αναβάθμιση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, καθώς υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για την ενίσχυση των υπόλοιπων κύριων (πολιτιστικός, τουρισμός πόλεων, ναυτικός και συνεδριακός) και συμπληρωματικών (αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, γαστρονομικός, ευεξίας, αθλητικός, τουρισμός τρίτης ηλικίας) τουριστικών προϊόντων. Στο πλαίσιο αυτό τονίζεται ιδιαίτερα, η σημασία για την ελληνική οικονομία του ανοίγματος στην ασιατική αγορά, η οποία προτιμά πολιτιστικούς προορισμούς, έχει σημαντική δυναμική και μεγάλη κατά κεφαλή δαπάνη. Στην έκθεση σημειώνεται η ανάγκη ολοκλήρωσης του χωροταξικού σχεδιασμού, καθορίζοντας σαφείς στρατηγικές κατευθύνσεις για την τουριστική ανάπτυξη, εξασφαλίζοντας τη συμβατότητα με τους κανόνες και τις οδηγίες για την κατάρτιση των Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων σε τουριστικές περιοχές.

Ένας κίνδυνος για τον ελληνικό τουρισμό ο οποίος τονίζεται στην έκθεση, αφορά την κλιματική αλλαγή. Η αύξηση της θερμοκρασίας σε συνδυασμό με το κόστος μεταφορών βελτιώνουν τις συνθήκες παραθερισμού στις βορειότερες χώρες τους καλοκαιρινούς μήνες. Ταυτόχρονα η κλιματική αλλαγή προκαλεί αυξημένη συχνότητα ακραίων καιρικών φαινομένων.. Η αρνητική αυτή εξέλιξη αντισταθμίζεται μερικώς μέσω της επέκτασης της θερινής τουριστικής περιόδου στη χώρα.

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό κείμενο το οποίο συνδέεται άμεσα με το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025 αποτελεί η «**2^η Εγκύκλιος για την προετοιμασία του σχεδιασμού των προγραμμάτων 2021 – 2027**». Μέσα από την εγκύκλιο αυτή παρέχονται οι βασικές αρχές που θα διέπουν τη δομή και το περιεχόμενο των προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027 που θα χρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Στην εγκύκλιο περιγράφονται οι κύριες εξελίξεις στο θεσμικό πλαίσιο της περιόδου 2021-2027 αλλά και οι κατηγορίες μη επιλέξιμων πράξεων ανά Ταμείο. Περιγράφεται το πλαίσιο του αναπτυξιακού σχεδιασμού, με αναφορά σε κείμενα όπως το «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία», το «Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) για την περίοδο 2021-2025», ενώ περιγράφεται και το Πακέτο Ανάκαμψης για την περίοδο 2021-2027, το οποίο συνδυάζει το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) 2021-2027 με το νέο μέσο «Next Generation EU». Επιπλέον γίνεται αναφορά στον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility-RRF), ο οποίος συστάθηκε για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της COVID-19 κρίσης και τη στήριξη της μετάβασης σε μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία. Τέλος αναφέρεται το REACT-EU, το οποίο αφορά σε βραχυπρόθεσμες δράσεις αντιμετώπισης της κρίσης σε τομείς που χαρακτηρίζονται καίριας σημασίας για να τεθούν οι βάσεις μιας υγιούς ανάκαμψης, καθώς και η χρηματοδότηση κατάλληλων παρεμβάσεων στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής.

Στο υπό επεξεργασία Σχέδιο του ΕΣΠΑ 2021-2027 δίνεται έμφαση στους 5 Στόχους Πολιτικής και τον Ειδικό Στόχο για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, οι οποίοι είναι:

- **ΣΠ1** «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού»
- **ΣΠ2** «Μια πιο πράσινη χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη μέσω της προώθησης της καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων»
- **ΣΠ3** «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ»
- **ΣΠ4** «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»
- **ΣΠ5** «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών»
- **Ειδικός Στόχος για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης:** Η δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση των λιγνιτικών περιοχών, κατ' εφαρμογή σχετικού σχεδίου δράσης, βάσει πέντε πυλώνων:
 - καθαρή ενέργεια
 - έξυπνη αγροτική παραγωγή
 - βιώσιμος τουρισμός
 - βιοτεχνία-βιομηχανία-εμπόριο
 - τεχνολογία-εκπαίδευση.

Το άτυπο σχέδιο του ΕΣΠΑ 2021-2027, όπως είναι διαμορφωμένο μέχρι το Νοέμβριο του 2020, προβλέπει τα ακόλουθα Προγράμματα:

- Πρόγραμμα ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ- ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ
- Πρόγραμμα ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ
- Πρόγραμμα ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΕΝΕΡΓΕΙΑ-ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ
- Πρόγραμμα ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
- ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΚΑΙΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ
- Πρόγραμμα ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
- Πρόγραμμα ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
- Πρόγραμμα ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ
- Πρόγραμμα ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ
- Προγράμματα ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
- 13 Περιφερειακά Προγράμματα (ένα ανά Περιφέρεια της χώρας)

Για τη ανάπτυξη των ανωτέρω αναφερόμενων προγραμμάτων ακολουθείται η λογική της παρέμβασης, στοχεύοντας στην ενίσχυση της αποδοτικότητας των Ταμείων, με έμφαση στα αποτελέσματα, δημιουργώντας λογικές συνδέσεις ανάμεσα στις αναπτυξιακές ανάγκες και στην επιλογή των στόχων και των αποτελεσμάτων, ακολουθώντας παρόμοια προσέγγιση με την τελευταία Προγραμματική Περίοδο.

Ένα νέο, αλλά εξαιρετικής σημασίας στρατηγικό εργαλείο για την αναμόρφωση της Ελληνικής οικονομίας και τον εκσυγχρονισμό του αναπτυξιακού υποδείγματος της χώρας αποτελεί το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Μέσα από την εφαρμογή του Σχεδίου αυτού επιδιώκεται η καθιέρωση ενός περισσότερο εξωστρεφούς, ανταγωνιστικού και πράσινου οικονομικού μοντέλου, καθώς και η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του

κράτος, η προώθηση της ψηφιοποίησης του. Ακόμα επιδιώκεται η μείωση της γραφειοκρατίας και της παραοικονομίας, η μετάβαση προς ένα φορολογικό σύστημα, φιλικό προς την ανάπτυξη και η δημιουργία ενός ποιοτικού και αποτελεσματικού δικτύου κοινωνικής προστασίας, προσβάσιμου σε όλους³².

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό σύνολο μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που διαρθρώνεται σε τέσσερις (4) Δέσμες προτάσεων που συνθέτουν δεκαοκτώ (18) επιμέρους Άξονες. Οι Δέσμες προτάσεων είναι:

1. Πράσινη Μετάβαση
2. Ψηφιακός Μετασχηματισμός
3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και θεσμικός μετασχηματισμός

Το Σχέδιο αυτό, μέσω του σχεδιασμού του επιτυγχάνει να διασφαλίσει τη συνεκτική και λειτουργική συνάρθρωση των 18 Άξόνων του με τους 6 Πυλώνες που ορίζει ο Κανονισμός για το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας³³. Έτσι υποστηρίζει:

1. την πράσινη μετάβαση, εξασφαλίζοντας οικονομική ανάπτυξη συμβατή με την αειφορία για το κλίμα/ το περιβάλλον,
2. τον ψηφιακό μετασχηματισμό, διασφαλίζοντας ανάπτυξη που οδηγείται από την παραγωγικότητα και την καινοτομία.
3. την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με οικονομική συνοχή, απασχόληση, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα, έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, και μια εύρυθμη λειτουργούσα εσωτερική αγορά με ισχυρές ΜΜΕ - δηλαδή την ανάκαμψη της οικονομίας και την αύξηση του δυναμικού της προϊόντος, μέσω της πλήρωσης του επενδυτικού κενού, της δημιουργίας θέσεων εργασίας, και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας των επιχειρήσεων,
4. την κοινωνική και εδαφική συνοχή,
5. την υγεία και την οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την αύξηση της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση κρίσεων και της ικανότητας αντίδρασης σε κρίσεις,
6. τις πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους, όπως η εκπαίδευση και οι δεξιότητες

Ο τουρισμός, ως ένας από τους κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, υποστηρίζει μέσω των σχεδιαζόμενων δράσεων το σύνολο των πυλώνων του Σχεδίου:

- i. Υποστηρίζει τη πράσινη μετάβαση μέσω παρεμβάσεων για την ενίσχυση της ενεργειακής αποδοτικότητας των τουριστικών εγκαταστάσεων
- ii. Συνεισφέρει στον ψηφιακό μετασχηματισμό, προωθώντας και ενισχύοντας τις ψηφιακά παρεχόμενες υπηρεσίες, και προβλέποντας την υλοποίηση μιας σειράς διαδικασιών και ενεργειών που αφορούν τουριστικές υποδομές και εγκαταστάσεις, μέσω διαδικτύου, συμπεριλαμβανομένων των τουριστικών μαρίνων.

³² Στρατηγικές κατευθύνσεις για το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, Αθήνα, Νοέμβριος 2020

³³ Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Αθήνα, Μάρτιος 2021

- iii. Υποστηρίζει την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με οικονομική συνοχή, απασχόληση, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα, έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, και μια εύρυθμη λειτουργούσα εσωτερική αγορά με ισχυρές ΜΜΕ μέσω του επανασχεδιασμού του τουριστικού προϊόντος και τον επαναπροσδιορισμό της ταυτότητας της τουριστικής πρότασης της χώρας. Επιπρόσθετα ενισχύει και αναπροσαρμόζει το μοντέλο επικοινωνίας ώστε να αντικατοπτρίζεται η εστίαση στην ποιότητα, την αυθεντικότητα, την ανθεκτικότητα, τη βιωσιμότητα και την οικονομική αποδοτικότητα της τουριστικής πρότασης της Ελλάδας.
- iv. Ενισχύει την κοινωνική και εδαφική συνοχή, υποστηρίζοντας τον τουριστικό τομέα σε όλη την Ελλάδα και σε όλες τις περιοχές όπου αναπτύσσονται τουριστικές δραστηριότητες.
- v. Ενισχύει την υγεία και την οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα, υποστηρίζοντας τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της Ελλάδας και προωθώντας τις διαφορετικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού.
- vi. Ενισχύει τις πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους μέσω της πρότασης για εκτεταμένη τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τα δανειοδοτικά και διαχειριστικά θέματα σχετικά με τους τουριστικούς λιμένες.

Το σύνολο του προϋπολογισμού για τον Τουρισμό από το Σχέδιο αυτό προβλέπεται να ανέλθει σε 260 εκατομμύρια ευρώ και αφορά τις ακόλουθες κύριες δράσεις:

- Δημιουργία και εκμετάλλευση Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού
- Ενίσχυση του Ορεινού Τουρισμού
- Ενίσχυση του Τουρισμού Υγείας και Ευεξίας
- Ενίσχυση του αγροτουριστικού και γαστρονομικού τουρισμού
- Ενίσχυση των υποδομών τουριστικών λιμένων.

Τέλος εξαιρετικής βαρύτητας πρωτοβουλία αποτελεί η ανάπτυξη του **«Εθνικού Σύμφωνου για το Βιώσιμο Τουρισμό 2021-2030» («Συμβίω T21-30»)**, το οποίο αποσκοπεί μεταξύ άλλων στη βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος, στην πρόταξη των αρχών της αειφορίας στο σύνολο της τουριστικής αλυσίδας, τόσο σε επίπεδο προορισμού όσο και τουριστικών επιχειρήσεων, στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, αλλά και στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τουριστικού προϊόντος που παράγεται στη χώρα μας. Η Δόμηση του γίνεται σε επτά πυλώνες, απόλυτα συμβατών με τα υπόλοιπα εργαλεία και πλαίσια στρατηγικής της χώρας:

- Προσβασιμότητα και διασυνδεσιμότητα
- Ιδιωτικές υποδομές / βιώσιμη διαχείριση και ανάπτυξη
- Δημόσιες υποδομές και διαχείριση εμπειρίας
- Εκπαίδευση και κατάρτιση ανθρωπίνου δυναμικού
- Προϊοντική ανάπτυξη, προώθηση και προβολή
- Συνεργατική διακυβέρνηση
- Ρυθμιστικό και νομοθετικό πλαίσιο

1.2.1 Ευρωπαϊκά στρατηγικά κείμενα

Βάσει της **Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)**³⁴ η Ευρωπαϊκή Ένωση συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών στον τομέα του τουρισμού, ιδίως με την

³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

προαγωγή της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στον τομέα αυτό. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον τουρισμό στοχεύει στη διατήρηση της Ευρώπης ως έναν κορυφαίο προορισμό, ενώ παράλληλα επιδιώκει τη μεγιστοποίηση της συνεισφοράς του τομέα στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχολησιμότητα. Επιπρόσθετα, προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των κρατών της Ένωσης κυρίως μέσω της ανταλλαγής καλών πρακτικών. Αρμοδιότητα της Ε.Ε. είναι η υποστήριξη και ο συντονισμός ώστε να συμπληρώνει τις ενέργειες των κρατών μελών³⁵.

Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τον Τουρισμό περιγράφεται στην Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών που εκδόθηκε τον Ιούνιο του 2010 με τίτλο **«Η Ευρώπη, ο πρώτος τουριστικός προορισμός στον κόσμο – ένα νέο πλαίσιο πολιτικής για τον ευρωπαϊκό τουρισμό»³⁶**. Σύμφωνα με το κείμενο αυτό «ο τουρισμός είναι οικονομική δραστηριότητα μείζονος σημασίας με ιδιαίτερα θετικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη και στην απασχόληση στην Ευρώπη. Επίσης, αποτελεί μια όλο και πιο σημαντική πλευρά στη ζωή των ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι ταξιδεύουν όλο και περισσότερο, για ιδιωτικούς ή επαγγελματικούς λόγους». Η Ευρωπαϊκή τουριστική βιομηχανία αξιολογείται ως ένας καθοριστικός παράγοντας για την Ευρωπαϊκή ανάπτυξη. Αποτυπώνοντας την αυξανόμενη οικονομική σημασία του τομέα προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες που έχει η Ένωση σύμφωνα με το άρθρο 195 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁷:

- να προωθεί την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του τομέα και να δημιουργεί ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξή τους,
- να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ιδίως με την ανταλλαγή ορθών πρακτικών,
- και να αναπτύξει ολοκληρωμένη προσέγγιση του τουρισμού, που θα εξασφαλίσει τη συνεκτίμηση αυτού του τομέα στο πλαίσιο των λοιπών πολιτικών της.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ο ευρωπαϊκός τουρισμός αντιμετωπίζει προκλήσεις μείζονος σημασίας, οι οποίες όμως συνιστούν ευκαιρίες προς αξιοποίηση. Οι προκλήσεις που αναγνωρίζονται από την Ε.Ε. στο κείμενο αυτό είναι οι ακόλουθες:

- **ο ολοένα και μεγαλύτερος ανταγωνισμός**, δεδομένου ότι οι αναδυόμενες ή οι αναπτυσσόμενες χώρες προσελκύουν όλο και μεγαλύτερο αριθμό τουριστών. Ως απάντηση στην πρόκληση αυτή προκρίνεται η βιώσιμη και ποιοτική τουριστική προσφορά αναδεικνύοντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, ιδίως την ποικιλία των τοπίων της και τον εξαιρετικό πολιτιστικό της πλούτο, καθώς 300 από τους 800 χώρους στον κατάλογο της παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO βρίσκονται στην ΕΕ.
- **Οι δημογραφικές εξελίξεις που παρατηρούνται στην Ευρώπη**, καθώς και οι νέες συμπεριφορές ή προσδοκίες των τουριστών. Η τουριστική βιομηχανία πρέπει να προσαρμοστεί άμεσα προκειμένου να μπορέσει να διατηρήσει το επίπεδο της ανταγωνιστικότητάς της. Τονίζεται η αύξηση του αριθμού των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών, τα οποία έχουν συγχρόνως αγοραστική δύναμη και ελεύθερο χρόνο. Ολοένα και σημαντικότερη αγορά ακόμα αποτελούν οι τουρίστες με μειωμένη

³⁵ https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/policy-overview_el

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52010DC0352>

³⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

κινητικότητα και ειδικές ανάγκες που πρέπει να ενταχθούν στην προσφορά των τουριστικών υπηρεσιών.

- **Η κλιματική αλλαγή, οι ελλείψεις νερού και ενέργειας, οι πιέσεις που ασκούνται στη βιοποικιλότητα και οι κίνδυνοι του μαζικού τουρισμού όσον αφορά την πολιτιστική κληρονομιά.** Οι τουριστικές επιχειρήσεις θα πρέπει να μειώσουν την κατανάλωση πόσιμου ύδατος σε περίπτωση ξηρασίας, τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, καθώς και να περιορίσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα. Η κλιματική αλλαγή ενδέχεται να επηρεάσει ορισμένους προορισμούς και να προκαλέσει τη διαφοροποίηση των ταξιδιωτικών συνηθειών.
- Η ευρωπαϊκή πολιτική τουρισμού καθώς και οι αντίστοιχες εθνικές πολιτικές οφείλουν να **συνεκτιμήσουν τις διαρθρωτικές αλλαγές που συντελούνται**, και να λαμβάνουν μέτρα
 - ο ώστε να αποφευχθεί η διαρθρωτική ανεργία,
 - ο και να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική κατανομή των επενδύσεων που αφορούν τον τουρισμό.
- **Η ανάπτυξη των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)** και η συχνότερη χρήση τους από τους καταναλωτές, μεταβάλλουν τη σχέση μεταξύ της τουριστικής βιομηχανίας και της πελατείας της.
- Οι τουριστικές επιχειρήσεις και κυρίως οι μικρομεσαίες, **δεν είναι πάντα σε θέση να προσαρμοστούν γρήγορα στις συντελούμενες αλλαγές**, λόγω και των περιορισμένων οικονομικών τους πόρων και της έλλειψης εργαζομένων με τις απαιτούμενες δεξιότητες.
- Ο ευρωπαϊκός τουριστικός τομέας έχει συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες που συνδέονται με τα καταναλωτικά πρότυπα, κυρίως την **εποχιακή κατανομή και τις τουριστικές μετακινήσεις**, και με τα πρότυπα παραγωγής, δηλαδή την αλυσίδα αξιών και τους τουριστικούς προορισμούς.

Ο στόχος που θέτει η Ε.Ε. στο πλαίσιο της παρούσας στρατηγικής είναι να ευνοήσει την ευημερία του τουρισμού στην Ευρώπη, ακολουθώντας τις επιταγές της συνθήκης της Λισαβόνας³⁸. Η τελευταία στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τομέα, λαμβανομένου υπόψη ότι μακροπρόθεσμα, η ανταγωνιστικότητα συνδέεται στενά με τον «βιώσιμο» χαρακτήρα του τρόπου ανάπτυξης του. Επιπρόσθετα επιδιώκεται η εφαρμογή ενιαίας ευρωπαϊκής πολιτικής τουρισμού και η ενίσχυση της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας αυτού.

Για την επίτευξη των στόχων που θέτει η Ε.Ε. οι δράσεις υπέρ του τουρισμού εστιάζονται σε τέσσερις άξονες:

1. ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα στην Ευρώπη,
2. προώθηση της ανάπτυξης βιώσιμου, υπεύθυνου και ποιοτικού τουρισμού,
3. εδραίωση της εικόνας και της προβολής της Ευρώπης ως συνόλου βιώσιμων και ποιοτικών προορισμών,
4. μεγιστοποίηση του δυναμικού των πολιτικών και των χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ για την ανάπτυξη του τουρισμού.

Αυτοί οι τέσσερις άξονες αποτελούν τον κορμό του πλαισίου δράσης της Στρατηγικής για τον Τουρισμό, που η Επιτροπή εφαρμόζει, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους βασικούς φορείς της τουριστικής βιομηχανίας.

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC>

Ένα ακόμα σημαντικό κείμενο που διαμορφώνει το πολιτικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τον Τουρισμό αποτελεί η Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «**Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού**³⁹» [SEC(2003)1295]. Στο κείμενο αυτό η Ε.Ε. επισημαίνει ως κυριότερη πρόκληση για τη βιομηχανία του τουρισμού, τις επιχειρήσεις και τους προορισμούς του, την εύρεση του τρόπου με τον οποίο είναι δυνατή η διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας στην Ευρώπη και παγκόσμια, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν υπερβαίνει τα όρια των διαθέσιμων πόρων, καθώς και τις δυνατότητες αναπαραγωγής των εν λόγω πόρων, παράλληλα με την εμπορική επιτυχία του τομέα. Το τουριστικό προϊόν στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην περιβαλλοντική, πολιτιστική και κοινωνική ποιότητα και ο τομέας, εάν δεν υπάρξει αειφόρος διαχείριση, κινδυνεύει να επιδεινώσει ή ακόμα και να καταναλώνει τη δική του βάση πόρων παραγωγής εσόδων, και επομένως να καταστεί οικονομικά και κοινωνικά μη βιώσιμος.

Στο κείμενο αυτό, επισημαίνεται ότι η αειφόρος ανάπτυξη του τουρισμού συνδέεται περισσότερο με την ανάπτυξη της ποιότητας παρά της ποσότητας, ενώ οι ειδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας υπάρχουν τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκόσμια. Ως κύρια πρόκληση, αναγνωρίζεται η επίτευξη της αειφόρου δραστηριότητας και ανάπτυξης. Η Ε.Ε. επιδιώκει την επίτευξη μιας ισορροπημένης προσέγγισης ως προς τους τρεις πυλώνες της αειφορίας (περιβαλλοντική προστασία, κοινωνική δικαιοσύνη και οικονομική μεγέθυνση) και την καθιέρωση αειφόρων μοντέλων κατανάλωσης και παραγωγής.

Η συνολική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας βασίζεται στις πρωτοβουλίες των άμεσα υπεύθυνων και εξειδικευμένων ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς και σε δραστηριότητες στο πλαίσιο των κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η υλοποίησή της προσέγγισης αυτής αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι το επίπεδο της τουριστικής δραστηριότητας και η εξάρτηση από τον τουρισμό ποικίλλει στο διαφοροποιημένο έδαφος της Ευρώπης.

Σημαντικό κείμενο πολιτικής της Ε.Ε., αποτελεί η Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «**Μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την τόνωση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό**⁴⁰» [COM(2014) 86 final]. Στο κείμενο αυτό, αναφέρεται ότι το ήμισυ των θέσεων εργασίας και της προστιθέμενης αξίας του ευρωπαϊκού παράκτιου τουρισμού αφορά τη Μεσόγειο, ενώ σημαντικό μερίδιο αντιστοιχεί και στις περιφέρειες του Ατλαντικού, της Βαλτικής Θάλασσας και του Εύξεινου Πόντου, ενώ οι παράκτιες περιοχές έχουν προσελκύσει περισσότερο από το ένα τρίτο όλων των τουριστικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη.

Τονίζεται επιπρόσθετα, ότι είναι ουσιαστικής σημασίας για την αντιμετώπιση των διασυνοριακών προκλήσεων σε επίπεδο ΕΕ, να προωθηθεί η συνεργασία και η διάδοση των βέλτιστων πρακτικών, μέσω της προώθησης στρατηγικών διαπεριφερειακών και διακρατικών συνεργασιών. Η κύρια πρόκληση ωστόσο, αφορά τη βελτίωση των επιδόσεων και της ανταγωνιστικότητας, η οποία περιλαμβάνει:

- i. τη βελτίωση των γνώσεων όσον αφορά την οικονομική και στατιστική αποτύπωση,

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A52003DC0716>

⁴⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?qid=1479224038190&uri=CELEX:52014DC0086>

- ii. την αντιμετώπιση της μεταβλητότητας της ζήτησης και της εποχικότητας,
- iii. την αντιμετώπιση του κατακερματισμού του κλάδου.

Ειδική μνεία, δίνεται στην ανάγκη προώθησης των δεξιοτήτων και της καινοτομίας στον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό, καθώς η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να έχουν ως στόχο την απόκτηση δεξιοτήτων που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η ανταγωνιστικότητα των μικρών παράκτιων και θαλάσσιων τουριστικών επιχειρήσεων σε μια παγκοσμιοποιημένη αγορά, θα μπορούσε να βελτιωθεί με την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη χρήση της τεχνολογίας της πληροφορίας. Όπως και στο ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο που αναφέρθηκε ανωτέρω, υπογραμμίζεται και εδώ η ανάγκη για την ενίσχυση του βιώσιμου χαρακτήρα της ανάπτυξης, μέσω της αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών πιέσεων και της προώθησης μιας καινοτόμου, βιώσιμης και υψηλής ποιότητας προσφοράς υπηρεσιών.

Τέλος είναι εξαιρετικά σημαντικό να αναφέρουμε την πρόσφατα εγκεκριμένη **νέα 10ετή Στρατηγική της Ε.Ε. για την βιοποικιλότητα**, η οποία εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020⁴¹. Τα κύρια στοιχεία της στρατηγικής αυτής προβλέπουν:

- Τον καθορισμό προστατευόμενων περιοχών τουλάχιστον για:
 - ο το 30% των εδαφών στην Ευρώπη
 - ο το 30% των θαλασσών στην Ευρώπη
- Αποκατάσταση των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων στην ξηρά και στη θάλασσα σε ολόκληρη την Ευρώπη με:
 - ο αύξηση της βιολογικής γεωργίας και των «χαρακτηριστικών τοπίου» με πλούσια βιοποικιλότητα στις γεωργικές εκτάσεις
 - ο ανάσχεση και αντιστροφή της μείωσης των επικοινωνιών
 - ο μείωση της χρήσης και των επιβλαβών επιπτώσεων των φυτοφαρμάκων κατά 50 % έως το 2030
 - ο αποκατάσταση τουλάχιστον 25.000 χλμ. ποταμών της ΕΕ σε κατάσταση ελεύθερης ροής
 - ο φύτευση 3 δισεκατομμυρίων δέντρων έως το 2030
- Αποδέσμευση 20 δισ. ευρώ τον χρόνο για τη βιοποικιλότητα μέσω διαφόρων πηγών, τόσο από τα ταμεία της ΕΕ όσο και από πηγές εθνικής και ιδιωτικής χρηματοδότησης. Το φυσικό κεφάλαιο και η βιοποικιλότητα θα συνεκτιμώνται στις επιχειρηματικές πρακτικές
- Αναγνώριση της ΕΕ ως παγκόσμιου ηγέτη στην αντιμετώπιση της παγκόσμιας κρίσης βιοποικιλότητας. Η Επιτροπή θα κινητοποιήσει όλα τα εργαλεία εξωτερικής δράσης και διεθνείς συμπράξεις για ένα φιλόδοξο νέο παγκόσμιο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τη βιοποικιλότητα στη διάσκεψη των μερών της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα το 2021.

Μεταξύ άλλων προβλέπει τη βελτίωση της κατάστασης και της ποικιλομορφίας των γεωργικών οικοσυστημάτων, αυξάνοντας την ανθεκτικότητα του τομέα στην κλιματική αλλαγή, τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και τους κοινωνικοοικονομικούς κλυδωνισμούς, δημιουργώντας παράλληλα νέες θέσεις εργασίας, συμπεριλαμβανομένου του αγροτικού τουρισμού και της αναψυχής. Επιπρόσθετα προβλέπει επενδύσεις μεγάλης κλίμακας για την αποκατάσταση ποταμών και πλημμυροπεδιάδων οι οποίες μπορούν να δώσουν μεγάλη

⁴¹ Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 – επαναφορά της φύσης στη ζωή μας, COM(2020) 380 final, Βρυξέλες 20.5.2020

οικονομική ώθηση στον τομέα της αποκατάστασης και στις τοπικές κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, όπως ο τουρισμός και η αναψυχή.

1.3 Ανάλυση τρέχουσας κατάστασης Τομέα Τουρισμού - Ανάλυση δυνατοτήτων - αδυναμιών - προοπτικών – απειλών ανά τομέα παρέμβασης (SWOT Analysis)

1.3.1 Τρέχουσα Κατάσταση στον Τομέα του Τουρισμού

Η σύνταξη του παρόντος Στρατηγικού Σχεδίου εξελίσσεται κατά την περίοδο έξαρσης της πανδημίας του κορονοϊού, η οποία επέφερε σημαντική κάμψη του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο κατά το τρέχον έτος. Ο τουριστικός τομέας στην Ελλάδα προσέβλεπε στην περαιτέρω ανάπτυξη των οικονομικών μεγεθών του. Είναι χαρακτηριστική η σημαντική βελτίωση που παρουσίασαν τα βασικά μεγέθη του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα την περίοδο 2017 – 2019:

- οι αφίξεις παρουσίασαν αύξηση 15%, από 27,2 εκατομμύρια επισκέπτες το 2017 σε 31,3 εκατομμύρια επισκέπτες το 2019,
- οι διανυκτερεύσεις παρουσίασαν αύξηση 11%, από 209,9 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις το 2017 σε 232,5 εκατομμύρια το 2019,
- οι εισπράξεις παρουσίασαν αύξηση 24%, από 14,2 δισεκατομμύρια € το 2017 σε 17,7 δισεκατομμύρια το 2019⁴².

Ως προς τις αγορές του εξωτερικού, καταγράφηκαν οι μεγαλύτερες αυξήσεις την περίοδο 2017-2019, ως εξής:

- Ισπανία: αφίξεις 72%, διανυκτερεύσεις 68%, έσοδα 131%,
- Καναδάς: αφίξεις 62%, διανυκτερεύσεις 65% έσοδα 92%,
- Αυστρία: αφίξεις 47%, διανυκτερεύσεις 46%, έσοδα 80%,
- ΗΠΑ: αφίξεις 36%, διανυκτερεύσεις 30%, έσοδα 46%,
- Ισραήλ: αφίξεις 35%, διανυκτερεύσεις 10%, έσοδα 46%.

Οι μοναδικές αγορές που κατέγραψαν **μείωση** σε όλα τα βασικά μεγέθη για την ίδια αυτή περίοδο 2017 - 2019 ήταν οι:

- Ολλανδία: αφίξεις -14%, διανυκτερεύσεις -11%, έσοδα -17%,
- Σερβία: αφίξεις -5%, διανυκτερεύσεις -10%, έσοδα -6%,
- Σουηδία: αφίξεις -16%, διανυκτερεύσεις -15% έσοδα -5%,
- Βόρεια Μακεδονία: αφίξεις -40%, διανυκτερεύσεις -45%, έσοδα -36%⁴³

Το ξέσπασμα της πανδημίας της COVID-19 έφερε πλήρη ανατροπή στην μέχρι τις αρχές του 2020 θετική εξέλιξη των σχετικών μεγεθών, οδηγώντας την τουριστική βιομηχανία σε μια

⁴² Ακτινογραφία Εισερχόμενου Τουρισμού 2017 – 2019, INSETE, Οκτώβριος 2020 (https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/10/20-10_X-Ray_2017-2019.pdf)

⁴³ Ακτινογραφία Εισερχόμενου Τουρισμού 2017 – 2019, INSETE, Οκτώβριος 2020 (https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/10/20-10_X-Ray_2017-2019.pdf)

από τις χειρότερες χρονιές της. Το γεγονός αυτό δεν αποτελεί Ελληνικό φαινόμενο, αλλά μια παγκόσμια πραγματικότητα. Είναι ενδεικτικό ότι σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, τον Μάιο του 2020 ο αριθμός των διεθνών τουριστών μειώθηκε κατά 98% σε παγκόσμιο επίπεδο, οδηγώντας σε μια συνολική μείωση της τάξης του 56% στον συνολικό αριθμό επισκεπτών, για την περίοδο Ιανουαρίου – Μαΐου του 2020. Οι απώλειες σε έσοδα για τη βιομηχανία του τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο εκτιμώνται σε 320 δις. €⁴⁴ για την ίδια περίοδο. Αντίστοιχα, για το σύνολο των 8 πρώτων μηνών του 2020, όπου υπήρξε μερική άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών, τουλάχιστον για το Βόρειο ημισφαίριο, η πτώση του αριθμού των διεθνών αφίξεων σε παγκόσμιο επίπεδο, κυμάνθηκε σωρευτικά στα επίπεδα του 70%. Με βάση το «UNWTO World Tourism Barometer», οι αφίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο μειώθηκαν σε σχέση με τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 2019 κατά 81% και 79% αντίστοιχα⁴⁵. Οι απώλειες εσόδων, εκτιμάται ότι αγγίζουν τα 730 δισεκατομμύρια δολάρια μέχρι σήμερα (Οκτώβριος 2020), μέγεθος το οποίο ισοδυναμεί με 8 (οκτώ) φορές τις απώλειες της οικονομικής κρίσης του 2009. Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι το δίμηνο Ιουλίου – Αυγούστου η πτώση των βασικών ταξιδιωτικών μεγεθών παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα ενώ σε μεγάλο βαθμό είχαν αρθεί οι απαγορεύσεις ταξιδίων, προβληματίζει περαιτέρω για τις γενικότερες επιπτώσεις της πανδημίας στον τομέα του τουρισμού.

Η διάρκεια της κρίσης δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με ακρίβεια, καθώς δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα κλασικά συνήθη μοντέλα, που εφαρμόζονται στις περιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων δεδομένου ότι ο υγειονομικός χαρακτήρας της παρούσας κρίσης είναι μοναδικός. Οι ειδικοί του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού εκτιμούν ως πιθανότερη ημερομηνία ανάκαμψης του τομέα το τρίτο τρίμηνο του 2021, αλλά μια σημαντική μερίδα αυτών εμφανίζεται πιο επιφυλακτική και δεν αναμένει η ανάκαμψη αυτή να λάβει χώρα πριν την έλευση του 2022. Οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί και τα διαφορετικά μέτρα απαγόρευσης κυκλοφορίας που εφαρμόζει κάθε κράτος για την προστασία των πολιτών του, ενισχύουν την διστακτικότητα των επισκεπτών, αποτελώντας τα κυριότερα εμπόδια για την πραγματοποίηση ταξιδιών⁴⁶.

Με το πέρας της πανδημίας, εκτιμάται ότι ο παγκόσμιος τουρισμός θα ανακάμψει. Ωστόσο, ο ρυθμός ανάκαμψης δεν αναμένεται να είναι γεωγραφικά ομοιόμορφος, καθώς τα ειδικά και τα επιδημιολογικά δεδομένα θα διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή. Επιπλέον, θα απαιτηθεί χρόνος μέχρι το κοινό να επανέλθει στις προ κορωνοϊού συνήθειες του, ώστε και τα μεγέθη του τουρισμού να επιστρέψουν στα επίπεδα του 2019. Στο κεφάλαιο 9.1 «Επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού και μέσα αντιμετώπισης της», πραγματοποιείται λεπτομερής ανάλυση των επιπτώσεων της πανδημίας για την Ελλάδα και τον τομέα του τουρισμού.

Με βάση την παρούσα κατάσταση, η Ελλάδα έχει καταφέρει να κρατήσει σε ελεγχόμενα επίπεδα τη διασπορά της ασθένειας και τις επιπτώσεις στην υγεία των πολιτών της, συγκριτικά με τους κύριους ανταγωνιστές της, όπως η Ισπανία και η Ιταλία, αλλά και η Γαλλία και Πορτογαλία. Ως εκ τούτου, βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση δεδομένου ότι, η ανάκαμψη της ζήτησης για τις τουριστικές υπηρεσίες, πραγματοποιείται γρηγορότερα σε

⁴⁴ <https://www.unwto.org/news/impact-of-covid-19-on-global-tourism-made-clear-as-unwto-counts-the-cost-of-standstill>

⁴⁵ UNWTO World Tourism Barometer, October 2020

⁴⁶ International Tourism Down 70% as Travel Restrictions Impact All Regions, World Tourism Organisation, 27 October 2020, <https://www.unwto.org/news/international-tourism-down-70-as-travel-restrictions-impact-all-regions>

σχέση με τις ανταγωνιστικές της αγορές. Επίσης, η διαφαινόμενη γρηγορότερη ανάκαμψη των αγορών της Ασίας και ιδιαίτερα της Κίνας, σε σχέση με τις παραδοσιακές Ευρωπαϊκές αγορές-δεξαμενές της Ελλάδας (Γερμανία, ΗΒ, Ιταλία), σε συνδυασμό με την συγκριτικά καλύτερη αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης από την Ελλάδα, προσφέρει την ευκαιρία για περαιτέρω διεύρυνση στις μη παραδοσιακές αγορές αυτές για διεύρυνση της πελατειακής της βάσης ως προς τις εθνικότητες⁴⁷ που επισκέπτονται τη χώρα⁴⁸.

Για το σχεδιασμό της παρούσας προγραμματικής περιόδου, παρά τη σχετική επιφυλακτικότητα που πιθανότατα θα υπάρξει το 2021 από τους διεθνείς ταξιδιώτες, θεωρείται πιθανό το ευρύ κοινό να επιστρέψει γρήγορα στις φυσιολογικές συνθήκες του. Αν και μεγάλος αριθμός πολιτών ανά την υφήλιο αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες, υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό, του οποίου τα εισοδήματα παραμένουν αμετάβλητα και οι περιορισμοί στις μετακινήσεις και στις δραστηριότητες, οδηγούν σε περαιτέρω αποταμιεύσεις⁴⁹. Η ανάλυση που διενεργείται στο Στρατηγικό Σχέδιο αυτό, θα πραγματοποιηθεί με τη βασική παραδοχή ότι ο τουρισμός από το 2022 και μετά θα επανέλθει σε κανονικές συνθήκες λειτουργίας.

Μελετώντας πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για τις τουριστικές περιόδους 2014 – 2018 είναι εμφανές ότι ο παγκόσμιος τουρισμός την περίοδο 2014-2018, παρουσίασε μια σημαντική ανοδική πορεία, ακολουθώντας τη γενικότερη τάση που παρουσιάζει τις τελευταίες δεκαετίες. Έτσι από 1.139 εκατ. διεθνείς αφίξεις το 2014 ανήλθε στις 1.407 εκατ. το 2018 που αντιστοιχεί σε αύξησή της τάξης του +23,6%. Ο μεγαλύτερος όγκος αφίξεων αφορά την Ευρώπη, που αντιπροσωπεύει για όλα τα επιμέρους έτη άνω του 50,0% του όγκου των ταξιδιωτών, με αυξητική τάση του μεριδίου της, με εξαίρεση στην τάση αυτή μόνο για το 2016. Η ταξιδιωτική κίνηση σε προορισμούς της Ευρώπης την περίοδο 2014-2018, αυξήθηκε κατά +24,3%, από 576 εκατ. το 2014 σε 716 εκατ. το 2018. Στις Ευρωπαϊκές υπό-περιοχές, η Νότια Ευρώπη για την ίδια περίοδο αποτελεί τον πλέον δημοφιλή προορισμό, αντιπροσωπεύοντας το 37,0% - 40,0% των εισερχόμενων ταξιδιών στην Ευρώπη και ακολουθούμενη από τη Δυτική Ευρώπη με περίπου 28,0% - 30,0%.⁵⁰

Ως προς τους προορισμούς της Νοτίου Ευρώπης, η Ισπανία και η Ιταλία την εξεταζόμενη περίοδο αποτελούν τους δημοφιλέστερους, καταλαμβάνοντας το 51,0% - 54,0% των αφίξεων και το 54,5% - 57,7% των εισπράξεων του εισερχόμενου τουρισμού στην περιοχή. Για την Ελλάδα, την περίοδο 2014-2018, είναι αξιοσημείωτο ότι τα μερίδια των εισπράξεων δεν συμβαδίζουν με αυτά των αφίξεων. Συγκεκριμένα, τα μερίδια αφίξεων της Ελλάδας την περίοδο αυτή όσον αφορά τους προορισμούς της Νοτίου Ευρώπης ήταν υψηλότερα (από 10,2% σε 10,4%) σε σύγκριση με τα μερίδια των εισπράξεων (από 8,9% σε 8,2%), ενώ προβληματισμό εγείρει και το γεγονός ότι ενώ το μερίδιο της Χώρας ως προς τις αφίξεις αυξήθηκε ελαφρά (κατά σχεδόν 2%), εντούτοις το ποσοστό ως προς τις εισπράξεις μειώθηκε σημαντικά (κατά σχεδόν 8%) . Το γεγονός αυτό, αποδεικνύει ότι η κατά κεφαλήν

⁴⁷ Ανάλυση στοιχείων εισερχόμενου τουρισμού ανά Αγορά και ανά Περιφέρεια 2019, ΙΝΣΕΤΕ, 2020

⁴⁸ Οι εξελίξεις στην Παγκόσμια Οικονομία και στις Χώρες Προέλευσης των Εισερχόμενων Τουριστών στην Ελλάδα – Ελληνική και Διεθνής Οικονομία, ΙΝΣΕΤΕ, Ιούλιος 2020 (<https://insete.gr/studies/>)

⁴⁹ https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2020/html/ecb.ebbox202006_05~d36f12a192.en.html

⁵⁰ Ο τουρισμός στην Ελλάδα και στους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, 2014 - 2018, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020 (<https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/04/Greece-and-Competition-2014-2018-synopsis.pdf>)

δαπάνη στη χώρα, υστερεί σε σύγκριση με τους ανταγωνιστικούς προορισμούς παρουσιάζοντας ολοένα και μειούμενο ρυθμό σε σχέση με αυτούς.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι για την ίδια περίοδο, ο ρυθμός αύξησης των αφίξεων στην Ευρώπη, την Νότια Ευρώπη και την Ελλάδα είναι υψηλότερος απ' ό,τι σε Παγκόσμιο επίπεδο. Μάλιστα υπολογίζοντας την ένταση των τουριστικών ροών σε σύγκριση με τον πληθυσμό της κάθε χώρας, πρωταθλητές αναδεικνύονται ακριβώς η Ελλάδα, η Κύπρος, η Κροατία και η Μάλτα στην περιοχή της Μεσογείου⁵¹.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η Ελλάδα παρουσιάζει το σημαντικό πλεονέκτημα της ισχυρής πελατειακής βάσης χωρίς ιδιαίτερα σημαντική εξάρτηση από κάποια συγκεκριμένη αγορά⁵², σε αντίθεση με την κατάσταση που επικρατεί σε πολλές άλλες ανταγωνίστριες χώρες. Ο εισερχόμενος τουρισμός από τις τρεις σημαντικότερες αγορές για το 2018, αυτών της Γερμανίας, του ΗΒ και της Βουλγαρίας (κυρίως για την Β. Ελλάδα), αντιστοιχεί μόλις στο 1/3 του συνόλου των επισκεπτών που δέχεται η Ελλάδα. Επιπρόσθετα η εξάρτηση από τις γειτονικές Βαλκανικές χώρες δεν υπερβαίνει το 6% παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους κυρίαρχους τουριστικούς προορισμούς για αυτές. Με βάση στοιχεία του 2018 η Ελλάδα αποτελεί τον κυρίαρχο προορισμό για τους τουρίστες από την Κύπρο (91,2%), την Αλβανία (69,3%), τη Βουλγαρία (49,6%), τη Βόρεια Μακεδονία (49,2%) και την Τουρκία (45,6%)⁵³.

Ένα πρόσθετο σημείο αβεβαιότητας για τον Ελληνικό Τουρισμό, αποτελεί η εξέλιξη της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και οι πιθανές επιπτώσεις του στις ταξιδιωτικές συνήθειες και τάσεις των Βρετανών τουριστών. Η ροή Βρετανών τουριστών προς την Ελλάδα είναι πιθανό να επηρεαστεί, ιδίως σε σχέση με την αυξημένη ελκυστικότητα άλλων γειτονικών χωρών, που βρίσκονται εκτός ΕΕ. Οι περισσότερες από αυτές τις τρίτες χώρες, διαθέτουν το σημαντικό πλεονέκτημα του χαμηλότερου κόστους, λόγω των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων τους σε σχέση με το ευρώ που χρησιμοποιεί η Ελλάδα. Το ευρώ αποτελεί ένα από τα «ισχυρότερα» νομίσματα παγκοσμίως⁵⁴, σε σχέση με τα νομίσματα των γειτονικών ανταγωνιστικών χωρών όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Κροατία. Επομένως επί της αρχής η χώρα έχει να αντιμετωπίσει ένα σημαντικό μειονέκτημα απέναντι στους ανταγωνιστές της, το οποίο δεν υφίσταται απέναντι σε άλλες Μεσογειακές χώρες της ζώνης του ευρώ, όπως είναι η Ισπανία και η Πορτογαλία.

Όσον αφορά τη δομή της τουριστικής αγοράς στην Ελλάδα, οι έξι από τις δεκατρείς συνολικά Περιφέρειες της χώρας εμφανίζονται να δέχονται το μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών με αντίστοιχο όγκο εσόδων, όπως παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες.

⁵¹ Ο τουρισμός στην Ελλάδα και στους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, 2014 - 2018, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020 (<https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/04/Greece-and-Competition-2014-2018-synopsis.pdf>)

⁵² Ο τουρισμός στην Ελλάδα και στους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, 2014 - 2018, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020 (<https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/04/Greece-and-Competition-2014-2018-synopsis.pdf>)

⁵³ Ο τουρισμός στην Ελλάδα και στους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, 2014 - 2018, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020 (<https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/04/Greece-and-Competition-2014-2018-synopsis.pdf>)

⁵⁴ <https://fxssi.com/top-10-of-the-strongest-world-currencies-in-current-year>

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 1: Αφίξεις επισκεπτών ανά Περιφέρεια (σε χιλιάδες). πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΝΣΕΤΕ

Περιφέρεια	2019	2018	2017	2016	2019-2018	2018-2017	2017-2016
Νότιο Αιγαίο	6.893	6.629	5.841	5227	4,0%	13,5%	11,8%
Κεντρική Μακεδονία	6.761	7.830	7.262	6395	-13,7%	7,8%	13,6%
Αττική	5.923	5.681	5.137	4543	4,3%	10,6%	13,1%
Κρήτη	5.288	5.228	4.806	4537	1,1%	8,8%	5,9%
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	3.833	1.930	1.349	1363	98,6%	43,0%	-1,0%
Ιόνια Νησιά	3.048	3.162	2.966	2457	-3,6%	6,6%	20,7%
Ήπειρος	1.033	823	713	717	25,5%	15,4%	-0,4%
Πελοπόννησος	899	886	727	843	1,4%	21,9%	-13,8%
Δυτική Ελλάδα	817	699	563	513	16,8%	24,1%	9,8%
Θεσσαλία	806	675	694	714	19,5%	-2,7%	-2,9%
Στερεά Ελλάδα	679	549	376	409	23,6%	46,1%	-8,0%
Βόρειο Αιγαίο	359	389	364	328	-7,6%	6,7%	11,0%
Δυτική Μακεδονία	304	349	222	330	-12,8%	57,5%	-32,9%
Σύνολο	36.643	34.830	31.020	28.376	5,2%	12,3%	9,3%

Πίνακας 2: Ταξιδιωτικές Εισπράξεις ανά Περιφέρεια (σε εκατ. ευρώ). πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, ΙΝΣΕΤΕ

Περιφέρεια	2019	2018	2017	2016	2019-2018	2018-2017	2017-2016
Νότιο Αιγαίο	5.175	4.414	3.653	3.136	17,2%	20,8%	16,5%
Κρήτη	3.601	3.134	3.260	3.095	14,9%	-3,9%	5,3%
Αττική	2.592	2.279	2.083	1.734	13,7%	9,4%	20,1%
Κεντρική Μακεδονία	2.250	2.275	1.852	1.688	-1,1%	22,9%	9,7%
Ιόνια Νησιά	1.911	1.691	1.775	1.504	13,0%	-4,7%	18,0%
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	440	322	282	288	36,7%	14,0%	-2,2%
Πελοπόννησος	417	415	307	324	0,3%	35,2%	-5,0%
Θεσσαλία	355	270	290	301	31,3%	-6,6%	-3,9%
Ήπειρος	261	222	216	218	17,8%	2,6%	-0,7%
Δυτική Ελλάδα	257	212	159	146	21,5%	33,3%	9,1%
Στερεά Ελλάδα	180	194	113	117	-7,1%	71,3%	-3,4%
Βόρειο Αιγαίο	165	164	167	131	0,7%	-1,6%	27,6%
Δυτική Μακεδονία	76	61	45	68	24,8%	34,8%	-33,7%
Σύνολο	17.680	15.653	14.202	12.749	12,9%	10,2%	11,4%

Οι Περιφέρειες που δέχονται τους περισσότερους επισκέπτες, είναι το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη, η Κεντρική Μακεδονία, τα Ιόνια Νησιά, η Αττική και η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη. Η τελευταία παρουσιάζει εντυπωσιακή αύξηση τα τελευταία χρόνια, σε αριθμό επισκεπτών με σημαντική αύξηση των εσόδων της, όχι όμως αντίστοιχη των πρώτων 5 Περιφερειών. Το στοιχείο αυτό αποδεικνύει ότι η κατά κεφαλή δαπάνη των τουριστών στη

συγκεκριμένη περιφέρεια, υπολείπεται σε σχέση με την αντίστοιχη στις τουριστικές περιοχές της χώρας.

Όσον αφορά την οικονομική αποδοτικότητα των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, σύμφωνα με σχετική μελέτη του ΙΝΣΕΤΕ⁵⁵, την καλύτερη οικονομική αποδοτικότητα παρουσιάζουν τα ξενοδοχεία των Κυκλάδων, παρά την εποχική τους λειτουργία, επιβεβαιώνοντας την καθοριστική σημασία του «προορισμού» για την τελική απόδοση αυτών.

Ένα άλλο στοιχείο που προκύπτει από τους πίνακες, αποδεικνύει ότι σε ορισμένες περιοχές της Ελλάδας, όπως για παράδειγμα στο Νότιο Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά, το σύνολο σχεδόν του ΑΕΠ τους προέρχεται από δραστηριότητες σχετιζόμενες με τον τουρισμό (ως % του περιφερειακού ΑΕΠ 107,4% και 76,9% αντίστοιχα⁵⁶), γεγονός που δημιουργεί σημαντικές εξαρτήσεις και μπορεί υπό συνθήκες να επιβαρύνει τις περιφερειακές οικονομίες λόγω ακριβώς αυτής της εξειδίκευσης τους⁵⁷. Χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση αποτελεί η τρέχουσα υγειονομική κρίση, η οποία θα επηρεάσει σημαντικά τις περιφερειακές και τοπικές οικονομίες με ισχυρή εξάρτηση από τις τουριστικές δραστηριότητες. Στις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας υπάρχουν σημαντικά περιθώρια ενίσχυσης των τουριστικών δραστηριοτήτων, μέσα από την αξιοποίηση των φυσικών τοπίων και το πολιτιστικό απόθεμα τους.

Σε πρόσφατη μελέτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης⁵⁸ αναφέρεται ότι κατά τη διάρκεια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα (2010 – 2019), **οι Περιφέρειες οι οποίες είχαν έναν ισχυρό και ανεπτυγμένο τουριστικό τομέα, ανταπεξήλθαν καλύτερα σε σχέση με άλλες οι οποίες είχαν περισσότερο ανεπτυγμένο βιομηχανικό τομέα.** Στο ίδιο κείμενο, επισημαίνεται ότι κατά τη διάρκεια της κρίσης αυτής, η σημασία της βιομηχανικής παραγωγής μειώθηκε σημαντικά για τη χώρα, ενώ αντίστροφα αυξήθηκε η σημασία και η βαρύτητα του τουριστικού τομέα. Ομοίως, μειώθηκε η μεταποίηση ενώ οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό κέρδισαν βάρος στην οικονομία. Επιπρόσθετα σημειώνεται ότι, μεταξύ των ετών 2007 και 2016, το μερίδιο της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών στέγασης και εστίασης αυξήθηκε από 6,6% σε 8,4% με τη δημιουργία 30.500 επιπλέον θέσεων εργασίας (αύξηση 10%). Άλλος τομέας που δημιούργησε επιπλέον θέσεις απασχόλησης κατά την περίοδο αυτή ήταν ο τομέας ακινήτων και ενοικιάσεων που σχετίζεται έμμεσα με τον τουρισμό. Στην μελέτη επισημαίνονται τρία ακόμα σημεία, τα οποία χαρακτηρίζουν την τουριστική ανάπτυξη στη χώρα:

1. Την περίοδο 2008 – 2017 ο αριθμός των αφίξεων στη χώρα διπλασιάστηκε φθάνοντας σχεδόν τα 30 εκατομμύρια επισκέπτες. Εντούτοις η αξία των αντίστοιχων άμεσων εισπράξεων αυξήθηκε μόλις κατά 8%.
2. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, στις περιοχές όπου κυριαρχεί ο τουριστικός τομέας, η ύφεση ήταν ηπιότερη. Στα Ιόνια Νησιά και στο

⁵⁵ Ανάλυση οικονομικών στοιχείων των ξενοδοχείων στην Ελλάδα – ανά προορισμό και ανά Κατηγορία Αστεριών, 2016 και 2017, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020 (<https://insete.gr/studies/hotel-study-2016-2017/>)

⁵⁶ Η κατανομή του ΑΕΠ των Περιφερειών είναι εκτίμηση λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία κατανομή του 2017 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ – Επεξεργασία INSETΕ Intelligence)

⁵⁷ Η συμβολή του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία, 2019, ΙΝΣΕΤΕ, Σεπτέμβριος 2020

⁵⁸ OECD Territorial Reviews Regional Policy for Greece Post-2020, October 2020, (<http://www.oecd.org/publications/regional-policy-for-greece-post-2020-cedf09a5-en.htm>)

Νότιο Αιγαίο μάλιστα, όπου οι τουριστικός τομέας κυριαρχεί, την περίοδο αυτή το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αυξήθηκε κατά 10%, τη στιγμή που σε όλες τις άλλες Περιφέρειες της χώρας παρατηρήθηκε μείωση από 6% έως 21%.

3. Στην μετά την οικονομική κρίση εποχή, η ισχυρή εξάρτηση ορισμένων Περιφερειών από τον τουριστικό τομέα εμπεριέχει σημαντικές επισφάλειες ακριβώς λόγω του συνδυασμού της εποχικότητας και της έντασης των τουριστικών δραστηριοτήτων σε αυτές (όπως έδειξε η υγειονομική κρίση που βιώνουμε).

1.3.2 Ανάλυση SWOT του Τομέα του Τουρισμού στην Ελλάδα

Η S.W.O.T. ανάλυση, δημιουργεί το κατάλληλο πλαίσιο για τη λήψη αποφάσεων και την ανάληψη δράσεων. Στοχεύει στην αποτελεσματική ενίσχυση των στοιχείων εσωτερικού δυναμισμού του τομέα του τουρισμού στην Ελλάδα καθώς και των ευκαιριών που προσφέρει το εξωτερικό περιβάλλον αυτού. Παράλληλα, μέσω της ανάλυσης S.W.O.T. επιτυγχάνονται προσπάθειες εξάλειψης ή άμβλυνσης των εσωτερικών αδυναμιών και αντιμετώπισης των απειλών, που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον⁵⁹.

Παρακάτω, παρατίθεται η ανάλυση του ρόλου και των αλληλεπιδράσεων του ελληνικού τουριστικού τομέα, σε σύγκριση με το ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψιν το εσωτερικό περιβάλλον, τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του. Θα εξαχθούν σημαντικά συμπεράσματα για τη διαμόρφωση της ορθής στρατηγικής και των κατάλληλων δράσεων, με βάση το αναπτυξιακό τους αποτύπωμα και τη βέλτιστη αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων προκειμένου να αναπτυχθούν οι αποτελεσματικότερες πολιτικές για την επίτευξη των στόχων του ΕΠΑ. Ο κλάδος του τουρισμού εκτιμάται ότι θα ανακάμψει με το πέρας της πανδημίας και θα συμβάλει στη συνολική ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας και της βελτίωσης του εθνικού ισοζυγίου πληρωμών. Η ανάλυση S.W.O.T. για τον τουριστικό τομέα της Ελλάδας παρουσιάζεται στη συνέχεια:

1.3.2.1 ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Στη πλειοψηφία τους, οι Περιφέρειες της χώρας διαθέτουν εξαιρετικά ελκυστικές παραλίες (με εξαίρεση την Δυτική Μακεδονία η οποία είναι περικλειστη), με υψηλό αριθμό ακτών χαρακτηρισμένων με γαλάζιες σημαίες (497 ακτές και 14 μαρίνες το 2020).
2. Η ακτογραμμή της χώρας υπερβαίνει τα 16.000 χλμ., χαρακτηριστικό που πολλαπλασιάζει τη χωρητικότητα της χώρας ως προς τους επισκέπτες που μπορεί να δεχθεί σε σχέση με το ονομαστικό εμβαδό της.
3. Σημαντικός αριθμός αγκυροβολίων για τουριστικά σκάφη.
4. Ποικιλομορφία φυσικών πόρων και κλιματικών χαρακτηριστικών που ευνοούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
5. Ορεινοί όγκοι χωρίς ακραία υψόμετρα και κατά κανόνα κοντά σε ακτές κάνοντας δυνατό και ελκυστικό το συνδυασμό ορεινού και θαλάσσιου τουρισμού.
6. Πλούσιο πολιτιστικό, ιστορικό και περιβαλλοντικό απόθεμα.
7. Σημαντικός πόλος έλξης θρησκευτικού τουρισμού, με μεγάλο αριθμό και ποικιλία βυζαντινών μνημείων.
8. Πλούσια παραγωγή παραδοσιακών, τοπικών ή μη, προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής - διεθνώς αναγνωρισμένα προϊόντα αγροδιατροφής και γαστρονομίας (π.χ. ελαιόλαδο, φέτα κ.α.)

⁵⁹ Evaluating socio-economic programmes. Principal evaluation techniques and tools, MEANS-collection, Vol. 3., European Communities, Luxembourg, European Commission, 1999

9. Υψηλό επίπεδο μόρφωσης του γενικού πληθυσμού, με χαμηλό επίπεδο αναλφαβητισμού.
10. Συνεχώς αυξανόμενη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων και εκμετάλλευση των τουριστικών marketplaces από τις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις.
11. Παράδοση στην φιλοξενία και την παροχή αυθεντικών εμπειριών προς τους επισκέπτες.
12. Υψηλός βαθμός ασφάλειας των τουριστών, σε σχέση με άλλους τουριστικούς προορισμούς της Ανατολικής Μεσογείου.
13. Σημαντικές επενδύσεις σε έργα τουριστικών υποδομών (αναβαθμισμένο οδικό δίκτυο, σημαντικός αριθμός αεροδρομίων, σε εκτεταμένο βαθμό ακτοπλοϊκές γραμμές, κλπ) και συνεχή βελτίωση αυτών.
14. Υψηλός αριθμός επισκεπτών από πολλές διαφορετικές χώρες.
15. Μεγάλη διείσδυση στις αγορές των Βαλκανίων.

1.3.2.2 ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

1. Έλλειψη μιας ενιαίας βάσης δεδομένων για την αποτύπωση των χαρακτηριστικών της τουριστικής δραστηριότητας και την επεξεργασία των στοιχείων αυτών.
2. Έμφαση στο προϊόν «Ήλιος και Θάλασσα» (Sun, Sea and Sand- 3S) με περιορισμένη ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, με αποτέλεσμα την έντονη εποχικότητα του τουριστικού προϊόντος.
3. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικών υποδομών σε συγκεκριμένους προορισμούς.
4. Επιβάρυνση των φυσικών πόρων λόγω μη αυστηρής τήρησης περιβαλλοντικών συμφωνιών και κανονισμών.
5. Χαμηλό επίπεδο διείσδυσης της επιχειρηματικής και τεχνολογικής καινοτομίας στις ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις, με μεγάλο αριθμό αυτών, ιδιαίτερα των μικρών και πολύ μικρών, να ακολουθούν παραδοσιακές μορφές οργάνωσης και λειτουργίας.
6. Δυσανάλογα χαμηλή αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό σε σύγκριση με την αύξηση του αριθμού των επισκεπτών.
7. Ανάγκη για στοχευμένη στρατηγική ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού του τουριστικού τομέα.
8. Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ειδικά για την ανάπτυξη εναλλακτικών και ήπιων μορφών τουρισμού.
9. Ελλείψεις σε ειδικές τουριστικές υποδομές, όπως π.χ. για εξυπηρέτηση ΑμΕΑ.
10. Έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού σε συγκεκριμένες περιοχές για την ανάπτυξη τουριστικών επενδύσεων.
11. Πολύπλοκο νομοθετικό πλαίσιο για την ίδρυση και λειτουργία τουριστικών επιχειρήσεων με πλήθος εμπλεκόμενων υπηρεσιών, με συχνά αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες.
12. Ανταγωνιστικότεροι προορισμοί- κυρίως οι χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας στην Αδριατική και της Ανατολικής Μεσογείου- λόγω της ισοτιμίας των νομισμάτων, σε σχέση με την Ελλάδα.

1.3.2.3 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

1. Δυνατότητες ενίσχυσης της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, καθώς και βελτίωσης και ανάπτυξης τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΣΠΑ 20121-2027, ΕΠΑ 2021-2025, InvestEU, Ταμείο Ανάκαμψης, Πράσινο Ταμείο, κλπ).
2. Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών με στόχο την αναβάθμιση της εμπειρίας των επισκεπτών σε πολιτιστικά μνημεία (3D παρουσιάσεις, Εφαρμογές και λύσεις εικονικής πραγματικότητας προς τους επισκέπτες).

3. Ανάπτυξη και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μέσω ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων.
4. Ανάδειξη νέων γεωγραφικά αγορών πέραν των παραδοσιακών που τροφοδοτούν τον ελληνικό τουρισμό.
5. Προοπτικές αύξησης των τουριστικών δαπανών καθώς το παγκόσμιο βιοτικό επίπεδο αυξάνεται συνεχώς.
6. Δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης για τις Περιφέρειες όπου το ποσοστό του ΑΕΠ που προέρχεται από τον τουρισμό είναι χαμηλό, μέσω αξιοποίησης και ανάπτυξης και θεματικών μορφών τουρισμού.
7. Ανάπτυξη θεματικών μορφών (π.χ. ιατρικού τουρισμού) με αξιοποίηση ειδικών υποδομών και ανθρώπινων πόρων που διαθέτει χώρα, καθώς και δυνατότητα παροχής υπηρεσιών μη μαζικού χαρακτήρα..

1.3.2.4 ΑΠΕΙΛΕΣ

1. Πολυπλοκότητα θεσμικού πλαισίου η οποία λειτουργεί αποθαρρυντικά για επενδύσεις από κεφάλαια του εξωτερικού.
2. Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος λόγω μη αυστηρής τήρησης των περιβαλλοντικών όρων ιδιαίτερα σε περιοχές με ευαίσθητες οικολογικές ισορροπίες.
3. Εξάρτηση του τουριστικού τομέα από απρόβλεπτες συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος (π.χ. πανδημία COVID-19, γεωπολιτικές εξελίξεις στην ευρύτερη περιοχή) ή από εξελίξεις σε άλλους κλάδους ή και από άλλους εξωγενείς παράγοντες (π.χ. αερομεταφορές, φυσικές καταστροφές).
4. Έντονος διεθνής ανταγωνισμός, με νέες τουριστικές περιοχές να αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή, ειδικά της Μεσογείου (π.χ. Κροατία, Μαυροβούνιο, Αλβανία), καθώς και ανταγωνισμός από αυξανόμενο αριθμό αναπτυσσόμενων τουριστικών προορισμών με χαμηλότερο κόστος σε σχέση με την Ελλάδα.
5. Προβλήματα βιωσιμότητας επιχειρήσεων, στην περίπτωση αργής ανάκαμψης των τουριστικών ροών με το πέρας της πανδημίας του COVID-19.
6. Απειλές που προκύπτουν από την συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ .
7. Πιθανές επιπτώσεις στην ροή Βρετανών τουριστών λόγω του Brexit.

Αξιοποιώντας την ανωτέρω ανάλυση, στα επόμενα κεφάλαια πραγματοποιείται αναλυτική παρουσίαση της Αναπτυξιακής Στρατηγικής του Τομέα του Τουρισμού.

Πιο συγκεκριμένα, οι Στρατηγικές Επιλογές στηρίζονται στα Ισχυρά Σημεία που αποτυπώθηκαν ανωτέρω και εκμεταλλεύονται τις Ευκαιρίες που διαπιστώθηκαν. Επιπλέον στοχεύουν στην άμβλυνση των Αδυναμιών και στην αντιμετώπιση των Απειλών.

1.3.3 Ο τουρισμός ως μια πολυεπίπεδη δραστηριότητα που εκτείνεται σε πλήθος διαφορετικών κλάδων της Ελληνικής Οικονομίας

Ο τουρισμός αποτελεί μια ανθρώπινη εκδήλωση στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών, που συνίσταται στην πρόσκαιρη ή/και βραχυχρόνια μετάβαση ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε κάποιο άλλο⁶⁰. Ο ρόλος, η επιρροή και η έκταση που έχουν οι τουριστικές δραστηριότητες στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη, στις δράσεις βιώσιμης ανάπτυξης, στη διαμόρφωση του φυσικού και του ανθρωπογενούς

⁶⁰Θεσμοθετημένα όργανα τουριστικής διοίκησης και πολιτικής : Συγκριτική μελέτη Γαλλίας-Ελλάδας, Βαρβαρέσος Στέλιος, Σωτηριάδης Μάριος Αρχαίον οικονομικής ιστορίας, Vol.XIV, Νο.1, 2002

περιβάλλοντος, στη μεταφορά κεφαλαίων, ανθρώπων, γνώσεων, απόψεων και ιδεών, τις καθιστούν έναν κρίσιμο παράγοντα, με πολιτικές και διεθνείς προεκτάσεις κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο που ισχύει με το διεθνές και εγχώριο εμπόριο, τις άδηλες συναλλαγές και την κίνηση κεφαλαίων.

Για την Ε.Ε, ο τουρισμός αποτελεί την τρίτη σημαντικότερη κοινωνικοοικονομική δραστηριότητα- μετά τους τομείς του εμπορίου και των κατασκευών- συμβάλλοντας σε σημαντικό βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη και στην αύξηση της απασχόλησης⁶¹.

Για την Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, ο τουρισμός αποτελεί τον βασικότερο τομέα οικονομικών δραστηριοτήτων σε ό,τι αφορά τη συνεισφορά στο ΑΕΠ και την ενίσχυση της απασχόλησης. Το ευρύτατο σχετιζόμενο με τον τουρισμό φάσμα δραστηριοτήτων, η πολυμορφία των σχετικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, το πλήθος των εμπλεκόμενων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, η πολύπλευρη αλληλεπίδραση του τομέα με άλλες οικονομικές δραστηριότητες, η ευρύτατη κοινωνική του διάσταση και τέλος το γεωγραφικό εύρος των τουριστικών δραστηριοτήτων, προσδίδουν στον τομέα έναν οριζόντιο και πολλές φορές ρυθμιστικό χαρακτήρα. Ο τουρισμός αλληλοεπιδρά με την πλειονότητα των διαφορετικών τομέων και εκφράσεων της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Τα κύρια πεδία αλληλεπίδρασης του με άλλες οικονομικές δραστηριότητες και πολιτικές, παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω:

- Πολιτικές για την επιχειρηματικότητα,
 - ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων
 - θεσμικό πλαίσιο και διαδικασίες αδειοδοτήσεων
 - Χωρικά Σχέδια και Επενδύσεις
- Πολιτική για τις μεταφορές,
 - υποδομές χερσαίων, θαλάσσιων και αεροπορικών μεταφορών
 - ρυθμιστικό πλαίσιο (π.χ. αδειοδοτήσεις για υδατοδρόμια)
 - ειδικές υποδομές, όπως μαρίνες, ελικοδρόμια κτλ.
- Περιφερειακή αναπτυξιακή πολιτική,
- Προστασία του περιβάλλοντος,
 - Διαχείριση φυσικών πόρων
 - Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών
 - Πολιτικές μείωσης της ρύπανσης λόγω μεταφορών
 - Προστασία βιοποικιλότητας
- Σχέσεις με άλλα κράτη, διακρατικές συμφωνίες συνεργασίας,
- Διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς,
- Γενική εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, εξειδικευμένη εκπαίδευση τουριστικών επαγγελματιών,
- Λιανικό και χοντρικό εμπόριο,
- Τηλεπικοινωνίες και ηλεκτρονικό εμπόριο. Θεσμικό πλαίσιο και Ψηφιοποίηση,
- Νησιωτική ανάπτυξη και πολιτική,
- Τρόφιμα, γαστρονομία, τοπικά και παραδοσιακά προϊόντα,
- Διεθνείς αθλητικές διοργανώσεις,
- Υγεία και ευεξία,
- Εργατική πολιτική, διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού.

⁶¹<https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2011-0265+0+DOC+XML+V0//EL>

1.3.4 Βιώσιμη Ανάπτυξη στον Τουρισμό, μια παγκόσμια στρατηγική επιλογή

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (United Nations World Tourism Organisation – UNWTO⁶²), στον τομέα του τουρισμού θα πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν κατάλληλες πολιτικές, ώστε να υπάρξει μελλοντικό αποτύπωμα των δραστηριοτήτων του στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές εξελίξεις. Ταυτόχρονα όμως, θα πρέπει να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα και να επιλέγονται οι προτεραιότητες εκείνες, οι οποίες θα ικανοποιούν τις απαιτήσεις και τις ανάγκες των επισκεπτών και των τοπικών κοινωνιών και θα προστατεύουν το περιβάλλον. Η προσέγγιση αυτή, αποτελεί τη βάση για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό, ως μια παγκόσμια στρατηγική επιλογή, η οποία υπηρετεί τους «17 στόχους για την επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης», όπως έχουν τεθεί από τα Ηνωμένα Έθνη.

Από το σύνολο των 17 Αξόνων, ο Τουρισμός έχει συμπεριληφθεί άμεσα ως προτεραιότητα, στους στόχους 8, 12 και 14 σχετικά με την χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, την βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή (SCP) και την βιώσιμη εκμετάλλευση των ωκεανών και των θαλάσσιων πόρων, αντίστοιχα. Ως εκ τούτου, η Ελλάδα, ως ιδρυτικό μέλος των Ηνωμένων Εθνών και με δυνατή τουριστική βιομηχανία οφείλει να ενσωματώσει τις αρχές αυτές στους στρατηγικούς της στόχους.

Οι αρχές της βιωσιμότητας εφαρμόζονται για την περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνικό-πολιτισμική ανάπτυξη, όπου πρέπει να βρεθεί κατά περίπτωση η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ αυτών των τριών επιπέδων ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Επί της αρχής λοιπόν, για να επιτευχθεί ο αειφόρος τουρισμός, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς πρέπει:

- Να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για τη βέλτιστη χρήση των περιβαλλοντικών πόρων, οι οποίοι αποτελούν κύρια στοιχεία για τη τουριστική ανάπτυξη, προστατεύοντας την οικολογική ισορροπία και συμβάλλοντας στη διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς και της βιοποικιλότητας (DNSH principle).
- Να προστατεύεται η κοινωνικο-πολιτιστική αυθεντικότητα και μοναδικότητα των κοινοτήτων υποδοχής. Ταυτόχρονα να προσφέρεται η κατάλληλη μέριμνα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των παραδοσιακών αξιών αυτών, συμβάλλοντας παράλληλα στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής κατανόησης και ανοχής.
- Να διασφαλίζεται η μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα των τοπικών κοινωνιών, εξασφαλίζοντας κοινωνικοοικονομικά οφέλη σε όλα τα μέλη αυτών. Ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να δίνεται στη δίκαιη κατανομή των ωφελειών αυτών, συμπεριλαμβανομένων των σταθερών ευκαιριών απασχόλησης και εισοδήματος. Η παράλληλη εξασφάλιση επαρκών κοινωνικών υπηρεσιών στα μέλη των τοπικών κοινωνιών αυτών, συμβάλλει περαιτέρω στην καταπολέμηση της φτώχειας.
- Να εξασφαλίζεται η συνεχής ενημέρωση και επιμόρφωση όλων των εμπλεκόμενων. Η καθιέρωση του μοντέλου του βιώσιμου τουρισμού, αποτελεί μια συνεχή διαδικασία, που απαιτεί στενή παρακολούθηση των εξελίξεων και προσεχτική αξιολόγηση των επιπτώσεων, εισάγοντας όποτε είναι απαραίτητο, στον κατάλληλο χρόνο τα ανάλογα προληπτικά ή και διορθωτικά μέτρα.

⁶² <https://www.unwto.org/>

- Να επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο ικανοποίησης των επισκεπτών, αυξάνοντας την ευαισθητοποίησή τους για θέματα βιωσιμότητας και προωθώντας τις κατάλληλες τουριστικές πρακτικές.

Έχοντας όλα τα ανωτέρω υπόψη, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού έχει θέσει μια σειρά από προτεραιότητες και δράσεις ως βάση για την επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης στον Τουρισμό⁶³:

- Την προστασία της Βιοποικιλότητας (BIODIVERSITY)
- Την αποτροπή της κλιματικής αλλαγής και της υπερθέρμανσης του πλανήτη (CLIMATE CHANGE)
- Τη μείωση της χρήσης των πλαστικών (GLOBAL TOURISM PLASTICS INITIATIVE)
- Την υιοθέτηση λύσεων για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στις Ξενοδοχειακές Μονάδες (HOTEL ENERGY SOLUTIONS (HES))
- Την υιοθέτηση της πρωτοβουλίας «Ένας Πλανήτης» (ONE PLANET) για την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού μέχρι το 2030.

1.3.4.1 *Ο Τουρισμός ως παράγοντας κλειδί για την επίτευξη των προτεραιοτήτων του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η περίπτωση της Ελλάδας*

Ο βιώσιμος τουρισμός αποτελεί μια σταθερά για την Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ. Η επίτευξη των στόχων της ατζέντας αυτής ωστόσο απαιτεί ένα σαφές πλαίσιο εφαρμογής, επαρκή χρηματοδότηση και επενδύσεις σε ποικιλία πεδίων εφαρμογής όπως η τεχνολογία, οι υποδομές και κυρίως το ανθρώπινο δυναμικό⁶⁴. Έτσι σε παγκόσμιο επίπεδο, ο τουρισμός μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην επίτευξη των περισσότερων από τους 17 στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως αναλύεται παρακάτω για την περίπτωση της Ελλάδας.

3^{ος} Στόχος: Υγεία και Ευεξία

Ο ιατρικός τουρισμός σήμερα παρουσιάζει πολλαπλές μορφές, ξεφεύγοντας από τις κλασικές επιλογές της εκτέλεσης ιατρικών πράξεων στο εξωτερικό, πρωτίστως για λόγους κόστους. Σήμερα, όλο και μεγαλύτερος αριθμός πολιτών επιλέγει να συνδυάσει απλές ή πιο πολύπλοκες ιατρικές πράξεις με ταξίδια αναψυχής, ενώ σημαντική ανάπτυξη εμφανίζουν και οι δραστηριότητες που αφορούν την ήπια ή ακόμη και την παρηγορητική φροντίδα σε χώρες όπως η Ελλάδα. Μάλιστα η χώρα μας λόγω του εξαιρετικά φιλικού κλίματος της, των υγειονομικών υποδομών ευρωπαϊκού επιπέδου και των κατά κανόνα οικονομικότερων χρεώσεων σε σχέση με αυτές άλλων Ευρωπαϊκών κρατών, αποτελεί ένα εξαιρετικά ελκυστικό σύνολο για πολίτες ευρωπαϊκών και άλλων δυτικών κρατών.

Παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση, το ήπιο μεσογειακό κλίμα, η διαρκώς βελτιούμενη ποιότητα των υποδομών και υπηρεσιών υγείας, οι σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποιούνται στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα της υγείας, η άριστη κατάρτιση των επαγγελματιών υγείας (γιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού), καθώς και η ικανότητα των

⁶³ <https://www.unwto.org/sustainable-development>

⁶⁴ <https://www.unwto.org/tourism-in-2030-agenda>

περισσότερων από αυτούς να μιλούν την αγγλική γλώσσα επαρκώς, μπορούν να καταστήσουν την Ελλάδα έναν σημαντικό παγκόσμιο παίκτη στον τουρισμό υγείας.

Στο πλαίσιο εφαρμογής της Κοινοτικής Οδηγίας 24/2011 για τη διασυννοριακή περίθαλψη, σύμφωνα με την οποία οι ασφαλισμένοι έχουν δικαίωμα να καλύπτονται για ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται σε άλλο κράτος-μέλος, και σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται από τον ν.4582/2019 (Α' 208) περί τουρισμού υγείας δημιουργείται ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο προάγει την ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την στενή συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων υγείας και τουρισμού.

Περαιτέρω, η Ελλάδα ως προορισμός, διευκολύνει τις διαδικασίες μετεγκατάστασης συνταξιούχων, που επιλέγουν την χώρα λόγω κλίματος, και επιτρέπει την κάλυψη των ιατρικών δαπανών στην Ελλάδα από τα ασφαλιστικά ταμεία της χώρας προέλευσης. Ο Ασθενής-Τουρίστας δίνει μεγάλη σημασία στις αποτελεσματικές θεραπείες που παρέχονται, το κόστος των θεραπειών, την ασφάλεια, τον χρόνο του ταξιδιού από την χώρα προέλευσης στον προορισμό, καθώς και στην εγγύτητα των τουριστικών υποδομών με τις υποδομές περίθαλψης που χρησιμοποιεί, την καλή εξυπηρέτηση, την άνεση και την καλή ποιότητα τόσο των υγειονομικών, όσο και των τουριστικών υπηρεσιών που του παρέχονται στους ίδιους και τους συνοδούς τους.

Επιπλέον, η χώρα διαθέτει ένα σημαντικό πλεονέκτημα που της προφέρει ο πλούτος της σε φυσικούς πόρους με ιαματικές ιδιότητες, μετρώντας αυτή τη στιγμή σχεδόν 80 πηγές με πιστοποιημένες τις θεραπευτικές τους ιδιότητες και τις ενδείξεις/ αντενδείξεις χρήσης τους για πληθώρα παθήσεων.

4^{ος} Στόχος: Ποιότητα Εκπαίδευσης

Ένα καλά εκπαιδευμένο και επιδέξιο εργατικό δυναμικό και ειδικά στελεχιακό δυναμικό τουριστικού τομέα και ειδικών μορφών τουρισμού, αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα και την παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Μέσω του τουρισμού και των απαιτήσεων της βιομηχανίας αυτής, προσφέρονται επιπλέον κίνητρα για επενδύσεις στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού καθώς και σημαντικά κίνητρα για τον επαναπατρισμό επαγγελματιών οι οποίοι αναγκάστηκαν στο παρελθόν να αναζητήσουν εργασία στο εξωτερικό. Ακόμα, σήμερα προωθείται μέσω διακρατικών συμφωνιών η πιστοποίηση επί κοινά αποδεκτών προσόντων, προτύπων και πιστοποιήσεων. Αυτή είναι μια καλά καθορισμένη διαδικασία ειδικά σε ότι αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι νέοι, οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι τοπικοί πληθυσμοί και τα άτομα με ειδικές ανάγκες μπορούν να επωφεληθούν σημαντικά από τις σχετικές εκπαιδευτικές δράσεις, καθώς ο τουρισμός έχει τη δυνατότητα να προωθήσει την ένταξη των ευάλωτων ομάδων στην εργασία, τις αξίες μιας κουλτούρας ανοχής, της ειρήνης και της μη βίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

7^{ος} Στόχος: Οικονομική και Καθαρή Ενέργεια

Ο τουρισμός αποτελεί έναν τομέα που απαιτεί τη σημαντική κατανάλωση ενέργειας για τη λειτουργία των υποδομών του. Ταυτόχρονα όμως παρέχεται η δυνατότητα στις ίδιες τις τουριστικές επιχειρήσεις να παράγουν και να χρησιμοποιούν ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, μετατρέποντας τον τομέα σε έναν εξαιρετικό οδηγό για τη μετάβαση στις φιλικές προς το περιβάλλον πηγές ενέργειας και στην αύξηση του μεριδίου τους στο παγκόσμιο μείγμα ενεργειακής παραγωγής. Κατά συνέπεια, με την προώθηση βιώσιμων και μακροπρόθεσμων επενδύσεων σε φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες, ο τουρισμός μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στην επιβράδυνση

της κλιματικής αλλαγής και στην ανάπτυξη καινοτόμων ενεργειακών λύσεων σε αστικές, αγροτικές αλλά και απομονωμένες ή δυσπρόσιτες περιοχές.

8^{ος} Στόχος: Ικανοποιητική Εργασία και Ανάπτυξη

Ο τουρισμός ως μία από τις κινητήριες δυνάμεις της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης, επί του παρόντος παρέχει το 9% των θέσεων εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται σε 25%. Πιο συγκεκριμένα για το 2019 ο τουρισμός προσέφερε εργασία σε περίπου 900.000 άτομα σε σύνολο 3,9 εκατομμυρίων εργαζομένων⁶⁵. Δίνοντας πρόσβαση σε αξιοπρεπείς ευκαιρίες εργασίας, το σύνολο της κοινωνίας, αλλά ιδίως οι νέοι και οι γυναίκες, μπορούν να επωφεληθούν από τις αποκτώμενες δεξιότητες και την επαγγελματική ανάπτυξη μέσω του τομέα του τουρισμού. Στο πνεύμα αυτό, ο ΟΗΕ έχει θέσει ως στόχο «μέχρι το 2030, να αναπτυχθούν και να εφαρμοστούν κατάλληλες πολιτικές για την προώθηση του βιώσιμου τουρισμού, ο οποίος δημιουργεί θέσεις εργασίας και προωθεί τον τοπικό πολιτισμό και τα τοπικά προϊόντα».

9^{ος} Στόχος: Ανάπτυξη της Βιομηχανίας, της καινοτομίας και των υποδομών

Η τουριστική ανάπτυξη στον 21^ο αιώνα όχι μόνο βασίζεται στις κατάλληλες δημόσιες και ιδιωτικές υποδομές, τεχνολογικές και μη, αλλά και απαιτεί τη συνεχή ανάπτυξη τους, για τη μετατροπή του τουριστικού τομέα σε ένα καινοτόμο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ο τομέας είναι σε θέση να προσφέρει σημαντικά κίνητρα στις πολιτικές ηγεσίες, ώστε να υιοθετήσουν πολιτικές οι οποίες θα στοχεύουν στην αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών, καθιστώντας τις περισσότερο βιώσιμες και αποδοτικές ως προς τη χρήση των πόρων και καθαρές ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους, ως προαπαιτούμενο για την προσέλκυση τουριστών. Ταυτόχρονα μέσα από την προσέγγιση αυτή, θα ενισχυθεί περαιτέρω η ελκυστικότητα προς τα ξένα κεφάλαια, ώστε να προχωρήσουν σε επενδύσεις στο σύνολο της οικονομίας της χώρας, με έμφαση βεβαίως στον τουρισμό, διευκολύνοντας την περαιτέρω βιώσιμη εκβιομηχάνιση, απαραίτητη συνθήκη για την αειφόρο οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και την προώθηση της καινοτομίας.

11^{ος} Στόχος: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες

Μια πόλη φιλόξενη για τους κατοίκους της είναι κατά κανόνα και φιλόξενη και για τους επισκέπτες της. Ο βιώσιμος τουρισμός προωθεί την ανάπτυξη των αστικών υποδομών και την καθολική προσβασιμότητα, υποστηρίζει την αναβάθμιση των υποβαθμισμένων περιοχών και συνεισφέρει στη διατήρηση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Μεγαλύτερες επενδύσεις σε πράσινες υποδομές (αποδοτικότερες μεταφορές, μειωμένη ατμοσφαιρική ρύπανση, διατήρηση τόπων κληρονομιάς και ανοιχτών χώρων κ.λπ.) οδηγούν σε εξυπνότερες και πιο πράσινες πόλεις από τις οποίες επωφελούνται τόσο οι κάτοικοι, όσο και οι επισκέπτες αυτών.

12^{ος} Στόχος: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή

Ο τουριστικός τομέας υιοθετώντας πρακτικές βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής (Sustainable Consumption and Production Practices - SCP) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο

⁶⁵ Greece2020 Annual Research: Key Highlights, World Travel Tourism Council, March 2020, <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact>

στην επιτάχυνση της παγκόσμιας στροφής προς τις αειφορικές πολιτικές. Για να επιτευχθεί όμως αυτό είναι επιτακτική ανάγκη η ανάπτυξη και η εφαρμογή κατάλληλων εργαλείων για την παρακολούθηση των επιπτώσεων της βιώσιμης ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, ο οποίος με τη σειρά του, δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, ενώ ταυτόχρονα προωθεί τον τοπικό πολιτισμό και τα εγχώρια προϊόντα.

13^{ος} Στόχος: Δράσεις για το Κλίμα

Ο τουρισμός επηρεάζει αλλά και επηρεάζεται από την κλιματική αλλαγή. Ειδικά για την Ελλάδα η θέρμανση του πλανήτη ενδέχεται να προκαλέσει μια σειρά από σημαντικά προβλήματα, όπως η ερημοποίηση, η λειψυδρία, η αποψίλωση των δασών και η υποβάθμιση της πανίδας και χλωρίδας. Προωθώντας και υιοθετώντας πολιτικές και πρακτικές για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και της μετάβασης στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ιδίως στους τομείς των μεταφορών και των καταλυμάτων, ο τουρισμός μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην αντιμετώπιση μιας από τις πλέον πιεστικές και κρίσιμες προκλήσεις της εποχής μας.

14^{ος} Στόχος: Θαλάσσια ζωή

Ο παράκτιος και ο θαλάσσιος τουρισμός, οι σημαντικότερες δηλαδή μορφές τουρισμού για την Ελλάδα, απαιτούν την ύπαρξη και διατήρηση υγιών θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Ο Τουρισμός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών, προκειμένου να συμβάλει με τη σειρά του, τόσο στη διατήρηση, όσο και στην ορθή διαχείριση των κατά κανόνα εύθραυστων θαλάσσιων οικοσυστημάτων. Ο τουριστικός τομέας μπορεί να προωθεί τη γαλάζια οικονομία, σύμφωνα και με τις αρχές του ΟΗΕ για το 2030, όπου τίθεται ο στόχος «της βιώσιμης χρήσης των θαλάσσιων πόρων, συμπεριλαμβανομένης της βιώσιμης διαχείρισης της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και του τουρισμού».

15^{ος} Στόχος: Η Ζωή πάνω στη Γη

Τα τοπία, τα δάση, η πλούσια βιοποικιλότητα και οι περιοχές ιδιαίτερης φυσικής κληρονομιάς αποτελούν τα κυριότερα κίνητρα ώστε οι τουρίστες να επισκέπτονται έναν προορισμό. Ο βιώσιμος τουρισμός περιλαμβάνει μέτρα, όχι μόνο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αλλά και το σεβασμό των χερσαίων οικοσυστημάτων, τη μείωση των αποβλήτων και της κατανάλωσης ενέργειας και υλών, τη διατήρησης της φυσικής χλωρίδας και πανίδας και την ενίσχυση των ενεργειών ευαισθητοποίησης. Ο θεματικός, ο οικολογικός και ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελούν επί της αρχής δραστηριότητες οι οποίες επιβαρύνουν ελάχιστα το φυσικό περιβάλλον, ενώ εφόσον υλοποιούνται με έξυπνο τρόπο προωθούν τις ιδέες σχετικά με την ανάγκη και τις πολιτικές προστασίας της ζωής πάνω στη γη.

17^{ος} Στόχος: Συνεργασία για την επίτευξη των Στόχων

Ακριβώς λόγω της διατομεακής φύσης του, ο τουρισμός ενισχύει τις συνεργασίες ιδιωτικού – δημόσιου τομέα, εμπλέκει πολλαπλούς παράγοντες, διεθνείς, εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται πολυεπίπεδη συνεργασία για την επίτευξη των στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Η ευρεία συνεργασία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη και καθιέρωση του βιώσιμου τουρισμού. Η προσέγγιση αυτή προάγει την υπεύθυνη και συνεχή ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση του κοινού σχετικά με τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ο βιώσιμος τουρισμός για την υλοποίηση της παγκόσμιας αναπτυξιακής ατζέντας.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε προκύπτει ότι ο τουρισμός είναι ένα πολυεπίπεδο, συνεκτικό και διατομεακό οικο-σύστημα δραστηριοτήτων, το οποίο αλληλοεπιδρά με πλήθος άλλους κλάδους, επιφέροντας άμεσες θετικές επιπτώσεις σε ένα ευρύτατο σύνολο κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών, εργασιακών κ.α. τομέων της ζωής και δομής της χώρας. Ως εκ τούτου καθίσταται σαφές, ότι είναι εξαιρετικά κρίσιμο και τελικά αμοιβαία επωφελές, τα αρμόδια όργανα διοίκησης του τουρισμού, να συμμετέχουν ενεργά σε ένα ευρύ φάσμα αποφάσεων και σχεδιασμών άλλων κλάδων της ελληνικής οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας.

1.4 Αποτίμηση αναμενομένων αποτελεσμάτων από ήδη υλοποιούμενα και σε εξέλιξη έργα (εθνικού & συγχρηματοδοτούμενου σκέλους) ανά τομέα παρέμβασης

Το Υπουργείο Τουρισμού είναι φορέας χρηματοδότησης σε 38 έργα. Τα 37 έργα υλοποιούνται από 14 διαφορετικούς φορείς. Τα έργα αυτά χρηματοδοτούνται είτε από Εθνικούς Πόρους, ε' είτε από συγχρηματοδοτούμενους μέσω Τομεακών και Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (π.χ. ΕΠΑΝΕΚ), ή μέσω του Προγράμματος Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Στον πίνακα 3, αποτυπώνονται τα διαθέσιμα στοιχεία αναφορικά με τα έργα αυτά.

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 3: Έργα που υλοποιούνται με Φορέα Χρηματοδότησης το Υπουργείο Τουρισμού (πηγή: Υπουργείο Τουρισμού)

α/α	Τίτλος Έργου	Φορέας Φ.Υ	Σκέλος	Προϋπολογισμός	Γεωγραφική κατανομή
1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Εθνικό	100.000.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
2	ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΑΡ. Α 863/2017 ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΕΦΕΤΕΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΛΟΥΤΡΩΝ ΚΑΙΑΦΑ - (ΠΑΛΑΙΟΣ ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ 2008ΣΕ01100012)	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΓΓΤΠΑ)	Εθνικό	137.941,08	3905-ΔΗΜΟΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ
3	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΠΑ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Εθνικό	130.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΠΤΕΡΟΥ ΙΔΑΙΟΥ ΑΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΩΣ ΚΕΝΤΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΓΓΤΠΑ)	Εθνικό	1.505.500,00	7304-ΔΗΜΟΣ ΑΝΩΓΕΙΩΝ
5	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ - ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΑΙΡΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΜΠΕΙΡΟΤΕΧΝΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΓΓΤΠΑ)	Εθνικό	4.050.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
6	ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ - ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Εθνικό	132.175.850,29	00-ΕΛΛΑΔΑ
7	ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΥΕ & ΕΥΣΕΔ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΑΜΙΓΩΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ (Π.Κ. 2009ΣΕ01180000)	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	184.396,38	00-ΕΛΛΑΔΑ
8	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΓΓΤΠΑ)	Συγχρηματοδοτούμενο	30.000,00	3501-ΔΗΜΟΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ
9	ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΣΤΗ ΣΥΜΗ Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΓΓΤΠΑ)	Συγχρηματοδοτούμενο	689.509,89	6903-ΔΗΜΟΣ ΣΥΜΗΣ

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

α/α	Τίτλος Έργου	Φορέας Φ.Υ	Σκέλος	Προϋπολογισμός	Γεωγραφική κατανομή
10	Smart MED «Επιχορήγηση της εθνικής συμμετοχής του έργου SmartMED του προγράμματος MED 2014-20 , με τελικό δικαιούχο το Υπουργείο Τουρισμού	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	360.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
11	BestMED «Επιχορήγηση της εθνικής συμμετοχής του έργου BestMED του προγράμματος MED 2014-20 , με τελικό δικαιούχο το Υπουργείο Τουρισμού	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	200.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
12	ΣΤΕΡΕΩΣΗ ΒΡΑΧΩΔΩΝ ΠΡΑΝΩΝ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΠΕΛΕΚΗΤΗΣ Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	626.498,12	41-ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ
13	ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	443.590,91	23-ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ
14	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.492.340,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
15	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	13.800.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
16	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ (Β ΚΥΚΛΟΣ)	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.493.800,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
17	Κατάρτιση και πιστοποίηση εργαζομένων από τη ΓΕΠΟΕΤ για την απόκτηση εξειδικευμένων όσο και οριζόντιων γνώσεων δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε ειδικότητες Τουρισμού	ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΓΕΠΟΕΤ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.492.347,83	00-ΕΛΛΑΔΑ
18	Κατάρτιση εργαζομένων όλων των κλάδων της Οικονομίας για την απόκτηση και πιστοποίηση στοχευμένων όσο και οριζόντιων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε τουριστικά και συναφή επαγγέλματα	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ ΚΑΦΕΤΕΡΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.485.516,37	00-ΕΛΛΑΔΑ

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

α/α	Τίτλος Έργου	Φορέας Φ.Υ	Σκέλος	Προϋπολογισμός	Γεωγραφική κατανομή
19	Κατάρτιση εργαζομένων όλων των κλάδων της Οικονομίας για την απόκτηση και πιστοποίηση εξειδικευμένων ή/και οριζόντιων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε ειδικότητες εστίασης, τουρισμού και συναφή επαγγέλματα	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.489.653,83	00-ΕΛΛΑΔΑ
20	ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	74.400,00	51-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ
21	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΠΙΤΕΛΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΠΡΩΗΝ ΕΥΣΕΥΤ)	ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	95.643,30	00-ΕΛΛΑΔΑ
22	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΒΑΤΗΡΩΝ ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ (ΦΑΣΗ Β') (2010ΣΕ01180006)	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.690.211,00	32-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
23	ΜΟΥΣΕΙΟ ΝΑΥΠΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ - Β' ΦΑΣΗ (2012ΣΕ01180005)	ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΣΑΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	3.983.534,84	5601-ΔΗΜΟΣ ΣΑΜΟΥ
24	Μουσείο Αργυροτεχνίας Ιωαννίνων (2011ΣΕ01180014)	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Συγχρηματοδοτούμενο	243.869,23	1801-ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
25	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΓΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.442.497,78	00-ΕΛΛΑΔΑ
26	ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΚΑΦΩΝ ΣΤΟ ΛΙΜΕΝΑ ΛΙΜΕΝΑΡΙΩΝ ΘΑΣΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.530.466,55	0401-ΔΗΜΟΣ ΘΑΣΟΥ
27	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΕΣ - ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΔΟΜΗ ΕΣΠΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΠΡΩΗΝ ΕΥΣΕΥΤ) (2016ΣΕ11910007)	Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ του Υπουργείου Τουρισμού	Συγχρηματοδοτούμενο	100.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

α/α	Τίτλος Έργου	Φορέας Φ.Υ	Σκέλος	Προϋπολογισμός	Γεωγραφική κατανομή
28	Οδικός χάρτης για την χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουρισμού	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	148.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
29	Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων εγκαταστάσεων και δικτύων υποδομών περιοχής Λίμνης Καϊάφα	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Συγχρηματοδοτούμενο	4.999.725,00	3906-ΔΗΜΟΣ ΖΑΧΑΡΩΣ
30	Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού Τομέα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	Συγχρηματοδοτούμενο	1.251.488,85	00-ΕΛΛΑΔΑ
31	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΣΠΗΛΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΤΗΡΙΑΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΔΙΡΟΥ Ν. ΛΑΚΩΝΙΑΣ - Β' ΦΑΣΗ	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	Συγχρηματοδοτούμενο	8.499.933,91	4302-ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΝΗΣ
32	GEOSTARS, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΕΛ-ΚΥ 2014-2020	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	80.000,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
33	RE-CULT, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΕΛ-ΚΥ 2014-2020	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	80.860,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
34	TOURISM-e - INTERREG GR-BG - 2088- ΜΕ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	191.600,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
35	PORTOLANES, MIS 5003841, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, GRIT 2014-20	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	146.710,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
36	In-MedTouR, MIS 5003763, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, GRIT 2014-20	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	143.398,00	00-ΕΛΛΑΔΑ
37	ALTTOUR, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, GR-AL 2014-2020	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	Συγχρηματοδοτούμενο	154.845,40	00-ΕΛΛΑΔΑ

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Από το σύνολο των 37 έργων, τα 24 αφορούν το σύνολο της χώρας, ενώ τα υπόλοιπα έχουν γεωγραφικό προσδιορισμό.

Η δημόσια δαπάνη των υλοποιούμενων έργων ανέρχεται σε 286.644.128,56 € € και η κατανομή ανά φορέα υλοποίησης δίνεται στον ακόλουθο πίνακα 4.

Πίνακας 4: Διατιθέμενος Προϋπολογισμός ανά Φορέα Υλοποίησης

Φορέας Υλοποίησης	Προϋπολογισμός
Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού	132.175.850,29 €
Υπουργείο Τουρισμού	101.357.413,40 €
Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων	16.641.986,63 €
Εταιρεία Ακίνητων Δημοσίου Ανώνυμη Εταιρεία	15.189.869,91 €
Γενική Γραμματεία Τουριστικής Πολιτικής και Ανάπτυξης (ΓΓΤΠΑ)	6.412.950,97 €
Δήμος Ανατολικής Σάμου	3.983.534,84 €
Διεύθυνση Τουριστικών Επενδύσεων	2.600.555,58 €
Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων	1.493.800,00 €
Γενική Πανελλαδική Ομοσπονδία Επιχειρήσεων Τουρισμού - ΓΕΠΟΕΤ	1.492.347,83 €
Πανελλήνια Ομοσπονδία Τουριστικών Γραφείων	1.492.340,00 €
Πανελλήνια Τουριστική Επαγγελματική Ένωση Εστίασης και Συναφών Επαγγελματιών	1.489.653,83 €
Πανελλήνιο Σωματείο Εστιατορίων Καφετεριών Τουριστικών Επιχειρήσεων και Συναφών Επαγγελματιών Ελλάδας	1.485.516,37 €
Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ του Υπουργείου Τουρισμού	584.439,68€
Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς	243.869,23 €

Είναι αξιοπρόσεκτο ότι ο ΕΟΤ με ένα μόνο έργο δεσμεύει το 46% του συνόλου των κονδυλίων, γεγονός βέβαια που αποδεικνύει τη βαρύτητα του έργου που έχει αναλάβει και υλοποιεί, δηλαδή αυτό της διαφήμισης και προβολής των τουριστικών προγραμμάτων της χώρας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Εικόνα 1: Ποσοστό ως προς το πλήθος των Έργων ανά Πηγή Χρηματοδότησης

Ως προς το ύψος των πόρων που διατίθενται ανά πηγή χρηματοδότησης, από τον πίνακα 6 προκύπτει ότι το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων προέρχεται από Εθνικούς Πόρους. Οι δράσεις προβολής και διαφήμισης των τουριστικών προγραμμάτων, που υλοποιεί ο ΕΟΤ όπως και το πρόγραμμα «Τουρισμός για Όλους» που υλοποιεί το Υπουργείο Τουρισμού, απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος αυτών.

Πίνακας 6: Προϋπολογισμός Έργων ανά Πηγή Χρηματοδότησης

Πηγή Χρηματοδότησης	Προϋπολογισμός
ΕΣΠΑ 2014-2020	45.313.428,49€
Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία	1.357.413,40 €
Εθνικοί Πόροι	238.183.687,75 €
ΕΣΠΑ 2007-2013	1.789.598,92 €

Η κατηγοριοποίηση των πράξεων αυτών, ως προς το φυσικό τους αντικείμενο, περιλαμβάνει ένα ευρύ πεδίο δράσεων, έχοντας ως πρωτεύοντα στόχο την υποστήριξη του Ελληνικού Τουρισμού και την εφαρμογή των εθνικών πολιτικών επιλογών για την ανάπτυξη του τομέα του Τουρισμού. Οι κατηγορίες αυτές παρεμβάσεων είναι οι ακόλουθες:

- **Υλοποίηση έργων υποδομών:** Το Υπουργείο Τουρισμού στην προσπάθεια του να αναδείξει τον τουριστικό και πολιτιστικό πλούτο της χώρας, προωθεί την υλοποίηση έργων βελτίωσης κύριων ή υποστηρικτικών υποδομών. Μέσω των έργων αυτών επιτυγχάνεται η βελτίωση της ελκυστικότητας και της προσβασιμότητας μνημείων, φυσικών τοπίων ή ακόμα και ολόκληρων περιοχών.

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται 13 έργα phasing που έρχονται από το ΕΣΠΑ 2007-2013 συνολικού προϋπολογισμού 25.796.126,53€. Τα έργα αυτά είναι τα ακόλουθα:

- Αποκατάσταση και εξοπλισμός τουριστικού περιπτέρου Ιδαίου Άντρου και διαμόρφωση του ως κέντρο υποδοχής επισκεπτών.
- Οικοτουριστικές διαδρομές Ν. Κεφαλληνίας.
- Καταφύγιο τουριστικών σκαφών στη Σύμη Ν. Δωδεκανήσων.
- Στερέωση βραχωδών πρανών Ιεράς Μονής Παναγίας Πελεκητής Ν. Καρδίτσας.
- Εκσυγχρονισμός αναβατήρων χιονοδρομικού κέντρου Παρνασσού (φάση Β').
- Μουσείο ναυπηγικών και ναυτικών τεχνών του Αιγαίου (φάση Β').
- Μουσείο Αργυροτεχνίας Ιωαννίνων.
- Καταφύγιο τουριστικών σκαφών στο λιμένα Λιμεναρίων Θάσου.
- Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων εγκαταστάσεων και δικτύων υποδομών περιοχής λίμνης Καϊάφα.
- Αποκατάσταση και ανάδειξη των σπηλαίων και των κτηριακών εγκαταστάσεων Διρού Ν. Λακωνίας - Β' φάση.
- Επισκευή και ανακαίνιση ξενοδοχειακού συγκροτήματος Λουτρών Καϊάφα.
- Στερέωση – αποκατάσταση οικονομείου και Ναού Αγίων Πάντων Δάφνης με διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου -Επανάχρηση ως χώρων φιλοξενίας, Ι. Μονής Σίμωνος Πέτρας (α' φάση)

- **Υλοποίηση Έργων Ενίσχυσης του Ανθρώπινου δυναμικού:** Το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται στον τομέα του τουρισμού κατέχει σημαντικό ρόλο στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό την εικόνα που αποκομίζουν οι επισκέπτες για τη χώρα. Είναι επομένως ιδιαίτερα σημαντικό, το προσωπικό αυτό να είναι πλήρως καταρτισμένο και να έχει λάβει την κατάλληλη επιμόρφωση, πάνω στις σύγχρονες μορφές τουρισμού και στις τάσεις της βιομηχανίας ταξιδιών και αναψυχής. Το Υπουργείο Τουρισμού υποστηρίζει σημαντικό αριθμό τέτοιων έργων, επιδιώκοντας να επιτύχει το βέλτιστο αποτέλεσμα για την αναβάθμιση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Στην κατηγορία αυτή πράξεων περιλαμβάνονται 8 έργα συνολικού προϋπολογισμού 26.746.155,81€. Τα έργα αυτά είναι τα ακόλουθα:

- Προγράμματα/δράσεις κατάρτισης - μετεκπαίδευσης εργαζομένων και πρόσκαιρα ανέργων εμπειροτεχνών στον τουριστικό τομέα, με στόχο τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.
 - Κατάρτιση στελεχών τουριστικών γραφείων.
 - Διαρθρωτική προσαρμογή και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού με έμφαση στην ποιότητα και την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.
 - Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα (B κύκλος).
 - Κατάρτιση και πιστοποίηση εργαζομένων από τη ΓΕΠΟΕΤ για την απόκτηση εξειδικευμένων όσο και οριζόντιων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε ειδικότητες τουρισμού.
 - Κατάρτιση εργαζομένων όλων των κλάδων της οικονομίας για την απόκτηση και πιστοποίηση στοχευμένων όσο και οριζόντιων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε τουριστικά και συναφή επαγγέλματα.
 - Κατάρτιση εργαζομένων όλων των κλάδων της οικονομίας για την απόκτηση και πιστοποίηση εξειδικευμένων ή/και οριζόντιων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σε ειδικότητες εστίασης, τουρισμού και συναφή επαγγέλματα.
 - Κατάρτιση και πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων εργαζομένων σε επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου.
- **Έργα Δημοσιότητας και προβολής:** Ο τομέας του τουρισμού, απαιτεί την υλοποίηση καλά στοχευμένων και δυναμικών δράσεων προβολής, ώστε η τουριστική πρόταση της χώρας να φτάσει στο κοινό -στόχο και να μεταφερθεί το επιθυμητό μήνυμα. Η προβολή της χώρας και του τουριστικού προϊόντος της, τουλάχιστον σε κεντρικό επίπεδο, αποτελεί μια από τις κύριες δράσεις του Υπουργείου Τουρισμού και των εποπτευόμενων φορέων του, με κύριο εκφραστή τον ΕΟΤ. Το πρόγραμμα διαφήμισης και προβολής του ΕΟΤ αποτελεί το μεγαλύτερο

από πλευράς κόστους έργο που αφορά στο Υπουργείο Τουρισμού, ενώ κατά περίπτωση συμπληρώνεται από άλλες περισσότερες εξειδικευμένες δράσεις.

Στην κατηγορία αυτή πράξεων περιλαμβάνονται 2 έργα, συνολικού προϋπολογισμού 132.250.250,29€. Τα έργα αυτά είναι τα ακόλουθα:

- Διαφήμιση - Προβολή Τουριστικών Προγραμμάτων.
 - Ενέργειες δημοσιότητας για τη δημιουργία ολοκληρωμένων τουριστικών προσβάσιμων θαλάσσιων προορισμών.
- **Έργα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του Τουρισμού:** Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται έργα που στοχεύουν στην ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος της χώρας και στην παρακολούθηση των κρίσιμων παραμέτρων της τουριστικής δραστηριότητας. Επιδιώκεται η συνεχής παρακολούθηση και ανάλυση των τουριστικών δραστηριοτήτων, των κρίσιμων μεγεθών του τουρισμού, αλλά και η επεξεργασία δεδομένων και η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για την συνεχή αναμόρφωση, επικαιροποίηση και εκσυγχρονισμό του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Στην κατηγορία αυτή πράξεων περιλαμβάνονται 2 έργα, συνολικού προϋπολογισμού 1.399.488,85€. Τα έργα αυτά είναι τα ακόλουθα:

- Οδικός χάρτης για την χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουρισμού.
 - Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού Τομέα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του.
- **Πρόγραμμα «Τουρισμός για όλους»:**
Το πρόγραμμα συνδέεται με την ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης ως βασικό πυλώνα ανάκαμψης του ελληνικού τουρισμού και επανεκκίνησης της οικονομίας, λόγω της πανδημίας COVID-19. Σκοπός του προγράμματος «Τουρισμός για όλους» είναι η ενίσχυση της ζήτησης εγχώριου τουρισμού μέσω της επιδότησης διακοπών για τα έτη 2020 και 2021.
Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στα 100.000.000,00€.
- **Έργα Τεχνικής Βοήθειας:** Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται έργα που αφορούν στην παροχή Τεχνικής Βοήθειας για υποστήριξη της Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ του Υπουργείου Τουρισμού. Η Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ του Υπουργείου Τουρισμού χρησιμοποιεί τους πόρους αυτούς για την επιτυχή εκτέλεση της αποστολής της, στο πλαίσιο των διαφορετικών Προγραμμάτων τα οποία καλείται να υποστηρίξει και να διαχειρίζεται.

- **Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας:** Τα προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) αποτελούν βασικό εργαλείο για την ενδυνάμωση των χωρικών συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, και ειδικά με υποψήφιες προς ένταξη στην Ε.Ε. χωρών αλλά και με τρίτες χώρες συνιστώντας μια από τις κύριες επιλογές για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία σε επίπεδο κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης υλοποιείται μέσω προγραμμάτων διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας. Τα εν λόγω προγράμματα διακρίνονται σε διμερή και πολυμερή. Ο τουρισμός αποτελεί μια από τις πλέον διαδεδομένες δραστηριότητες στο σύνολο της λεκάνης της Μεσογείου. Η Ελλάδα ως ένας από τους πλέον δημοφιλείς προορισμούς της περιοχής και μέλος της Ε.Ε., συμμετέχει μέσω ενός συνόλου δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, σε σημαντικό αριθμό τέτοιων έργων, με το Υπουργείο Τουρισμού να αναλαμβάνει το ρόλο της θεσμικής εκπροσώπησης στα έργα με αντικείμενο τον τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα συμμετέχει σε 8 έργα με συνολικό προϋπολογισμό για το Υπουργείο Τουρισμού 1.357.413,40€. Τα έργα αυτά είναι:
 - Λοιπά Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας 2014-2020 # MED 2014-2020
 - Smart MED «Επιχορήγηση της εθνικής συμμετοχής του έργου SmartMED του προγράμματος MED 2014-20, με τελικό δικαιούχο το Υπουργείο Τουρισμού
 - BestMED «Επιχορήγηση της εθνικής συμμετοχής του έργου BestMED του προγράμματος MED 2014-20, με τελικό δικαιούχο το Υπουργείο Τουρισμού
 - Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 2014-2020 Ελλάδα – Κύπρος
 - GEOSTARS, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΕΛ-ΚΥ 2014-2020
 - RE-CULT, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΕΛ-ΚΥ 2014-2020
 - Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 2014-2020 Ελλάδα – Βουλγαρία
 - TOURISM-e - INTERREG GR-BG - 2088- ΜΕ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
 - Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 2014-2020 Ελλάδα – Ιταλία
 - PORTOLANES, MIS 5003841, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, GRIT 2014-20
 - In-MedTour, MIS 5003763, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, GRIT 2014-20
 - Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 2014-2020 Ελλάδα – Αλβανία
 - ALTTOUR, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, GR-AL 2014-2020

2 Η Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2021-2025

2.1 Ανάλυση στρατηγικής τομέα τουρισμού - Προσδιορισμός και ιεράρχηση ειδικών αναπτυξιακών στόχων του τομέα– Αντιστοίχιση με αναπτυξιακούς στόχους και ειδικούς στόχους ΕΠΑ

2.1.1 Ανάλυση στρατηγικής τομέα τουρισμού

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενες παραγράφους, το έτος 2020 αναμενόταν να αποτελέσει μια χρονιά περαιτέρω ανάπτυξης για τον Ελληνικό Τουρισμό. Το 2019 με τους 31,3 εκατομμύρια επισκέπτες (χωρίς τις αφίξεις κρουαζιέρας), και τα 17,7 δις. € συνολικά έσοδα από τον τουρισμό⁶⁶ (χωρίς τα έσοδα από κρουαζιέρα), θεωρήθηκε ως ένα εξαιρετικό σημείο εκκίνησης για το 2020. Όμως το ξέσπασμα της πανδημίας του κορονοϊού από τους πρώτους μήνες του έτους, αυτού ανέτρεψε πλήρως τις προβλέψεις και τους μέχρι τότε σχεδιασμούς.

Η χώρα οφείλει να προσαρμόσει, τόσο τον βραχυχρόνιο όσο και τον μακροχρόνιο σχεδιασμό της, επιδιώκοντας την όσο το δυνατόν ταχύτερη επαναφορά των τουριστικών ροών σε κανονικά επίπεδα, στοχεύοντας στην περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού της, αμβλύνοντας τις αρνητικές επιδράσεις της πανδημίας του COVID-19. Απαιτούνται κατάλληλα σχεδιασμένα βραχυπρόθεσμα μέτρα για τη στήριξη της τουριστικής της βιομηχανίας. Επιπλέον, η εξάρτηση του τουρισμού από εξωγενείς, συνήθως μη ελεγχόμενους παράγοντες, απαιτεί και την ανάπτυξη στρατηγικών για την αντιμετώπιση πιθανών αρνητικών συγκυριών.

Σε επίπεδο γενικών αρχών ο στρατηγικός σχεδιασμός για τον τουρισμό θα πρέπει να:

1. θέτει εθνικές, τομεακές και περιφερειακές κατευθύνσεις, ώστε να επιτευχθούν οι συμφωνημένοι στόχοι,
2. μειώνει την αβεβαιότητα, ιδιαίτερα σε περιόδους έντονων αλλαγών ώστε οι επιχειρήσεις, οι ηγεσίες και οι εμπλεκόμενοι κλάδοι να μην δρουν αντίρροπα μεταξύ τους,
3. συντονίζει τις δραστηριότητες των εμπλεκόμενων μερών, ώστε να παίρνουν έγκαιρα τις καλύτερες δυνατές αποφάσεις,
4. επιτρέπει την επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, επιτυγχάνοντας μια αρμονική σύνδεση ανάμεσα στο εξωτερικό και εσωτερικό περιβάλλον της τουριστικής βιομηχανίας της χώρας,
5. προωθεί παρεμβάσεις για τη βελτίωση της θέσης και της εικόνας της χώρας στους επισκέπτες της όσο και στους ανταγωνιστές της.

Η πολιτική ηγεσία, καθορίζει και εφαρμόζει μια ενιαία εθνική στρατηγική, η οποία θέτει τους επιμέρους στόχους και προσδιορίζει με σαφήνεια τις ενέργειες για την υλοποίηση αυτών. Η στρατηγική αυτή καθοδηγεί τις τουριστικές επιχειρήσεις, στο να σχεδιάζουν μεθοδικά και αποτελεσματικά την επιχειρηματική τους δράση, εκμεταλλευόμενες τα σχετικά πλαίσια (νομοθετικό, χρηματοδοτικό, εμπορικό, διεθνείς σχέσεις).

Κατά συνέπεια η στρατηγική ανάπτυξης του τουρισμού οφείλει να:

⁶⁶Greece2020 Annual Research: Key Highlights, World Travel Tourism Council, March 2020, <https://wtcc.org/Research/Economic-Impact>

- στηρίζεται στα πλεονεκτήματα της χώρας, να αμβλύνει τις αδυναμίες, να εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες και να προσφέρει λύσεις στην αντιμετώπιση των απειλών
- να αξιοποιεί με το βέλτιστο τρόπο όλους τους υλικούς και άυλους πόρους,
- να διαμορφώνει ένα σαφές και ρεαλιστικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής,
- να δίνει τη δυνατότητα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση κρίσεων⁶⁷.

Οι διεθνείς τάσεις και συνθήκες οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη για τη διαμόρφωση του στρατηγικού σχεδιασμού είναι οι ακόλουθες:

- Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει, τον χαρακτήρα και την ποιότητα του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος. Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής ενδέχεται να είναι ιδιαίτερα έντονη όσον αφορά τον μαζικό τουρισμό ο οποίος τείνει να δημιουργεί πιέσεις στους φυσικούς πόρους. Επίσης επηρεάζει σημαντικά ευαίσθητες οικολογικά ή περιβαλλοντολογικά περιοχές.
- Στο πλαίσιο της αποφυγής του υπερτουρισμού, και ειδικά σε προορισμούς που έχουν εξελιχθεί σε "διεθνή brands", απαιτείται διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, ενώ σε ιδιαίτερα προσφιλή αξιοθέατα, όπως μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, είναι σημαντικό να βρεθούν τρόποι αποσυμφόρησης τους.
- Υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον των πολιτών για το περιβάλλον και σταδιακή συνειδητοποίηση ότι ο μαζικός τουρισμός επιβαρύνει σημαντικά τους πόρους των τουριστικών αυτών περιοχών. Σημαντικό μέρος των επισκεπτών πλέον επιδιώκει την επαφή με τη φύση και τη γνωριμία με τον τοπικό πολιτισμό και ως αντίδοτο στο αγχωτικό περιβάλλον των σύγχρονων αστικών κέντρων.
- Η συνεχής ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπου οι επισκέπτες έρχονται σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον αλλά και τον τοπικό πολιτισμό. Αναζητούν κατά το δυνατόν παρθένα μέρη, ανεξερεύνητα, διαφορετικά από τα συνηθισμένα, προσδοκώντας, σε ένα διαφορετικό επίπεδο, ποιοτικές διακοπές. Ανταποκρινόμενη η τουριστική βιομηχανία στην αναπτυσσόμενη αυτή ζήτηση δημιουργεί νέες μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός περιπέτειας, ο οικολογικός, ο φυσιολατρικός, ο εκπαιδευτικός, ο πολιτιστικός και ο γαστρονομικός. Το αυξανόμενο αυτό ενδιαφέρον το έχουν εντοπίσει και οι tour operators, οι οποίοι επιδιώκουν να προσφέρουν και αυτοί κατάλληλα πακέτα στους πελάτες τους. Για τις ανάγκες των νέων αυτών μορφών τουρισμού απαιτούνται οι αντίστοιχες υποδομές, με καταλύματα τα οποία θα είναι φιλικά προς το περιβάλλον. Οι τουριστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται ή ακόμα και εξειδικεύονται σε τέτοιες μορφές τουρισμού, οφείλουν να μπορούν να ικανοποιήσουν τις ειδικές απαιτήσεις αυτών (εξοπλισμός – εκδρομές – επανδρωμένα πληρώματα και εκπαιδευμένο προσωπικό). Αντίστοιχα απαιτείται η κατάλληλη προβολή και ενημέρωση των δυνητικών επισκεπτών για τις προσφερόμενες υπηρεσίες, καθώς το κοινό, τα μέσα και το προβαλλόμενο μήνυμα ενδέχεται να διαφέρουν αρκετά από τις συνήθεις καμπάνιες που αφορούν τον μαζικό τουρισμό.
- Η συνεχώς αυξανόμενη τάση για συνδυασμό της εργασίας (επαγγελματικά ταξίδια) με διασκέδαση και ξεκούραση. Πολλοί σημερινοί επισκέπτες απολαμβάνουν τα επαγγελματικά τους ταξίδια, όπως θα έκαναν και με τα ταξίδια αναψυχής. Η τάση αυτή οφείλει να λαμβάνεται υπόψη καθώς ενισχύουν θεματικές μορφές τουρισμού όπως ο συνεδριακός και ο επαγγελματικός.

⁶⁷ Ειδική μνεία για την αντιμετώπιση της παρούσας πανδημίας του κορονοϊού δίνεται στο κεφάλαιο 9.1

- Η αύξηση των βραχυχρόνιων μισθώσεων, ακόμα και μη ιδιωτικών χώρων, είναι μία τάση η οποία αναμένεται να αναπτύσσεται για πολλά χρόνια ακόμα, επηρεάζοντας σημαντικά την αγορά των τουριστικών καταλυμάτων. Ο αριθμός των καταλυμάτων που προσφέρονται με τη μέθοδο αυτή είναι εξαιρετικά μεγάλος, ενώ η εμπλοκή των παρεχόντων των υπηρεσιών αυτών πολλές φορές δεν είναι αμιγώς επαγγελματική. Αποτελεί μία πολύ δύσκολη διαδικασία για κάθε χώρα η εκμετάλλευση της νέας αυτής προσέγγισης για την ισορροπημένη ανάπτυξη του τουριστικού της προϊόντος.
- Οι δυνατότητες που προσφέρουν οι σύγχρονες τεχνολογίες και τα δίκτυα επικοινωνίας, αξιοποιούνται πλέον με πλήθος διαφορετικών τρόπων και μεθόδων από τις τουριστικές επιχειρήσεις. Πέρα από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές, η ηλεκτρονική αναζήτηση πληροφοριών, και η αλληλεπίδραση επισκεπτών και επαγγελματιών μέσω κοινωνικών δικτύων και ηλεκτρονικών marketplaces, αποτελούν σήμερα συνηθισμένες πρακτικές. Καθώς οι τεχνολογικές δυνατότητες αυξάνονται, ακόμα και εφαρμογές εικονικής και επαυξημένης πραγματικότητας ενσωματώνονται σταδιακά στη σύγχρονη ταξιδιωτική εμπειρία. Η ηλεκτρονική οργάνωση των ταξιδιών, εκμεταλλευόμενοι τεχνολογικές πλατφόρμες, οι πολλαπλές δυνατότητες διαφήμισης και προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών, οι κρατήσεις δωματίων και πτήσεων και ενοικιάσεων οχημάτων αποτελούν δυνατότητες που ολοένα και περισσότεροι επισκέπτες θεωρούν απαραίτητες.

Βάσει της SWOT Ανάλυσης που παρουσιάστηκε σε προηγούμενη ενότητα (σελ. 51) αλλά και την περαιτέρω ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στο σύνολο του κειμένου, η βραχυ-μεσοπρόθεσμη στρατηγική για τον τουρισμό, θα υλοποιηθεί ως ακολούθως:

Για τη διατήρηση των **δυνατών σημείων** και των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από αυτά, απαιτείται η υλοποίηση των ακόλουθων Δράσεων στο πλαίσιο του ΤΠΑ Τουρισμού 2021-2025:

- **Βελτίωση ποιότητας τουριστικού προϊόντος.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, θα ενταχθούν δράσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα του τουρισμού και στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος *per se*.

- **Εκπαίδευση εργαζομένων στον τουρισμό.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, προβλέπονται δράσεις εκπαίδευσης των εργαζομένων στον τουρισμό στις νέες απαιτήσεις ποιοτικής αναβάθμισης των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Περιλαμβάνεται και η κάλυψη της ανάγκης για συνεχή κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα που αφορούν την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών.

- **Δράσεις καινοτομίας στον τουρισμό.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, αναμένεται να υλοποιηθούν ενέργειες για την εισαγωγή της καινοτομίας στις τουριστικές δραστηριότητες. Προτεραιότητα έχουν δράσεις που αναδείχθηκαν μέσω της έξυπνης εξειδίκευσης. Ενδεικτικά αναφέρονται η ψηφιοποίηση δράσεων και δραστηριοτήτων, η ανάδειξη νέων καινοτόμων προϊόντων για τον τουρισμό, η εισαγωγή της καινοτομίας στις τουριστικές διεργασίες κ.α.

- **Εκπόνηση στρατηγικού μάρκετινγκ.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, αναμένεται η εκπόνηση ενός Σχεδίου Στρατηγικού

Μάρκετινγκ, με βραχυ-μεσοπρόθεσμο ορίζοντα.

Για την αντιμετώπιση των **απειλών** που προκύπτουν για τον τομέα του Τουρισμού, απαιτείται η υλοποίηση των ακόλουθων Δράσεων στο πλαίσιο του ΤΠΑ Τουρισμού 2021-2025:

- **Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής θα ενισχυθούν οι νέες θεματικές και ειδικές μορφές τουρισμού, οι οποίες θα αντιμετωπίζουν και την εποχικότητα του παραδοσιακού προϊόντος «ήλιος και θάλασσα». Περιλαμβάνονται δράσεις ενίσχυσης ειδικών προϊόντων και μορφών τουρισμού (niche markets), όπως αυτές θα προκύψουν από την έξυπνη εξειδίκευση και την καινοτομία στον τομέα του τουρισμού.

- **Πρώθηση του βιώσιμου τουρισμού.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, θα αναπτυχθούν και θα προωθηθούν τουριστικές δραστηριότητες, οι οποίες είναι φιλικές προς το περιβάλλον, τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές, ακολουθώντας την Αρχή της Μη Πρόκλησης Ζημιάς στο περιβάλλον (DNSH principle) και αντιμετώπιση των φαινομένων υπερ- και υπο-τουρισμού (overtourism και undertourism).

Για την αντιμετώπιση των **αδυναμιών** του τομέα του Τουρισμού, απαιτείται να αναληφθούν οι ακόλουθες δράσεις:

- **Εκπόνηση στρατηγικής τουριστικής ανάπτυξης**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής θα αναπτυχθεί μια μεσο-μακροπρόθεσμη ενιαία τουριστική στρατηγική η οποία θα αποτυπώνει το ανά Περιφέρεια συγκριτικό πλεονέκτημα σε ό,τι αφορά τον τουρισμό. Μέσα από την προσέγγιση αυτή επιδιώκεται να αναδειχτούν οι εναλλακτικές δυνατότητες ανάπτυξης των μειονεκτουσών, από τουριστικής σκοπιάς, Περιφερειών, ταυτόχρονα με την ενίσχυση της εθνικής στρατηγικής.

- **Πρώθηση πράσινου τουρισμού.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής θα ενισχυθούν ενέργειες που θα αμβλύνουν, ή και θα αντιμετωπίζουν αν αυτό είναι δυνατόν, την περιβαλλοντική, αλλά και κάθε άλλη μορφής επιβάρυνση συγκεκριμένων περιοχών, που οφείλεται στη μεγάλη συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων. Στόχος είναι η εφαρμογή «πράσινων» τουριστικών προσεγγίσεων στο σύνολο της χώρας. Και εδώ η Αρχή της μη Πρόκλησης Σημαντικής Ζημιάς (DNSH principle), έχει βαρύνουσα σημασία.

- **Δημιουργία Παρατηρητηρίου για τον τουρισμό και δημιουργία δεικτών τουρισμού.**

Στο πλαίσιο της δράσης αυτής αναμένεται η δημιουργία θεματικού Παρατηρητηρίου για τον Τουρισμό, που θα παρακολουθεί και θα καταγράφει συστηματικά όλες τις θεματικές διεργασίες του τομέα. Ακόμη θα αποτυπώνει τις επιδράσεις που δέχονται οι τουριστικές δραστηριότητες στη χώρα και τις επιπτώσεις από εξωγενείς απειλές (external shocks όπως π.χ. COVID-19).

Επίσης, σε συνεργασία με την ΕΛΣΤΑΤ, θα αναπτυχθεί ένα σύνολο σύνθετων δεικτών για την αποτίμηση της συνεισφοράς της τουριστικής δραστηριότητας στην ελληνική οικονομία, στο πλαίσιο και σχετικού μνημονίου για την δημιουργία

δορυφόρου λογαριασμού.

Τέλος, ο τομέας του τουρισμού απαιτείται να ωφεληθεί από τις **ευκαιρίες** που παρουσιάζονται, όπως:

- ✓ **Χρηματοδοτικές ευκαιρίες.** Την περίοδο αυτή της έναρξης του ΕΠΑ 2021 – 2025, μπορούν να αντληθούν επιπλέον πόροι από τα υπόλοιπα διαθέσιμα κεφάλαια του τρέχοντος ΕΣΠΑ και κατά περίπτωση από τους πόρους που θα διατεθούν από το νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 και το Ταμείο Ανάκαμψης (Σχέδιο Ελλάδα 2.0). Ακόμα ευκαιρίες χρηματοδότησης δράσεων στον τομέα του τουρισμού προσφέρονται μέσα από το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027, πλην ΕΣΠΑ, όπως τα Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας, οι Χρηματοδοτήσεις μέσω COSME, το InvestEU, το REACT-EU, οι ευκαιρίες που προκύπτουν από τα χρηματοδοτικά εργαλεία της ΕΙΒ κ.α.
- ✓ **Αναγνώριση και εκμετάλλευση συνεργειών** που προκύπτουν μέσα από τις ως άνω χρηματοδοτικές ευκαιρίες.
- ✓ Προβολή του **ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος** της χώρας, έναντι των φθηνότερων και αναδυόμενων ανταγωνιστών της, ως μια ασφαλής και ειρηνική χώρα, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ✓ Εκμετάλλευση των δυνατοτήτων και των προοπτικών που προσφέρονται από την **αξιοποίηση της καινοτομίας** στον τομέα του Τουρισμού
- ✓ Χρήση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρονται από την **Ψηφιακή Εξέλιξη**.

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, αλλά και τις κατευθύνσεις που προκύπτουν από τα στρατηγικά κείμενα, σχετικά με τις εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς πολιτικές καθορίζονται τέσσερις κύριοι Στρατηγικοί Στόχοι για την τουριστική πολιτική της χώρας, στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2021 – 2025 του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης:

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 3: Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 4: Προώθηση του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς

Αντίστοιχα οι Ειδικοί Στόχοι αναλύονται ως εξής:

Πίνακας 4: Πίνακας Στρατηγικών και Ειδικών επιμέρους στόχων Υπουργείου Τουρισμού

Στρατηγικοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 1: Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	1. Ενίσχυση της γεωγραφικής διάχυσης της τουριστικής κίνησης, 2. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου 3. Αναβάθμιση υποδομών τουριστικών περιοχών με έμφαση στην φιλικότητα

Στρατηγικοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι
	προς το περιβάλλον 4. Στοχευμένη ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, με ανάδειξη του κάθε προορισμού 365 μέρες το χρόνο.
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 2: Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	1. Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών 2. Προσέλκυση νέων επενδύσεων στον τουρισμό με παράλληλη απλοποίηση των διαδικασιών 3. Ανάπτυξη και ανάδειξη του θεματικού τουρισμού όλο το χρόνο, στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα.
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 3: Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό	1. Βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης των στελεχών του τουρισμού όλων των βαθμίδων 2. Συνεχής Εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των επαγγελματιών τουρισμού 3. Ρύθμιση και ενίσχυση της πιστοποίησης προσόντων των επαγγελματιών του τουρισμού
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ 4: Προώθηση του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς	1. Προσέγγιση και άνοιγμα νέων τουριστικών αγορών. 2. Προώθηση και προβολή των θεματικών μορφών τουρισμού. 3. Προσέλκυση τουριστών με υψηλότερη κατά κεφαλή δαπάνη

Οι ανωτέρω Αναπτυξιακοί Στόχοι αναφέρονται με ιεραρχική προτεραιότητα. Σε σχέση με τους Αναπτυξιακούς Στόχους του ΕΠΑ, διαμορφώνεται ο ακόλουθος Πίνακας Συσχέτισης

Πίνακας 5: Πίνακας Συσχέτισης Στρατηγικών Στόχων Τομέα Τουρισμού και Αναπτυξιακών Στόχων ΕΠΑ

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό	Προώθηση του ελληνικού τουριστικού brand διεθνώς
Έξυπνη Ανάπτυξη	✓	✓	✓	✓
Πράσινη	✓	✓	✓	✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό	Προώθηση του ελληνικού τουριστικού brand διεθνώς
Ανάπτυξη				
Ανάπτυξη Υποδομών	✓	✓		✓
Κοινωνική Ανάπτυξη	✓	✓	✓	✓
Εξωστρέφεια	✓	✓		✓

Πίνακας 6: Πίνακας Συσχέτισης Στρατηγικών Στόχων Τομέα Τουρισμού και Ειδικών Αναπτυξιακών Στόχων ΕΠΑ

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό	Προώθηση του ελληνικού τουριστικού brand διεθνώς
Έξυπνη Ανάπτυξη	Έρευνα και ανάπτυξη				✓
	Ψηφιακός μετασχηματισμός	✓	✓	✓	✓
	Καινοτομία και επιχειρηματικότητα	✓	✓		✓
Πράσινη Ανάπτυξη	Κυκλική οικονομία	✓		✓	
	Προστασία του περιβάλλοντος	✓	✓		✓
	Κλιματική αλλαγή	✓			
Ανάπτυξη Υποδομών	Δίκτυα	✓			
	Μεταφορές	✓	✓		✓
	Εφοδιαστική αλυσίδα		✓		
Κοινωνική Ανάπτυξη	Υγεία		✓		
	Απασχόληση	✓	✓	✓	✓
	Παιδεία/ Αθλητισμός				
	Κοινωνική Συνοχή			✓	
Εξωστρέφεια	Πολιτισμός	✓	✓		✓
	Τουρισμός	✓	✓	✓	✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας	Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό	Προώθηση του ελληνικού τουριστικού brand διεθνώς
	Αγροδιατροφικός Τομέας	✓	✓		✓
	Βιομηχανία	✓	✓		

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 7: Πίνακας Συσχέτισης Ειδικών Στόχων Τομέα Τουρισμού και Αναπτυξιακών Στόχων ΕΠΑ

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη				Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας				Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό			Προώθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος διεθνώς		
		Ενίσχυση της γεωγραφικής διάχυσης της τουριστικής κίνησης,	Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου	Αναβάθμιση υποδομών τουριστικών περιοχών με έμφαση στην φιλικότητα προς το περιβάλλον	Στοχευμένη ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, με ανάδειξη του κάθε προορισμού 365 μέρες το χρόνο.	Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών	Προσέλκυση νέων επενδύσεων στον τουρισμό με παράλληλη απλοποίηση των διαδικασιών	Ανάπτυξη και ανάδειξη του θεματικού τουρισμού όλο το χρόνο, στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα.	Αύξηση των αφίξεων (5-10% σε ετήσια βάση).	Βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης των στελεχών του τουρισμού όλων των βαθμίδων	Συνεχής Εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των επαγγελματιών τουρισμού	Ρύθμιση και ενίσχυση της πιστοποίησης προσόντων των επαγγελματιών του τουρισμού	Προσέγγιση και άνοιγμα νέων τουριστικών αγορών.	Προώθηση και προβολή των θεματικών και των νέων μορφών τουρισμού.	Προσέλκυση τουριστών με δυνατότητες μεγαλύτερης κατά κεφαλήν δαπάνη
Έξυπνη Ανάπτυξη	Έρευνα και ανάπτυξη														✓
	Ψηφιακός μετασχηματισμός			✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓			✓
	Καινοτομία και επιχειρηματικότητα	✓	✓			✓	✓	✓						✓	✓
Πράσινη Ανάπτυξη	Κυκλική οικονομία			✓							✓				
	Προστασία του περιβάλλοντος		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓		✓
	Κλιματική αλλαγή		✓	✓	✓										
Ανάπτυξη Υποδομών	Δίκτυα			✓											
	Μεταφορές	✓	✓		✓	✓		✓	✓				✓	✓	✓
	Εφοδιαστική αλυσίδα							✓							
Κοινωνική	Υγεία							✓							
	Απασχόληση	✓	✓				✓	✓		✓	✓	✓	✓		

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη				Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας				Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό			Πρόωθηση του ελληνικού τουριστικού προϊόντος διεθνώς		
		Ενίσχυση της γεωγραφικής διάχυσης της τουριστικής κίνησης,	Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου	Αναβάθμιση υποδομών τουριστικών περιοχών με έμφαση στην φιλικότητα προς το περιβάλλον	Στοχευμένη ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, με ανάδειξη του κάθε προορισμού 365 μέρες το χρόνο.	Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών	Προσέλκυση νέων επενδύσεων στον τουρισμό με παράλληλη απλοποίηση των διαδικασιών	Ανάπτυξη και ανάδειξη του θεματικού τουρισμού όλο το χρόνο, στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα.	Αύξηση των αφίξεων (5-10% σε ετήσια βάση).	Βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης των στελεχών του τουρισμού όλων των βαθμίδων	Συνεχής Εκπαίδευση και κατάρτιση όλων των επαγγελματιών τουρισμού	Ρύθμιση και ενίσχυση της πιστοποίησης προσόντων των επαγγελματιών του τουρισμού	Προσέγγιση και άνοιγμα νέων τουριστικών αγορών.	Πρόωθηση και προβολή των θεματικών και των νέων μορφών τουρισμού.	Προσέλκυση τουριστών με δυνατότητες μεγαλύτερης κατά κεφαλήν δαπάνη
Ανάπτυξη	Παιδεία / Αθλητισμός														
	Κοινωνική Συνοχή									✓	✓				
Εξωστρέφεια	Πολιτισμός	✓	✓		✓	✓	✓	✓					✓	✓	
	Τουρισμός	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓				✓	✓	✓
	Αγροδιατροφικός Τομέας	✓	✓		✓	✓	✓	✓					✓	✓	
	Βιομηχανία		✓												

2.2 Άξονες προτεραιότητας - Συσχέτιση με προτεραιότητες ΕΠΑ - Περιγραφή κατηγοριών έργων και δράσεων, που θα περιληφθούν ανά προτεραιότητα ΕΠΑ - Τεκμηρίωση της ανάγκης χρηματοδότησης από ΕΠΑ – Καθεστώς Ενίσχυσης - Δείκτες Εκροών - Δυνητικοί Δικαιούχοι

Οι κύριες προτεραιότητες και ενδεικτικές δράσεις που έχει θέσει το Υπουργείο Τουρισμού, με ιεραρχική προτεραιότητα για την περίοδο προγραμματισμού του ΕΠΑ 2021-2025, είναι:

1. ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- 1.1. Πλάνο δράσης για δημιουργία προορισμών διεθνούς εμβέλειας της χώρας και δημιουργία φορέων διαχείρισης προορισμού.
- 1.2. Δημιουργία και τλειτουργία θεματικού Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού.
- 1.3. Δημιουργία Πλαισίου Πιστοποίησης Βιώσιμων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών μονάδων.
- 1.4. Ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του οικοτουρισμού, σε όλη τη χώρα.

2. ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

- 2.1. Εξειδίκευση της Τουριστικής Στρατηγική ΣΥΜΒΙΩ Τ21-30 σε δράσεις.
- 2.2. Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Χαρτοφυλακίου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και τη βελτίωση της εμπειρίας.
- 2.3. Προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό.
- 2.4. Ενίσχυση περαιτέρω του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως φυσιολογική και ποιοτική εξέλιξη του παρόντος κυρίαρχου μοντέλου τουρισμού.
- 2.5. Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας».

3. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

- 3.1. Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες αυτής.
- 3.2. Ίδρυση νέων και ενίσχυση υφιστάμενων φορέων τουριστικής εκπαίδευσης.
- 3.3. Πρόγραμμα ανάπτυξης τουριστικής συνείδησης στο σχολείο.
- 3.4. Κατάρτιση επαγγελματιών σε ενότητες της τουριστικής βιομηχανίας,.
- 3.5. Συνεχή προγράμματα κατάρτισης σε στοχευμένα αντικείμενα θεματικού τουρισμού.
- 3.6. Πιστοποίηση προσόντων των επαγγελματιών τουρισμού, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες.

4. ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ

- 4.1. Είσοδος σε νέες ξένες αγορές και ειδικότερα σε αυτές της Κίνας, Ινδίας, Σαουδικής Αραβίας, ΗΑΕ, Καναδά και ΗΠΑ.
- 4.2. Προώθηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της Ελλάδος.
- 4.3. Ειδική προβολή του πολιτιστικού αποθέματος της χώρας.
- 4.4. Ειδική προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού πολυτελείας και τουρισμού ευεξίας.

5. ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ

- 5.1. Διοικητική Υποστήριξη της Υπηρεσίας Διαχείρισης
- 5.2. Τεχνική Βοήθεια Μεταβατικής Περιόδου ΕΠΑ Υπ. Τουρισμού
- 5.3. Υπηρεσίες τεχνικής βοήθειας προς την Υπηρεσία Διαχείρισης και τους εμπλεκόμενους φορείς
- 5.4. Ενέργειες δημοσιότητας και προβολής του Προγράμματος

Σε επόμενη ενότητα θα διερευνηθεί η συσχέτιση των ανωτέρω προτεραιοτήτων με τις γενικές προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021 - 2025. Όπως είναι αναμενόμενο οι τομεακές προτεραιότητες είναι ισχυρά συσχετισμένες με πλήθος προτεραιοτήτων του ΕΠΑ 2021 -2025, καθώς το σημείο εκκίνησης είναι κοινό. Οι βασικές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της διαφοροποίησης της οικονομικής πρότασης της χώρας, της αναβάθμισης και της φροντίδας του πολύτιμου ανθρώπινου κεφαλαίου και της προστασίας του περιβάλλοντος, διατρέχουν και τα δύο αυτά πλαίσια, τόσο το Εθνικό όσο και το Τομεακό του Τουρισμού που αναπτύσσεται σε αυτό εδώ το κείμενο.

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

2.2.1 Συσχέτιση Προτεραιοτήτων Τομεακού Προγράμματος Τουρισμού με προτεραιότητες ΕΠΑ

Πίνακας 8: Συσχέτιση Προτεραιοτήτων 1^{ου} Τομεακού Στρατηγικού Στόχου «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη» με προτεραιότητες ΕΠΑ

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
		Πλάνο δράσης για προορισμούς διεθνούς εμβέλειας της χώρας που περιλαμβάνει τη δημιουργία φορέα διαχείρισης προορισμού και τη λειτουργία παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού.	Δημιουργία Πλαισίου Πιστοποίησης Αειφόρων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών μονάδων	Μελέτες ωρίμανσης έργων για την ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του οικοτουρισμού, σε όλη τη χώρα
Έξυπνη Ανάπτυξη	Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής			
	Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα			
	Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις			
	Συστάδες ανάπτυξης			
	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα			
	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση		✓	
	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)			
	Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης			
	Εκσυγχρονισμός του δικαστικού συστήματος			
	Έξυπνες πόλεις		✓	✓
	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη			
Πράσινη Ανάπτυξη	Ενεργειακή απόδοση	✓	✓	
	Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή		✓	

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
		Πλάνο δράσης για προορισμούς διεθνούς εμβέλειας της χώρας που περιλαμβάνει τη δημιουργία φορέα διαχείρισης προορισμού και τη λειτουργία παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού.	Δημιουργία Πλαισίου Πιστοποίησης Αειφόρων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών μονάδων	Μελέτες ωρίμανσης έργων για την ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του οικότουρισμού, σε όλη τη χώρα
	Απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα-ενεργειακή μετάβαση		✓	
	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων			
	Ανάπτυξη υποδομών προστασίας			
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	✓	✓	
	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	✓	✓	
	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	✓		
	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	✓		✓
	Πράσινη επιχειρηματικότητα	✓	✓	
	Πράσινες πόλεις	✓		
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων και υγρών αποβλήτων			
	Διαχείριση στερεών αποβλήτων			
Ανάπτυξη Υποδομών	Υποδομές ΤΠΕ	✓		
	Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	✓	✓	
	Λιμενικές υποδομές	✓		
	Σιδηροδρομικό δίκτυο	✓		

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
		Πλάνο δράσης για προορισμούς διεθνούς εμβέλειας της χώρας που περιλαμβάνει τη δημιουργία φορέα διαχείρισης προορισμού και τη λειτουργία παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού.	Δημιουργία Πλαισίου Πιστοποίησης Αειφόρων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών μονάδων	Μελέτες ωρίμανσης έργων για την ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του οικότουρισμού, σε όλη τη χώρα
	Οδικές υποδομές	✓		✓
	Υποδομές αερομεταφορών	✓		
	Υδατοδρόμια	✓		
	Οδική ασφάλεια			✓
	Ψηφιοποίηση μεταφορών			
	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	✓	✓	✓
	Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα			
Κοινωνική Ανάπτυξη	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός			
	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	✓		
	Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	✓		
	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων			
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό			
	Κοινωνικές επενδύσεις (στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)			
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην εκπαίδευση			
	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ		✓	✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
		Πλάνο δράσης για προορισμούς διεθνούς εμβέλειας της χώρας που περιλαμβάνει τη δημιουργία φορέα διαχείρισης προορισμού και τη λειτουργία παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού.	Δημιουργία Πλαισίου Πιστοποίησης Αειφόρων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών μονάδων	Μελέτες ωρίμανσης έργων για την ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του οικοτουρισμού, σε όλη τη χώρα
	Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές			
	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	✓	✓	✓
	Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης			
	Πρότυπες μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επαγγελματικής κατεύθυνσης			
	Διεθνοποίηση των ΑΕΙ			
	Προσέλκυση καταρτισμένων Ελλήνων από το εξωτερικό (BrainGain)			
	Ασφάλεια, προστασία και δικαιοσύνη			
Εξωστρέφεια	Πρώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	✓		✓
	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού		✓	✓
	Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	✓		✓
	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	✓		✓
	Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα	✓		✓
	Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	✓		✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
		Πλάνο δράσης για προορισμούς διεθνούς εμβέλειας της χώρας που περιλαμβάνει τη δημιουργία φορέα διαχείρισης προορισμού και τη λειτουργία παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού.	Δημιουργία Πλαισίου Πιστοποίησης Αειφόρων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών μονάδων	Μελέτες ωρίμανσης έργων για την ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του οικοτουρισμού, σε όλη τη χώρα
	Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	✓		
	Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές			
	Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με ΠΟΠ και ΠΓΕ	✓		✓
	Προώθηση έρευνας και ανάπτυξης των εγχώριων ορυκτών πρώτων υλών			
	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	✓		✓
	Δημιουργία και προώθηση εθνικού εμπορικού σήματος	✓	✓	✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 9: Συσχέτιση Προτεραιοτήτων 2^{ου} Τομεακού Στρατηγικού Στόχου «Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος - Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας» με προτεραιότητες ΕΠΑ

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		Νέα Τουριστική Στρατηγική 10ετούς Διάρκειας	Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Πακέτου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και όχι μόνο στη μαζικότητα	Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό	Ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως ποιοτική εξέλιξη του παρόντος μαζικού μοντέλου τουρισμού	Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας»
Έξυπνη Ανάπτυξη	Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής					
	Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα					
	Πρωώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	✓				
	Συστάδες ανάπτυξης					
	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα					
	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	✓		✓		
	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)					
	Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης	✓		✓		
	Εκσυγχρονισμός του δικαστικού συστήματος					
	Έξυπνες πόλεις	✓	✓			
	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	✓	✓			

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		Νέα Τουριστική Στρατηγική 10ετούς Διάρκειας	Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Πακέτου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και όχι μόνο στη μαζικότητα	Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό	Ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως φυσιολογική και ποιοτική εξέλιξη του παρόντος μαζικού μοντέλου τουρισμού	Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας»
Πράσινη Ανάπτυξη	Ενεργειακή απόδοση					
	Στήριξη ΑΠΕ – συμπαράγωγή					
	Απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα- ενεργειακή μετάβαση	✓				
	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων					
	Ανάπτυξη υποδομών προστασίας					
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	✓				
	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	✓				
	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	✓	✓		✓	
	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	✓	✓		✓	✓
	Πράσινη επιχειρηματικότητα	✓	✓	✓		✓
	Πράσινες πόλεις	✓	✓			✓
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων και υγρών αποβλήτων	✓				
	Διαχείριση στερεών αποβλήτων					

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		Νέα Τουριστική Στρατηγική 10ετούς Διάρκειας	Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Πακέτου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και όχι μόνο στη μαζικότητα	Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό	Ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως φυσιολογική και ποιοτική εξέλιξη του παρόντος μαζικού μοντέλου τουρισμού	Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας»
Ανάπτυξη Υποδομών	Υποδομές ΤΠΕ					
	Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές					
	Λιμενικές υποδομές	✓	✓		✓	
	Σιδηροδρομικό δίκτυο	✓				
	Οδικές υποδομές	✓				
	Υποδομές αερομεταφορών	✓	✓			
	Υδατοδρόμια	✓	✓	✓	✓	✓
	Οδική ασφάλεια					
	Ψηφιοποίηση μεταφορών					
	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα					
	Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα					
Κοινωνική Ανάπτυξη	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός					
	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού					
	Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	✓	✓			
	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	✓	✓			

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		Νέα Τουριστική Στρατηγική 10ετούς Διάρκειας	Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Πακέτου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και όχι μόνο στη μαζικότητα	Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό	Ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως φυσιολογική και ποιοτική εξέλιξη του παρόντος μαζικού μοντέλου τουρισμού	Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας»
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	✓				
	Κοινωνικές επενδύσεις (στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)					
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην εκπαίδευση					
	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	✓				
	Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές	✓			✓	✓
	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	✓				
	Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης					
	Πρότυπες μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επαγγελματικής κατεύθυνσης					
	Διεθνοποίηση των ΑΕΙ					

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		Νέα Τουριστική Στρατηγική 10ετούς Διάρκειας	Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Πακέτου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και όχι μόνο στη μαζικότητα	Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό	Ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως φυσιολογική και ποιοτική εξέλιξη του παρόντος μαζικού μοντέλου τουρισμού	Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας»
	Προσέλκυση καταρτισμένων Ελλήνων από το εξωτερικό (BrainGain)					
	Ασφάλεια, προστασία και δικαιοσύνη					
Εξωστρέφεια	Πρώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	✓	✓			✓
	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	✓	✓	✓	✓	✓
	Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	✓	✓			✓
	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	✓	✓			✓
	Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα	✓	✓			✓
	Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	✓	✓			✓
	Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	✓	✓			✓
	Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	✓	✓	✓	✓	✓
	Ανάπτυξη και πρώθηση προϊόντων με ΠΟΠ και ΠΓΕ	✓	✓			✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ				
		Νέα Τουριστική Στρατηγική 10ετούς Διάρκειας	Δημιουργία ενός Ανταγωνιστικού Εθνικού Τουριστικού Πακέτου, με έμφαση στην ποιότητα υπηρεσιών και όχι μόνο στη μαζικότητα	Απλοποίηση διαδικασιών για την προσέλκυση τουριστικών επενδύσεων, με κεφάλαια τόσο από την Ελλάδα, όσο και από το εξωτερικό	Ενίσχυση του Θαλάσσιου Τουρισμού, ως φυσιολογική και ποιοτική εξέλιξη του παρόντος μαζικού μοντέλου τουρισμού	Συστηματική υποστήριξη και ανάδειξη των θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ανάπτυξη ολοκληρωμένων και θεματικών τουριστικών προϊόντων που θα έχουν το χαρακτήρα της «μοναδικής εμπειρίας»
	Προώθηση έρευνας και ανάπτυξης των εγχώριων ορυκτών πρώτων υλών					
	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	✓	✓			✓
	Δημιουργία και προώθηση εθνικού εμπορικού σήματος	✓	✓		✓	

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 10: Συσχέτιση Προτεραιοτήτων 3^{ου} Τομεακού Στρατηγικού Στόχου «Ενίσχυση της Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό» με προτεραιότητες ΕΠΑ

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ					
		Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες αυτής	Ίδρυση νέων φορέων τουριστικής εκπαίδευσης	Πρόγραμμα ανάπτυξης τουριστικής συνείδησης στο σχολείο	Κατάρτιση επαγγελματιών σε κρίσιμα αντικείμενα της τουριστικής βιομηχανίας, όπως οι πωλήσεις, η γαστρονομία κ.α.	Συνεχή προγράμματα κατάρτισης σε στοχευμένα αντικείμενα θεματικού και εναλλακτικού τουρισμού	Πιστοποίηση προσόντων των επαγγελματιών τουρισμού, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες
Έξυπνη Ανάπτυξη	Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	✓	✓				
	Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα						
	Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις				✓		
	Συστάδες ανάπτυξης						
	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα						
	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση						
	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)						
	Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης						
	Εκσυγχρονισμός του δικαστικού συστήματος						
	Έξυπνες πόλεις						
	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	✓	✓		✓		

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ					
		Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες αυτής	Ίδρυση νέων φορέων τουριστικής εκπαίδευσης	Πρόγραμμα ανάπτυξης τουριστικής συνείδησης στο σχολείο	Κατάρτιση επαγγελματιών σε κρίσιμα αντικείμενα της τουριστικής βιομηχανίας, όπως οι πωλήσεις, η γαστρονομία κ.α.	Συνεχή προγράμματα κατάρτισης σε στοχευμένα αντικείμενα θεματικού και εναλλακτικού τουρισμού	Πιστοποίηση προσόντων των επαγγελματιών τουρισμού, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες
Πράσινη Ανάπτυξη	Ενεργειακή απόδοση						
	Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή						
	Απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα- ενεργειακή μετάβαση						
	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων						
	Ανάπτυξη υποδομών προστασίας						
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων						
	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	✓		✓			
	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	✓		✓			
	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς						
	Πράσινη επιχειρηματικότητα						
	Πράσινες πόλεις						
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων και υγρών αποβλήτων						
	Διαχείριση στερεών αποβλήτων						

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ					
		Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες αυτής	Ίδρυση νέων φορέων τουριστικής εκπαίδευσης	Πρόγραμμα ανάπτυξης τουριστικής συνείδησης στο σχολείο	Κατάρτιση επαγγελματιών σε κρίσιμα αντικείμενα της τουριστικής βιομηχανίας, όπως οι πωλήσεις, η γαστρονομία κ.α.	Συνεχή προγράμματα κατάρτισης σε στοχευμένα αντικείμενα θεματικού και εναλλακτικού τουρισμού	Πιστοποίηση προσόντων των επαγγελματιών τουρισμού, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες
Κοινωνική Ανάπτυξη	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός						
	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού						
	Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης		✓		✓	✓	✓
	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	✓			✓	✓	✓
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό						
	Κοινωνικές επενδύσεις (στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)						
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην εκπαίδευση						
	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ						
	Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές	✓		✓			
	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	✓					
	Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	✓	✓	✓	✓		
	Πρότυπες μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης		✓				

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ					
		Εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της τουριστικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες αυτής	Ίδρυση νέων φορέων τουριστικής εκπαίδευσης	Πρόγραμμα ανάπτυξης τουριστικής συνείδησης στο σχολείο	Κατάρτιση επαγγελματιών σε κρίσιμα αντικείμενα της τουριστικής βιομηχανίας, όπως οι πωλήσεις, η γαστρονομία κ.α.	Συνεχή προγράμματα κατάρτισης σε στοχευμένα αντικείμενα θεματικού και εναλλακτικού τουρισμού	Πιστοποίηση προσόντων των επαγγελματιών τουρισμού, με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους επισκέπτες
	επαγγελματικής κατεύθυνσης						
	Διεθνοποίηση των ΑΕΙ						
	Προσέλκυση καταρτισμένων Ελλήνων από το εξωτερικό (BrainGain)						
	Ασφάλεια, προστασία και δικαιοσύνη						

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 11: Συσχέτιση Προτεραιοτήτων 4^{ου} Τομεακού Στρατηγικού Στόχου «Πρώθηση του Ελληνικού Τουριστικού Προϊόντος Διεθνώς» με προτεραιότητες ΕΠΑ

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ			
		Είσοδος σε νέες ξένες αγορές και ειδικότερα σε αυτές της Κίνας, Ινδίας, Σαουδικής Αραβίας, ΗΑΕ, Καναδά και ΗΠΑ	Πρώθηση και προβολή της τουριστικής πρότασης της Ελλάδος	Ειδική προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και αποθέματος της χώρας	Ειδική προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού πολυτελείας
Έξυπνη Ανάπτυξη	Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής				
	Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα				
	Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις				
	Συστάδες ανάπτυξης				
	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα				
	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση				
	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)				
	Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης				
	Εκσυγχρονισμός του δικαστικού συστήματος				
	Έξυπνες πόλεις	✓	✓		✓
	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη				
Πράσινη Ανάπτυξη	Ενεργειακή απόδοση				
	Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή				
	Απεξάρτηση από ορυκτά καύσιμα-ενεργειακή μετάβαση				

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ			
		Είσοδος σε νέες ξένες αγορές και ειδικότερα σε αυτές της Κίνας, Ινδίας, Σαουδικής Αραβίας, ΗΑΕ, Καναδά και ΗΠΑ	Προώθηση και προβολή της τουριστικής πρότασης της Ελλάδος	Ειδική προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και αποθέματος της χώρας	Ειδική προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού πολυτελείας
	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων				
	Ανάπτυξη υποδομών προστασίας				
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων				
	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων				
	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων				
	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	✓	✓		✓
	Πράσινη επιχειρηματικότητα				✓
	Πράσινες πόλεις	✓	✓		
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων και υγρών αποβλήτων				
	Διαχείριση στερεών αποβλήτων				
Ανάπτυξη Υποδομών	Υποδομές ΤΠΕ				
	Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές				
	Λιμενικές υποδομές		✓		✓
	Σιδηροδρομικό δίκτυο		✓		
	Οδικές υποδομές		✓		

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ			
		Είσοδος σε νέες ξένες αγορές και ειδικότερα σε αυτές της Κίνας, Ινδίας, Σαουδικής Αραβίας, ΗΑΕ, Καναδά και ΗΠΑ	Πρώθηση και προβολή της τουριστικής πρότασης της Ελλάδος	Ειδική προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και αποθέματος της χώρας	Ειδική προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού πολυτελείας
	Υποδομές αερομεταφορών	✓	✓		✓
	Υδατοδρόμια		✓		✓
	Οδική ασφάλεια				
	Ψηφιοποίηση μεταφορών	✓	✓		
	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα		✓		
	Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα				
Κοινωνική Ανάπτυξη	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός				
	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού				
	Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	✓			
	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	✓			
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό				
	Κοινωνικές επενδύσεις (στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)				
	Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην εκπαίδευση				
	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ				
	Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές				

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ			
		Είσοδος σε νέες ξένες αγορές και ειδικότερα σε αυτές της Κίνας, Ινδίας, Σαουδικής Αραβίας, ΗΑΕ, Καναδά και ΗΠΑ	Πρωώθηση και προβολή της τουριστικής πρότασης της Ελλάδος	Ειδική προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και αποθέματος της χώρας	Ειδική προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού πολυτελείας
	περιοχές				
	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών				
	Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης				
	Πρότυπες μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επαγγελματικής κατεύθυνσης				
	Διεθνοποίηση των ΑΕΙ				
	Προσέλκυση καταρτισμένων Ελλήνων από το εξωτερικό (BrainGain)				
	Ασφάλεια, προστασία και δικαιοσύνη				
Εξωστρέφεια	Πρωώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	✓	✓	✓	✓
	Πρωώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού		✓		
	Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	✓	✓	✓	
	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς		✓	✓	✓
	Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα		✓	✓	
	Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού		✓	✓	✓

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Συναφής Αναπτυξιακοί Στόχοι ΕΠΑ	Προτεραιότητες ΕΠΑ	ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΣ			
		Είσοδος σε νέες ξένες αγορές και ειδικότερα σε αυτές της Κίνας, Ινδίας, Σαουδικής Αραβίας, ΗΑΕ, Καναδά και ΗΠΑ	Πρώθηση και προβολή της τουριστικής πρότασης της Ελλάδος	Ειδική προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και αποθέματος της χώρας	Ειδική προβολή της χώρας ως τουριστικού προορισμού πολυτελείας
	Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες		✓	✓	✓
	Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	✓	✓		
	Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με ΠΟΠ και ΠΓΕ	✓	✓		✓
	Πρώθηση έρευνας και ανάπτυξης των εγχώριων ορυκτών πρώτων υλών				
	Πρώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	✓			
	Δημιουργία και προώθηση εθνικού εμπορικού σήματος	✓	✓		

2.3 Τεκμηρίωση συμβολής του άξονα προτεραιότητας στην επίτευξη των στόχων του ΕΠΑ (δείκτες του ΕΠΑ)

Όπως σε κάθε Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχέδιο για την αποτίμηση των δράσεων που περιέχονται σε αυτό χρησιμοποιείται ένα σύνολο δεικτών. Κατόπιν των οδηγιών που δόθηκαν από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης & Επενδύσεων για τις ανάγκες των Τομεακών Προγραμμάτων Ανάπτυξης (ΤΠΑ), επιλέχθηκε η χρήση δεικτών εκροών του επικαιροποιημένου «ΕΝΙΑΙΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΣΠΑ 2014-2020», προκειμένου να είναι δυνατή πιθανή αξιοποίηση μελλοντικά και άλλων πηγών χρηματοδότησης για τις δράσεις του ΕΠΑ. Οι δείκτες εκροών αποτιμούν ποσοτικά το προϊόν που ευθέως παράγεται από μια πράξη και σχετίζεται άμεσα με τις δράσεις που χρηματοδοτούνται (π.χ. αριθμός επιχειρήσεων που ενισχύονται κλπ.). Οι προτεινόμενοι δείκτες παρακολούθησης των δράσεων των προγραμμάτων της 1^{ης} Προγραμματικής Περιόδου, κατανέμονται ανά αναπτυξιακό στόχο και προτεραιότητα του ΕΠΑ 2021-2025. Το σύνολο των προτεινόμενων δεικτών καλύπτει τις ανάγκες παρακολούθησης των δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του ΕΠΑ. Ακόμα επισημαίνεται ότι χρησιμοποιείται ο κωδικός δείκτη, όπως αποτυπώνεται στο Ενιαίο Σύστημα Παρακολούθησης Δεικτών ΕΣΠΑ, προκειμένου να είναι εύκολη η αναζήτηση του Δελτίου Ταυτότητας Δείκτη με επιπλέον πληροφορίες σχετικά με τη χρήση του.

Για τις ανάγκες του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τουρισμού, πραγματοποιήθηκε επιλογή των κατάλληλων δεικτών, ώστε να είναι συμβατές με τις προβλεπόμενες δράσεις και τον Πίνακα Προϋπολογισμού που ακολουθούν στις επόμενες ενότητες. Για την βέλτιστη αποτύπωση των εκροών των προτεινόμενων Ενεργειών του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης, χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά δείκτες οι οποίοι περιέχονται μεν στο ενιαίο σύστημα δεικτών, αλλά κατά περίπτωση, σε Στόχο και Προτεραιότητα η οποία μπορεί να διαφέρει από τον αρχικό Πίνακα που δόθηκε από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης & Επενδύσεων.

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πίνακας 12: Προτεινόμενο Σύνολο Δεικτών Εκρών που θα χρησιμοποιηθεί για την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τομέα του Τουρισμού

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΟΧΟΥ ΕΠΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ 2021-2025	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑ 2021-2025	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΚΤΗ	ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΠΑ 2014-2020	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
1	ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.6	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονική μάθηση κλπ.)	Αριθμός έργων που αφορούν δημόσιες διοικήσεις ή δημόσιες υπηρεσίες σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο	Εκρών	Αριθμός	CO22	3
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.7	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	Αριθμός ωφελούμενων που καταρτίζονται	Εκρών	Άτομα	10201	2.000
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.7	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	Συμμετέχοντες απασχολούμενοι, αυτοαπασχολούμενοι και εποχικά εργαζόμενοι	Εκρών	Άτομα	10601	2.000
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.7	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	Απασχολούμενοι, αυτοαπασχολούμενοι και εποχικά εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε εξετάσεις πιστοποίησης	Εκρών	Άτομα	10602	2.000

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΟΧΟΥΕΠΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ 2021-2025	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΕΠΑ 2021-2025	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΚΤΗ	ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΠΑ 2014-2020	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.7	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	Αριθμός πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων από τις οποίες προέρχονται οι εργαζόμενοι	Εκροών	Αριθμός	10603	250
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.7	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	Αριθμός προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης	Εκροών	Αριθμός	12002	1
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.1	Προώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	Αριθμός έργων ενίσχυσης επιτελικών λειτουργιών της Δημόσιας Διοίκησης, περιλαμβανομένων μηχανισμών και συστημάτων παρακολούθησης εφαρμογής δημόσιων πολιτικών	Εκροών	Αριθμός	T4616	3
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.1	Προώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	Αριθμός Σχεδίων Δράσης που εκπονούνται / εφαρμόζονται	Εκροών	Αριθμός	8710	3
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.1	Προώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	Προβολή σε Εθνικά και Διεθνή ΜΜΕ (αριθμός ΜΜΕ)	Εκροών	Αριθμός	12306	5

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΟΧΟΥΕΠΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ 2021-2025	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΕΠΑ 2021-2025	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΚΤΗ	ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΠΑ 2014-2020	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.1	Πρώθηση τουρισμού με έμφαση σε ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	Συμμετοχή σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις	Εκροών	Αριθμός	12307	5
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.2	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health&wellness, citybreak, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	Σχέδια βιώσιμων αστικών μεταφορών	Εκροών	Αριθμός	00302	2
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.2	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health&wellness, citybreak, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	Δράσεις αξιοποίησης και ανάδειξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Εκροών	Αριθμός	9405	6
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.3	Προστασία και Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	Δράσεις αξιοποίησης και ανάδειξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Εκροών	Αριθμός	9405	3

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΟΧΟΥΕΠΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ 2021-2025	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΕΠΑ 2021-2025	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΚΤΗ	ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΕΠΑ 2014-2020	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
5	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	5.4	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	Δράσεις αξιοποίησης και ανάδειξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς	Εκροών	Αριθμός	9405	2
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜ- ΜΑΤΩΝ	6.1	Διοικητική Υποστήριξη	Υποστηρικτικά εργαλεία για την οργάνωση / διαχείριση που δημιουργούνται ή αναβαθμίζονται	Εκροών	Αριθμός	12103	1
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜ- ΜΑΤΩΝ	6.1	Διοικητική Υποστήριξη	Δικαιούχοι, φορείς που υποστηρίζονται	Εκροών	Αριθμός	12105	3
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜ- ΜΑΤΩΝ	6.1	Διοικητική Υποστήριξη	Αριθμός επιχορηγούμενων φορέων	Εκροών	Αριθμός		3
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜ- ΜΑΤΩΝ	6.2	Τεχνική Βοήθεια	Αριθμός εκδηλώσεων (Ενεργειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης)	Εκροών	Αριθμός	12305	13

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΤΟΧΟΥΕΠΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ 2021-2025	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΕΠΑ 2021-2025	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΔΕΙΚΤΗ	ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΚΤΗ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΔΕΙΚΤΩΝΕΣΠΑ 2014-2020	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜ- ΜΑΤΩΝ	6.2	Τεχνική Βοήθεια	Μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες, έρευνες, αξιολογήσεις	Εκροών	Αριθμός	12201	5

2.4 Κατηγορίες Δράσεων και Νέα Έργα

Οι προτεινόμενες δράσεις και τα νέα έργα που προτείνονται στο πλαίσιο του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τουρισμού, εντάσσονται στις ακόλουθες κύριες στρατηγικές προτεραιότητες, βάσει του Στρατηγικού Σχεδιασμού του Υπουργείου Τουρισμού:

I. Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

α/α	Δράση - Ονομασία Έργου	Δείκτες Εκροών	Πιθανοί Δικαιούχοι
1	Έργα υποδομών	Μελέτες: 13	Διάφοροι Δικαιούχοι
4	Έργο Ιδιαίτερης Βαρύτητας: Θεματικό Παρατηρητήριο για τον τουρισμό και δημιουργία δεικτών τουρισμού	3	Υπουργείο Τουρισμού
5	Δράση: Ανάπτυξη θεματικών ΟΧΕ (Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων)	3	Υπουργείο Τουρισμού

II. Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος - Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας

α/α	Δράση - Ονομασία Έργου	Δείκτες Εκροών	Πιθανοί Δικαιούχοι
1	Οδηγός και πλαίσιο δημιουργίας Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού	5	Υπουργείο Τουρισμού

III. Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό

α/α	Δράση - Ονομασία Έργου	Δείκτες Εκροών	Πιθανοί Δικαιούχοι
1	Δράση: Βελτίωση ποιότητας τουριστικού προϊόντος	Αριθμός καταρτιζόμενων	Υπουργείο Τουρισμού

IV. Προώθηση του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς

α/α	Δράση - Ονομασία Έργου	Δείκτες Εκροών	Πιθανοί Δικαιούχοι
1	Δράση: Στρατηγικό μάρκετινγκ	1	Υπουργείο Τουρισμού

Η επιλογή των νέων δράσεων και έργων προς ένταξη στο Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τουρισμού πραγματοποιήθηκε με βάση την ανάλυση SWOT που προηγήθηκε, συνεκτιμώντας τη φύση των έργων αυτών, σε συνδυασμό με την ανάγκη ταχείας υλοποίησης, τη βαρύτητα τους και το εμπροσθοβαρές των δαπανών. Στους ανωτέρω πίνακες παρατίθενται είτε Έργα, είτε Δράσεις (Σύνολα Έργων). Το σύνολο σχεδόν των προτεινόμενων έργων αποτελούν ενέργειες ωρίμανσης πράξεων, οι οποίες θα μπορούν να ενταχθούν προς υλοποίηση στην επόμενη Προγραμματική Περίοδο του ΕΣΠΑ 2021 – 2027, ενισχύοντας σημαντικά τις υποδομές του τουριστικού τομέα της χώρας. Καθώς ο βαθμός ωριμότητας των προτεινόμενων πράξεων, αποτελεί πρωταρχικό κριτήριο επιλεξιμότητας για την ένταξή τους προς χρηματοδότηση στην επόμενη προγραμματική περίοδο, είναι κρίσιμη

η έγκαιρη εκπόνηση των σχετικών μελετών ωρίμανσης στο πλαίσιο του ΤΠΑ Τουρισμού. Μέσω των μελετών αυτών, θα προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις για την υλοποίηση των σχετικών έργων, θα τεκμηριώνεται το τελικό εκτιμώμενο κόστος και ο χρόνος ολοκλήρωσης τους, προκειμένου να προλαμβάνονται μελλοντικές διαχειριστικές και άλλες αστοχίες.

Οι Δράσεις και τα Έργα ιδιαίτερης βαρύτητας προκύπτουν βάσει της SWOT ανάλυσης που παρουσιάστηκε σε προηγούμενες ενότητες. Πιο συγκεκριμένα, στον Στρατηγικό Στόχο Ι-«Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη» περιλαμβάνεται το έργο που αφορά στη δημιουργία ενός Παρατηρητηρίου για τον Τουρισμό και στην ανάπτυξη ενός συνόλου δεικτών τουρισμού. Σε συνεργασία με την ΕΛΣΤΑΤ το Παρατηρητήριο θα αποτελέσει ένα σύστημα συλλογής, ταξινόμησης και επεξεργασίας ποσοτικών ροών και στατιστικών στοιχείων για τη δημιουργία σύνθετων δεικτών αναφορικά με την επίπτωση της τουριστικής δραστηριότητας στην οικονομία. Το έργο αυτό θα βοηθήσει στην καταπολέμηση σημαντικών αδυναμιών της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας με την καταγραφή και παρακολούθηση των κρίσιμων μεγεθών του τουρισμού και την έγκαιρη αναγνώριση των κινδύνων. Το Παρατηρητήριο Τουρισμού έχει ως στόχο τη δημιουργία ενός εργαλείου σχεδιασμού, υλοποίησης, παρακολούθησης, αξιολόγησης και επαναδιαμόρφωσης του τουρισμού σε εθνικό επίπεδο.

Στον ίδιο Στρατηγικό Στόχο εντάσσεται η Δράση που αφορά στην ανάπτυξη Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων. Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών σε συγκεκριμένες χωρικές ενότητες. Οι περιοχές αυτές είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο. Το περιεχόμενο των σχετικών Δράσεων θα εξειδικευθεί κατά τη διαδικασία εκπόνησης των αντίστοιχων Οδηγών Εφαρμογής.

Στον Στρατηγικό Στόχο ΙΙ-«Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος - Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας» περιλαμβάνονται δράσεις για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ενισχύοντας τα δυνατά σημεία του τουριστικού τομέα της χώρας, βοηθώντας σημαντικά στην άμβλυνση των αδυναμιών του τομέα και των απειλών που αυτός αντιμετωπίζει. Θα αναπτυχθεί μία καλά προσαρμοσμένη στρατηγική και το αντίστοιχο πλαίσιο για τη δημιουργία Οργανισμών Διαχείρισης και Προώθησης Προορισμού (Destination Management and Marketing Organisations – DMMOs). Οι Οργανισμοί αυτοί κατά κανόνα αποτελούν μία συνεργασία πολλών διαφορετικών οργανισμών και ομάδων συμφερόντων προς έναν κοινό στόχο, ο οποίος σχετίζεται με τη διαχείριση ενός τουριστικού προορισμού, την προώθηση της εικόνας του και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών του. Πρωτεύοντα ρόλο τους αποτελεί ο συντονισμός των ενεργειών των μελών τους προς μια κοινή και συνεκτική στρατηγική. Δεν ελέγχουν και δεν επεμβαίνουν στις δράσεις των επιμέρους μερών αλλά συνενώνουν τους πόρους αυτών με την τεχνογνωσία που αναπτύσσουν, ως ανεξάρτητοι και αντικειμενικοί φορείς. Οι οργανισμοί αυτοί μπορούν να έχουν εθνικό, περιφερειακό ή και τοπικό πεδίο δράσης. Πέρα από το υπό ανάπτυξη θεσμικό πλαίσιο, κρίνεται απαραίτητη, η δημιουργία του κατάλληλου πλαισίου ενεργειών για την ανάπτυξη των Οργανισμών αυτών και την αξιοποίηση της δυναμικής τους.

Η Δράση «Βελτίωση Ποιότητας Τουριστικού Προϊόντος» εντάσσεται και στον Στρατηγικό Στόχο ΙΙΙ-«Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό», καθώς αφορά και στον σχεδιασμό ενεργειών κατάρτισης και επιμόρφωσης για τη βελτίωση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού του τουριστικού τομέα.

Τέλος, στον Στρατηγικό Στόχο ΙV-«Προώθηση του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς» εντάσσεται η Δράση «Στρατηγικό Μάρκετινγκ», όπου περιλαμβάνονται έργα τα

οποία διαμορφώνουν την τουριστική πρόταση της χώρας, με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ελκυστική για τις αγορές – στόχους, ενώ διαμορφώνονται και τα σχετικά εργαλεία για την προβολή της στις διεθνείς αγορές, επιδιώκοντας τη δημιουργία ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού μίγματος μάρκετινγκ.

Μέσα από την επιλογή των συγκεκριμένων έργων προωθείται η εφαρμογή της διατυπωμένης πλέον στρατηγικής προσέγγισης για τη βελτίωση της τουριστικής πρότασης της χώρας και της ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, με αναπτυξιακούς όρους περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμους και ισορροπημένους. Έχοντας προκύψει η στρατηγική αυτή, μέσα από τη μακρόχρονη εμπειρία όλων των εμπλεκόμενων φορέων τουριστικής πολιτικής και επιχειρηματικότητας προσφέρεται πλέον ένα συνεκτικό σύνολο προτεραιοτήτων και στόχων, το οποίο θα αποτελεί κύριο οδηγό για τα επόμενα ετήσια σχέδια δράσης, ενισχύοντας περαιτέρω την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα αυτών.

2.4.1 Παλαιά Έργα ή Συνεχιζόμενα όπως σε προηγούμενες περιόδους

Το Υπουργείο Τουρισμού έχει μια σειρά από κρίσιμα, πολυετή κατά κανόνα έργα τα οποία βρίσκονται σε εξέλιξη και μάλιστα είναι εγγεγραμμένα ήδη στο τρέχον ετήσιο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Τα έργα αυτά αναφέρονται αντίστοιχα στο παρόν Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, αλλά δεν εντάσσονται στους αντίστοιχους χρηματοδοτικούς πίνακες:

- **Δράση «Διαφήμιση - Προβολή Τουριστικών Προγραμμάτων»:** Η δράση αυτή περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών προβολής που διενεργεί ο **Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού** σε όλο τον κόσμο για την προώθηση του τουρισμού και την προσέλκυση τουριστών αλλά και επιχειρηματικών ενεργειών προς την Ελλάδα. Οι δράσεις αυτές υλοποιούνται και χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, αποτελώντας την κύρια διαφημιστική και προωθητική καμπάνια της χώρας ανά την υφήλιο. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιλαμβάνεται και στο καινούριο Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025, αν και ο διατιθέμενος προϋπολογισμός καλύπτει ένα πολύ μικρό μόνο μέρος των συνολικών αναγκών. Είναι ενδεικτικό ότι σε βάθος πενταετίας ο ΕΟΤ χρειάζεται περίπου 100 εκατομμύρια ευρώ για δαπάνες προβολής, διαφήμισης και δημοσίων σχέσεων, τη στιγμή που το σύνολο του διατιθέμενου προϋπολογισμού για το διάστημα αυτό και για το σύνολο των Δράσεων ανέρχεται σε 60 εκατομμύρια ευρώ.
- **Πρόγραμμα «Τουρισμός για όλους».** Το πρόγραμμα "Τουρισμός Για Όλους", προϋπολογισμού 100 εκατ. Ευρώ, δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Τουρισμού για την ενίσχυση της ζήτησης του εγχώριου τουρισμού για το έτος 2020 και η εκπόνησή του παρατάθηκε για το 2021. Μέσω του «Τουρισμός Για Όλους» επιδοτείται η διαμονή σε καταλύματα όλων των κατηγοριών ανά την επικράτεια ή αντίστοιχα το τουριστικό πακέτο μέσω τουριστικών γραφείων, σε παρόχους που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα προσφέροντας ειδικές τιμές.
- **Έργο «Στερέωση και Αποκατάσταση Οικονομείου και Ναού Αγίων Πάντων Δάφνης Ιεράς Μονής Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους με διαμόρφωση Περιβάλλοντος Χώρου -Επανάχρηση ως Χώρων Φιλοξενίας»,** προϋπολογισμού 1.416.346,61€
- **Έργο «Αποκατάσταση και Εξοπλισμός Τουριστικού Περιπτέρου Ιδαίου Άντρου και Διαμόρφωση του ως Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών»,** προϋπολογισμού 1.505.500,00

- **Έργο «Εθνικό παρατηρητήριο Βιώσιμης τουριστικής Ανάπτυξης»**, που αφορά την ανάπτυξη πλατφόρμας για την καταγραφή ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων σχετικά με τη λειτουργία των τουριστικών επιχειρήσεων, με προϋπολογισμό 20.000,00€
- **Έργο «Ελληνικός Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού»**, που αφορά στην ανάπτυξη ενός σχεδίου προδιαγραφών για το συνολικό έργο, με προϋπολογισμό 60.000,00€

Με την εξαίρεση ενός μικρού μέρους του προϋπολογισμού της Δράσης **«Διαφήμιση - Προβολή Τουριστικών Προγραμμάτων»**, όλα τα ανωτέρω αναφερόμενα έργα και δράσεις δεν έχουν ενταχθεί στους σχετικούς χρηματοδοτικούς πίνακες του παρόντος Τομεακού Αναπτυξιακού Προγράμματος. Αν και οι Δράσεις αυτές χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, είτε το σύνολο των απαιτούμενων κονδυλίων υπερβαίνει κατά πολύ το ολικό διαθέσιμο προϋπολογισμό του παρόντος ΤΠΑ Τουρισμού, είτε έχει ήδη ξεκινήσει η υλοποίηση τους, είτε εντάσσονται σε ειδικές πολιτικές στρατηγικές (Διεθνή Διαφήμιση, Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας του COVID-19 κ.α.), οπότε η μεταχείριση, η υλοποίηση και η χρηματοδότηση τους, πρέπει να γίνει διακριτά από τις αναφερόμενες και εντασσόμενες στο παρόν ΤΠΑ Τουρισμού πράξεις και δράσεις.

3 Τεχνική βοήθεια του προγράμματος

3.1 Περιγραφή έργων που πρόκειται να χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της τεχνικής βοήθειας – δείκτες εκροών - δυνητικοί δικαιούχοι

Το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΤΠΑ) του Τουρισμού περιλαμβάνει ως πέμπτο Άξονα Προτεραιότητας την παροχή Τεχνικής Βοήθειας προς την Υπηρεσία Διαχείρισης (ΥΔ) του Προγράμματος, όσο και προς άλλους εμπλεκόμενους φορείς και υπηρεσίες, όπως καθορίζεται στα άρθρα 134 και 139 του Ν.4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 167/2019). Οι ενέργειες Τεχνικής Βοήθειας (τεχνικής υποστήριξης) αφορούν τον προγραμματισμό, το σχεδιασμό, την προετοιμασία, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση, τη δημοσιότητα, την εφαρμογή και τον έλεγχο του ΤΠΑ, καθώς και την υποστήριξη δραστηριοτήτων για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας της Υπηρεσίας Διαχείρισης και των δικαιούχων για την υλοποίηση των χρηματοδοτούμενων από το Πρόγραμμα έργων. Περιλαμβάνει την προμήθεια αγαθών και την λήψη υπηρεσιών, καθώς και κάθε άλλη απαραίτητη δαπάνη που αποσκοπεί στην υποστήριξη της επιτυχούς υλοποίησης των δράσεων που περιλαμβάνονται στο ΤΠΑ του Τουρισμού και την επίτευξη των στόχων αυτού. Ο πέμπτος αυτός Άξονας Προτεραιότητας του ΤΠΑ Τουρισμού αντιστοιχεί στον Άξονα Προτεραιότητας 6.2 «ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ» του ΕΠΑ 2021 – 2025.

Στο πλαίσιο αυτό αναμένεται να δημιουργηθούν σημαντικές νέες απαιτήσεις, όπως η κατάλληλη στελέχωση, η αναζήτηση εξειδικευμένης γνώσης και υπηρεσιών, η ανάγκη χρήσης νέου εξοπλισμού και η ανάπτυξη εργαλείων οργάνωσης και διαχείρισης.

Επιπρόσθετα θα απαιτηθεί η ανάληψη δράσεων δημοσιότητας και ενημέρωσης του προγράμματος, ενώ κρίνεται απαραίτητη η εκπαίδευση στελεχών, έτσι ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να ανταπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις.

Στα παραπάνω προστίθεται και η ανάγκη στήριξης των δυνητικών δικαιούχων των δράσεων και έργων, με στόχο και αυτοί να βελτιώσουν την οργανωτική τους αποτελεσματικότητα, αναφορικά με την υλοποίηση των έργων.

Ο προϋπολογισμός, των αξόνων Τεχνικής Βοήθειας στο πλαίσιο των επιμέρους προγραμμάτων, με βάση το εδάφιο 3 της παρ. 3 του άρθρου 134 του ν. 4635/2019 (Α'167) «καθορίζεται ως ποσοστό μέχρι 1% των συνολικών πιστώσεων τους.». Για τον υπολογισμό του μέγιστου ύψους του προϋπολογισμού του οικείου άξονα Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τουρισμού, λαμβάνονται υπόψη οι «Δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά φορέα, του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2020-2024. Το ανώτατο λοιπόν όριο υπολογίζεται ως το 1% του μέσου όρου του ορίου δαπανών εθνικού σκέλους του φορέα για τα έτη 2021- 2024 , πολλαπλασιαζόμενου επί 5 έτη. Για το Υπουργείο Τουρισμού το όριο αυτό ανέρχεται σε 1.000.000€, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 13: Υπολογισμός Ορίου Άξονα Τεχνικής Βοήθειας ΤΠΑ Τουρισμού

Σύνολο ΤΠΑ 2021–2025	Μέσος Όρος ανά έτος (2021-2025)	Όριο Άξονα Τεχνικής Βοήθειας ΤΠΑ
60.000.000,00€	12.000.000,00€	1.000.000,00€

Ως κύριος στρατηγικός στόχος του άξονα προτεραιότητας «Τεχνική Βοήθεια» ορίζεται «η ενίσχυση του συστήματος διαχείρισης και διοίκησης που αφορά το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τουρισμού». Τα αναμενόμενα αποτελέσματα από τις δράσεις και ενέργειες Τεχνικής Βοήθειας είναι τα ακόλουθα:

- Η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας και της λειτουργίας της Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΤΠΑ Τουρισμού, καθώς και των λοιπών φορέων προγραμματισμού και εφαρμογής που θα υποστηρίξουν την Υπηρεσία Διαχείρισης στην αποστολή της.
- Η παροχή υποστήριξης προς την ΥΔ σε αντικείμενα όπως οι διαδικασίες σχεδιασμού, ωρίμανσης, αξιολόγησης και ένταξης έργων, η παρακολούθηση της υλοποίησης, της πιστοποίησης και του ελέγχου των έργων, καθώς και η αξιολόγηση των παρεμβάσεων του προγράμματος.
- Η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των εμπλεκόμενων φορέων και των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων και η κινητοποίηση αυτών για τη συμμετοχή τους στον σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του ΤΠΑ.
- Η εξασφάλιση της προβολής των παρεμβάσεων του ΤΠΑ στους εμπλεκόμενους φορείς αλλά και στο ευρύ κοινό.
- Η ενίσχυση της διαφάνειας και της προσβασιμότητας στην ενημέρωση όσον αφορά τις δράσεις του Προγράμματος και τις δυνατότητες χρηματοδότησης προτεινόμενων έργων από αυτό.

Οι κατηγορίες δράσεων που θα περιληφθούν στην Τεχνική Βοήθεια του ΤΠΑ του Τουρισμού είναι ενδεικτικά οι ακόλουθες:

- I. **Διοικητική Υποστήριξη της Υπηρεσίας Διαχείρισης:** Περιλαμβάνει τη βελτίωση και αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού, των πληροφοριακών και τηλεπικοινωνιακών συστημάτων και του λογισμικού της ΥΔ. Παράλληλα περιλαμβάνει την αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογικών πλατφορμών επικοινωνίας, συνεργασίας και αλληλεπίδρασης. Ακόμα αφορά την παροχή υπηρεσιών για την αναβάθμιση των συστημάτων διοίκησης της ΥΔ και των εμπλεκόμενων φορέων του Υπουργείου Τουρισμού. Τέλος χρηματοδοτεί υπηρεσίες υποστήριξης των μηχανισμών διοίκησης με σύγχρονα πληροφοριακά συστήματα, καθώς και την επεξεργασία και διαχείριση των δεδομένων που παράγονται από το Πρόγραμμα.
- II. **Τεχνική Βοήθεια Μεταβατικής Περιόδου ΕΠΑ Υπ. Τουρισμού:** Αφορά την εκπόνηση μελετών, την υλοποίηση εμπειρογνωμοσύνων και την παροχή υπηρεσιών ανάπτυξης Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσης και Οδηγών Εφαρμογής. Επιπρόσθετα περιλαμβάνει την υλοποίηση προπαρασκευαστικών ενεργειών, την ωρίμανση, την εξειδίκευση, την οργάνωση και τη βελτιστοποίηση της εφαρμογής, κατά την μεταβατική περίοδο του ΕΠΑ 2021 – 2020. Η περίοδος αυτή λήγει ένα (1) έτος μετά την έγκριση του πρώτου ΕΠΑ, ήτοι τον Σεπτέμβριο του 2021.
- III. **Υπηρεσίες τεχνικής βοήθειας προς την Υπηρεσία Διαχείρισης και τους εμπλεκόμενους φορείς:** Περιλαμβάνει μελέτες αξιολόγησης και αποτίμησης των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων και στατιστικών ή επιχειρησιακών έρευνών με έμφαση σε νέα προβλήματα ή αντικείμενα που προκύπτουν κατά την πρώτη αυτή περίοδο του ΤΠΑ. Ακόμα αφορά δράσεις υποστήριξης του μηχανισμού παρακολούθησης και εφαρμογής του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης για όλη τη διάρκεια της πρώτης αυτής προγραμματικής περιόδου, την εκπόνηση

εξειδικευμένων μελετών και εμπειρογνωμοσύνων και την λήψη υπηρεσιών ενίσχυσης των δομών και των διαδικασιών του Υπουργείου που σχετίζονται άμεσα με την υλοποίηση του ΤΠΑ. Επιπρόσθετα, περιλαμβάνονται παρεμβάσεις για την εστιασμένη υποστήριξη των δικαιούχων και την ενίσχυση της διοικητικής τους ικανότητας, προκειμένου να ανταποκριθούν στο βέλτιστο βαθμό, στις απαιτήσεις που προκύπτουν από την υλοποίηση των έργων που θα αναλάβουν. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν ακόμα να πραγματοποιούνται μεμονωμένες παρεμβάσεις για την διακρίβωση συγκεκριμένων αναγκών σχετικά με την ενίσχυση της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων του ΤΠΑ.

- IV. Δημοσιότητα και προβολή του Προγράμματος:** Αφορά την υλοποίηση δράσεων ενημέρωσης σχετικά με το περιεχόμενο και το σχέδιο δράσης του ΤΠΑ του Τουρισμού, την υποστήριξη ενεργειών δικτύωσης, και την διάχυση καλών πρακτικών σε τομείς προτεραιότητας. Οι σχετικές ενέργειες περιλαμβάνουν ενέργειες προβολής σε παραδοσιακά, αλλά και σύγχρονα ηλεκτρονικά μέσα, την υλοποίηση επιδεικτικών προγραμμάτων, την εκπαίδευση στελεχών, την πραγματοποίηση στοχευμένων εκδηλώσεων κ.α.

Επιπλέον των ανωτέρω, στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας μπορούν να ενταχθούν έργα όπως η συντήρηση των χώρων και των εγκαταστάσεων της ΥΔ του ΤΠΑ Τουρισμού, η παροχή υπηρεσιών ταχυδρομείου και ταχυμεταφορών, και η προμήθεια αναλωσίμων και εξοπλισμού γραφείου.

4 Προϋπολογισμός προγράμματος

4.1 Χρηματοδοτικοί πίνακες με κατανομή ανά έτος και προτεραιότητα

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενες ενότητες, ο τουρισμός δεν είναι ένας κλάδος οικονομικής, κοινωνικής ή πολιτιστικής δραστηριότητας, αλλά μια οικονομική δραστηριότητα που αλληλοεπιδρά με ένα ευρύτατο σύνολο άλλων δραστηριοτήτων και τομέων. Με βάση αυτή την παραδοχή, ο Τομέας του Τουρισμού θα αναμενόταν να διαθέτει προϋπολογισμό αντίστοιχου ύψους με τη συνεισφορά του στη διαμόρφωση των οικονομικών μεγεθών της χώρας, χωρίς βεβαίως να ληφθούν υπόψη επιπλέον παράμετροι, όπως η υποστήριξη στον πολιτισμό (έσοδα σε μουσεία, αθλητικός τουρισμός κ.α.), στην υγεία (ιατρικός τουρισμός), ακόμα και στη διαμόρφωση της γενικότερης εικόνας της χώρας ανά την υφήλιο, γεγονός που επηρεάζει σαφώς τη στάση της διεθνούς κοινής γνώμης σε διάφορα θέματα και επίπεδα.

Εντούτοις, ο προϋπολογισμός που αναλογεί ΤΠΑ Τουρισμού 2021 – 2025, έχει επί του παρόντος ανώτατο όριο τα 60 εκατομμύρια Ευρώ. Το ποσό αυτό απέχει πολύ από το να είναι επαρκές ώστε να καλύψει τις ανάγκες που έχουν προκύψει όχι μόνο λόγω της τρέχουσας συγκυρίας, αλλά και τις πάγιες ανάγκες που σε ετήσια βάση καλύπτονται από το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Πιο αναλυτικά, το ποσό των **8.233.000€** έχει ήδη εγκριθεί για την εκπόνηση Μελετών Ωρίμανσης έργων που θα ενταχθούν στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027. Δεδομένου ότι απαιτείται συνολικά περίπου 1 εκατομμύριο ευρώ για τις ενέργειες τεχνικής βοήθειας στο πλαίσιο του ΤΠΑ του Τουρισμού, το διαθέσιμο υπόλοιπο για την υλοποίηση της εκπεφρασμένης στρατηγικής στον τομέα του τουρισμού ανέρχεται στα 50.767.000€. Εντούτοις, το Υπουργείο Τουρισμού, καλείται να δαπανήσει σημαντικά ποσά σε έργα και δράσεις που κρίνονται απαραίτητα για την εκπλήρωση της αποστολής του και των οποίων το συνολικό κόστος υπερβαίνει τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό των 60 εκατομμυρίων ευρώ. Πιο συγκεκριμένα:

i. Δράσεις Προβολής και διαφήμισης του ΕΟΤ:

Η ετήσια δαπάνη για τις δράσεις προβολής ξεπερνά τα 20.000.000€, παρουσιάζεται δε απορρόφηση που προσεγγίζει το 100% ετησίως. Επομένως, για την πενταετία 2021-2025 απαιτούνται τουλάχιστον **100.000.000€** για τις ανάγκες της δράσης αυτής, η συνέχιση της οποίας καθίσταται επιβεβλημένη, ειδικά στη σημερινή συγκυρία. Δεδομένου ότι ο ΕΟΤ δεν έχει άλλη πηγή χρηματοδότησης για τις δράσεις προβολής, συνδιαφήμισης και δημοσίων σχέσεων, γίνεται αντιληπτό ότι δημιουργείται ένα μεγάλο κενό στην χρηματοδοτική κάλυψη της προβολής της χώρας.

ii. Πρόγραμμα «Τουρισμός για όλους». Το πρόγραμμα για το έτος 2020 χρηματοδοτείται από το εθνικό σκέλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων με δικαιούχο το Υπουργείο Τουρισμού και συνολικό προϋπολογισμό 100.000.000 ευρώ. Καθώς μέχρι σήμερα έχουν γίνει πληρωμές ύψους 767.500€, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα του ποσού των **99.232.950€** για το 2021. Επιπρόσθετοι πόροι θα χρειαστούν αν επιλεγεί η συνέχισή της Δράσης μέχρι το 2025.

iii. Προγράμματα και Δράσεις Κατάρτισης και Μετεκπαίδευσης στον τουριστικό τομέα. Οι δράσεις αυτές είναι προγραμματισμένες να χρηματοδοτούνται από το Εθνικό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων μέχρι και το 2022. Η συνολική δαπάνη που απαιτείται να καλυφθεί για τα έτη 2021-2022 ανέρχεται σε **4.000.000€**, ενώ σήμερα υπάρχει υπόλοιπο προϋπολογισμού προς αποπεράτωση, ύψους 2.840.759€. Αυτό το κονδύλι καλύπτει μόνο ένα τμήμα των αναγκαίων έργων εκπαίδευσης και

κατάρτισης των εργαζομένων στον τουρισμό και θα χρειαστεί να προστεθεί στον συνολικό προϋπολογισμό του ΤΠΑ του Τουρισμού.

- iv. Έργο «Στερέωση και Αποκατάσταση Οικονομείου και Ναού Αγίων Πάντων Δάφνης Ιεράς Μονής Σίμωνος Πέτρας Αγίου Όρους με διαμόρφωση Περιβάλλοντος Χώρου - Επανάχρηση ως Χώρων Φιλοξενίας», προϋπολογισμού 1.416.346,61€.
- v. Έργο «Αποκατάσταση και Εξοπλισμός Τουριστικού Περιπτέρου Ιδαίου Άντρου και Διαμόρφωση του ως Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών, προϋπολογισμού 1.505.500,00€.
- vi. Έργο «Εθνικό παρατηρητήριο Βιώσιμης τουριστικής Ανάπτυξης», με προϋπολογισμό 20.000,00€.
- vii. Έργο «Ελληνικός Δορυφόρος Λογαριασμός Τουρισμού», που αφορά την ανάπτυξη ενός σχεδίου προδιαγραφών για το τελικό έργο, με Π/Υ 60.000,00€.

Από τα παραπάνω παραδείγματα γίνεται εύκολα κατανοητό ότι, το επί του παρόντος διατιθέμενο ποσό δεν αρκεί για την κάλυψη των αναγκών του τομέα. Εφόσον κριθεί ότι τα ανωτέρω έργα θα ενταχθούν στο πλαίσιο του παρόντος ΤΠΑ Τουρισμού 2021 - 2025, απαιτείται η αύξηση του προϋπολογισμού του κατά τουλάχιστον 180.000.000€.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι σχετικοί οικονομικοί πίνακες όπου παρουσιάζεται το ελάχιστο δυνατό σύνολο δράσεων για την υποστήριξη της στρατηγικής του τομέα, ενσωματώνοντας μέρος μόνο των ως ανωτέρω αναφερόμενων ανελαστικών δαπανών και τηρώντας το όριο του μέχρι σήμερα διατιθέμενου προϋπολογισμού, δηλαδή τα 78 εκατομμύρια ευρώ.

Πίνακας 14: Χρηματοδοτικός Πίνακας Προτεινόμενων Δράσεων και έργων ΤΠΑ Τουρισμού

ΤΟΜΕΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)					
Α/Α	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ/ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ² ΤΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
A	Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Υπουργείου Τουρισμού	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
		22.090.000,00 €	16.890.000,00 €	14.890.000,00 €	13.070.000,00 €	10.760.000,00 €	77.700.000,00 €
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.900.000,00 €	2.600.000,00 €	2.600.000,00 €	1.950.000,00 €	1.950.000,00 €	13.000.000,00 €
1.6.1	Τουριστική στρατηγική αντιμετώπισης κρίσεων						
1.6.2	Δημιουργία θεματικών παρατηρητηρίων (πιλοτικά) και δημιουργία δεικτών τουρισμού						
1.6.3	Βελτίωση τουριστικού προϊόντος μέσω της προσαρμογής τουριστικών επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες της πράσινης και ψηφιακής εποχής και στην καινοτομία						
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2.860.000,00 €	2.860.000,00 €	2.860.000,00 €	2.730.000,00 €	2.730.000,00 €	14.040.000,00 €
3.7	Βελτίωση Ποιότητας Τουριστικού Προϊόντος (κατάρτιση εργαζομένων και ανταπόκρισή τους στις συνθήκες της πράσινης και ψηφιακής εποχής)						
3.7.1	Δράσεις ενίσχυσης εσωτερικού τουρισμού						
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	8.580.000,00 €	7.280.000,00 €	7.280.000,00 €	7.280.000,00 €	5.980.000,00 €	36.400.000,00 €
5.1	Πρώθηση ελληνικού τουριστικού προϊόντος (έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές)						
5.1.1	Στρατηγικό μάρκετινγκ						

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

ΤΟΜΕΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)					
A/A	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ/ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ² ΤΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
5.1.3	Σχεδιασμός και ανάπτυξη θεματικών ΟΧΕ						
5.1.4	Προβολή τουριστικών δραστηριοτήτων						
5.2	Ανάπτυξη υποδομών (Μελέτες ωρίμανσης)	6.500.000,00 €	3.900.000,00 €	1.950.000,00 €	910.000,00 €		13.260.000,00 €
5.2.1	Ανάδειξη πολιτιστικού χαρτοφυλακίου						
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	250.000,00 €	250.000,00 €	200.000,00 €	200.000,00 €	100.000,00 €	1.000.000,00 €
6.2	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ						
6.2.1	Τεχνική Βοήθεια Μεταβατικής Περιόδου ΕΠΑ Υπ. Τουρισμού						
6.2.2	Υπηρεσίες τεχνικής βοήθειας προς την Υπηρεσία Διαχείρισης και τους εμπλεκόμενους φορείς						
6.2.3	Ενέργειες δημοσιότητας και προβολής των δράσεων του Προγράμματος						

5 Συμβολή του ΤΠΑ στην εφαρμογή δημοσίων πολιτικών

5.1 Συμβατότητα ΤΠΑ με ΕΠΑ

Το Τομεακό Πρόγραμμα του Τουρισμού έχει διαμορφωθεί στο πλαίσιο της σχετικής νομοθεσίας για τα Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης της περιόδου 2021 – 2025 και ταυτόχρονα υποστηρίζει τις πολιτικές που προωθεί το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης για την αντίστοιχη προγραμματική περίοδο. Στη συνέχεια περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο το Τομεακό Πρόγραμμα του Τουρισμού υποστηρίζει τις πολιτικές που προωθούνται από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) για την περίοδο 2021 – 2025.

- Οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας με τη μέγιστη δυνατή σύγκλιση των περιφερειών, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας, τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και την προστασία του περιβάλλοντος. Για την επίτευξη των παραπάνω, απαιτείται αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος της οικονομίας που να διασφαλίσει τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας απέναντι σε μεγάλες προκλήσεις και απροσδόκητες εξελίξεις. Το ΤΠΑ του Τουρισμού προσβλέπει σε μία μεταστροφή του τουριστικού προϊόντος της χώρας από το παραδοσιακό μοντέλο του «ήλιος και θάλασσα» σε ένα μοντέλο Βιώσιμου Τουρισμού, με έμφαση στις θεματικές μορφές τουρισμού και επέκταση της τουριστικής περιόδου σε όλη τη διάρκεια του έτους. Επιπρόσθετα, επιδιώκεται ο εμπλουτισμός της γεωγραφικής βάσης του τουριστικού προϊόντος της χώρας και η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού μέσω της παροχής εξειδικευμένης γνώσης και κατάρτισης με στόχο την παροχή υψηλότερης ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών.
- Με τη δημιουργία τουριστικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση κρίσεων, όπως αυτή της πανδημίας του COVID-19, σε συνδυασμό με τη δημιουργία Παρατηρητηρίου Τουρισμού, επιδιώκεται η επιτάχυνση της ανάκαμψης στην παρούσα συγκυρία, όσο και η γενικότερη ενδυνάμωση της χώρας για την αντιμετώπιση παρόμοιων γεγονότων στο μέλλον.
- Το ΤΠΑ, μέσω της προσδοκώμενης περαιτέρω ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίες, υποστηρίζοντας την πολιτική του ΕΠΑ για ενίσχυση των εισοδημάτων και της απασχόλησης, για μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπρόσθετα, δεδομένης της κατεύθυνσης του ΤΠΑ για διαπεριφερειακή ανάπτυξη του τομέα και επέκταση της τουριστικής περιόδου, θα μειώσει την εποχικότητα της εργασίας που παρατηρείται σήμερα, ενώ ταυτόχρονα θα υποστηρίξει την προσπάθεια του ΕΠΑ για εξομάλυνση των περιφερειακών αποκλίσεων οι οποίες είναι ιδιαίτερα αυξημένες στον απόηχο της οικονομικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας.
- Μέσω του ΕΠΑ επιδιώκεται η σταδιακή μείωση του χρέους της χώρας με τη συστηματική επίτευξη υψηλών πρωτογενών πλεονασμάτων και υψηλών ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης. Ο Τομέας του Τουρισμού, ως κατεχορήν εξωστρεφής δραστηριότητα, συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών και στην ενίσχυση του ΑΕΠ της χώρας. Το ΤΠΑ του Τουρισμού θα συμβάλει στην επίτευξη του δύσκολου αυτού δημοσιονομικού στόχου δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για ανάκαμψη της χώρας από την οικονομική κρίση που δημιουργήθηκε λόγω της πανδημίας COVID-19.
- Το ΕΠΑ προωθεί τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και των απορριμμάτων στο πλαίσιο της μετάβασης σε ένα υπόδειγμα κυκλικής οικονομίας, την ανάσχεση

της κλιματικής αλλαγής και την προστασία του περιβάλλοντος. Το ΤΠΑ Τουρισμού έχει ως Στρατηγικό Άξονα την επίτευξη Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης που επιδιώκει τη βέλτιστη χρήση των περιβαλλοντικών πόρων, την ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς και την ενίσχυση της πράσινης επιχειρηματικότητας. Οι πολιτικές για την υλοποίηση της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης του ΤΠΑ Τουρισμού είναι σε απόλυτη συνάφεια με τους στόχους της προτεραιότητας της Πράσινης Ανάπτυξης του ΕΠΑ.

- Το ΕΠΑ προσβλέπει στην περαιτέρω ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της χώρας με τη χρήση ΤΠΕ και στη δημιουργία ενός δυνατού εθνικού εμπορικού σήματος (nation branding). Το ΤΠΑ του Τουρισμού, μέσω του Στρατηγικού Στόχου της υποστήριξης του θεματικού τουρισμού, σημαντικό μέρος του οποίου αποτελεί ο πολιτιστικός, θρησκευτικός, αλλά και ο γαστρονομικός τουρισμός, υποστηρίζει έμπρακτα την προτεραιότητα αυτή του ΕΠΑ.

Αναφορικά με τη συνάφεια του ΤΠΑ του Τουρισμού και του ΕΠΑ, από τους Πίνακες Συσχέτισης της Ενότητας 2.1 γίνεται αμέσως αντιληπτή η ισχυρή συμβατότητα των Στρατηγικών Στόχων του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τουρισμού, με αυτούς του Εθνικού.

Πιο συγκεκριμένα, ο **Στρατηγικός Στόχος 1**, της **Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης**, εκτείνεται πέρα από την απλή υλοποίηση παρεμβάσεων για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής αποδοτικότητας των τουριστικών υποδομών της χώρας και περιλαμβάνει τη συνολική μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των τουριστικών δραστηριοτήτων. Αν και σαφώς η επιλεγμένη στρατηγική περιλαμβάνει τέτοιου είδους δράσεις, προχωρά σε μία γενικότερη αναθεώρηση του μοντέλου, ώστε οι τουριστικές δραστηριότητες να αποκτήσουν μια βιώσιμη και αειφορική προοπτική. Η προσέγγιση αυτή υποδεικνύει την επιλογή για διαφοροποίηση του τουριστικού μοντέλου «ήλιος και θάλασσα» σε ένα εμπλουτισμένο τουριστικό προϊόν. Το μοντέλο αυτό επιτρέπει την καλύτερη απορρόφηση πιθανών μελλοντικών αναταράξεων της τουριστικής αγοράς, ενώ θα διαφοροποιήσει τη χώρα και από τις γειτονικές ανταγωνίστριες της χώρες.

Επιπρόσθετα, ο Στρατηγικός Στόχος της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης ευθυγραμμίζεται απόλυτα με την Αναπτυξιακό Στόχο του ΕΠΑ για «Πράσινη Ανάπτυξη», καθώς οι πράσινες επεμβάσεις ενισχύουν επί της αρχής την κυκλική οικονομία, προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και υποστηρίζουν τις προσπάθειες για αντιστροφή της κλιματικής αλλαγής. Μέρος των δράσεων της βιώσιμης ανάπτυξης αναφέρεται και στη βελτίωση των δικτύων μεταφορών με έμφαση στη μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης και της ενίσχυσης της έξυπνης κινητικότητας μέσα στις πόλεις.

Ο Στρατηγικός Στόχος 2 του Τομέα του Τουρισμού με τίτλο «Διαφοροποίηση Τουριστικού Προϊόντος – Βελτίωση Ανταγωνιστικότητας» προκρίνει τη διαφοροποίηση του Τουριστικού Προϊόντος και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτόν. Η βελτίωση της ποιότητας υπηρεσιών και η ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού αποτελούν στρατηγικές επιλογές. Ο Στρατηγικός αυτός Στόχος έχει άμεση συνάφεια με την «Έξυπνη Ανάπτυξη», καθώς ο ψηφιακός μετασχηματισμός, τόσο των επιχειρήσεων όσο και των δημόσιων υπηρεσιών που υποστηρίζουν τον τουρισμό είναι αναγκαίος στην παρούσα συνθήκη για την επιτυχημένη πορεία της χώρας στο παγκόσμιο τουριστικό γίγνεσθαι. Επιπρόσθετα, η προσπάθεια για προώθηση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας αποτελεί προτεραιότητα για τη χώρα. Ένα από τα είδη τουρισμού που σημειώνουν σημαντική άνοδο στη Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο συνεδριακός και επαγγελματικός τουρισμός με την ταυτόχρονη ανάπτυξη τεχνολογικών πάρκων και κέντρων καινοτομίας που δημιουργούν πολλά οφέλη στις τοπικές κοινωνίες και ταυτόχρονα

προάγουν την περιφερειακή ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων τεχνολογικών επιχειρήσεων. Ο στόχος της ανάπτυξης και ανάδειξης του θεματικού τουρισμού σε όλη τη διάρκεια του έτους τόσο στην ηπειρωτική όσο και στη και νησιωτική χώρα, ενισχύει τις ενέργειες της προτεραιότητας της «Πράσινης Ανάπτυξης». Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με την προώθηση των θεματικών μορφών τουρισμού συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και ενισχύει περαιτέρω την απασχόληση και την κοινωνική ανάπτυξη.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο υπάρχει σημαντική συνάφεια μεταξύ της Τομεακής Στρατηγικής του Τουρισμού και του ΕΠΑ αφορά τον τομέα των μεταφορών. Αναμφίβολα οι σχετικές υποδομές αποτελούν σημαντικό στοιχείο για την ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος κάθε χώρας. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί στην περίπτωση της Ελλάδας η ενίσχυση του τουριστικού ρεύματος από τις Βαλκανικές χώρες, με την κατασκευή της Εγνατίας Οδού. Για τις ανάγκες όμως του παρόντος προγράμματος, δύο προτεραιότητες του ΕΠΑ έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Αυτοί των λιμενικών υποδομών και των υδατοδρομιών. Όλες οι παρεμβάσεις αυτές υποστηρίζουν ποικιλοτρόπως τον μετασχηματισμό του τουριστικού προϊόντος της χώρας, καθώς ενισχύουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της χώρας και βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών. Οι μεν λιμενικές εγκαταστάσεις θα προσφέρουν βελτιωμένες υπηρεσίες και επιλογές στα σκάφη, ενώ τα υδατοδρόμια θα προσφέρουν λύσεις μετακίνησης μεταξύ γειτονικών παραθαλάσσιων, ή και παραλίμνιων τοποθεσιών, προσφέροντας μια ταχύτατη και κατά κανόνα πολυτελέστερη εναλλακτική από τα συνήθη υδάτινα μέσα. Επιπλέον με τον θα υποστηριχθεί η περαιτέρω ενίσχυση του θαλάσσιου τουρισμού, ενός τύπου θεματικού τουρισμού στον οποίο μπορεί να δραστηριοποιείται η Ελλάδα μέσα από τη μετεξέλιξη του σημερινού μοντέλου τουρισμού.

Τέλος, όσον αφορά τον Στρατηγικό Στόχο 2, είναι ισχυρή η συνάφεια του με τον Αναπτυξιακό Στόχο του ΕΠΑ για ενίσχυση της εξωστρέφειας, σε όλες τις μορφές τουρισμού. Βεβαίως στο πλαίσιο της γενικότερης στρατηγικής του τομέα, με το μεγαλύτερο βάρος να δίδεται στην ενίσχυση του θεματικού τουρισμού, σε τομείς που η χώρα έχει αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα όπως ο πολιτισμός και ο αγροδιατροφικός τομέας, με την τεράστια ποικιλία σε επιλογές και την εξαιρετική ποιότητα προϊόντων και σχετικών υπηρεσιών.

Ο Στρατηγικός Στόχος 3, του Τομεακού Προγράμματος Τουρισμού με τίτλο «Ενίσχυση Προστιθέμενης Αξίας Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Παράγοντα στον Τουρισμό» στοχεύει στον πυρήνα κάθε τομέα και επιχείρησης που παρέχει υπηρεσίες, δηλαδή στο ανθρώπινο δυναμικό. Στον τομέα του τουρισμού απασχολείται ένα μεγάλο μέρος του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας που υπερβαίνει τους έναν στους πέντε εργαζόμενους. Αποτελεί λοιπόν απόλυτα λογική προτεραιότητα η ενίσχυση των ικανοτήτων των εργαζομένων και των επαγγελματιών του κλάδου, στην προσπάθεια αναβάθμισης του τουριστικού τομέα της χώρας. Η ενίσχυση των γνώσεων και των ικανοτήτων στις νέες τεχνολογίες αποτελεί αναμφίβολα μια αναγκαιότητα τον 21^ο αιώνα. Μεγάλο μέρος του σχεδιασμού κάθε ταξιδιού, πραγματοποιείται πλέον ψηφιακά, κάνοντας χρήση όλων των νέων τεχνολογιών, ακόμα και αυτών της τεχνητής πραγματικότητας. Μέσα από αυτή τη προσέγγιση γίνεται κατανοητό ότι η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα στον τουρισμό είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, κάνοντας επιτακτική την υλοποίηση καλά δομημένων και πρωτότυπων εκπαιδεύσεων του συνόλου πρακτικά του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον κλάδο, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή στη χώρα μας. Για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι απαραίτητη η συνολική αναμόρφωση της τουριστικής εκπαίδευσης, η δημιουργία νέων σύγχρονων σχολών για την κάλυψη των πάγιων αναγκών των μελλοντικών επαγγελματιών, αλλά και οι δράσεις κατάρτισης και δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης του ήδη απασχολούμενου προσωπικού. Τέλος είναι ιδιαίτερα κρίσιμη η εκπαίδευση του προσωπικού που απασχολείται στον τομέα του τουρισμού περί της ανάγκης προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος και της υιοθέτησης πρακτικών που προωθούν την κυκλική οικονομία.

Ο Στρατηγικός Στόχος 4 «Πρώθηση του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς» του Τομεακού Προγράμματος Τουρισμού κλείνει ουσιαστικά το σύνολο των συνεκτικών παρεμβάσεων της προτεινόμενης στρατηγικής με την κρίσιμη αποστολή προώθησης του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ (και re-branding) σε διεθνές επίπεδο. Η συνάφεια με τον στόχο του ΕΠΑ για ενίσχυση της εξωστρέφειας είναι σημαντική. Άλλωστε ο ίδιος ο τουρισμός αποτελεί Ειδικό Στόχο του Αναπτυξιακού Στόχου αυτού. Η νέα προσέγγιση στο τουριστικό μοντέλο που προωθείται στη χώρα, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, παρουσιάζει ισχυρές συνέργειες με επιπλέον ειδικούς αναπτυξιακούς στόχους του ΕΠΑ, όπως είναι ο πολιτισμός και ο αγροδιατροφικός τομέας, ενώ ενισχύει σημαντικά της προοπτικές απασχόλησης του πληθυσμού.

5.2 Συμβατότητα στρατηγικής με άλλες στρατηγικές του Τομέα

Ο Στρατηγικός Σχεδιασμός που περιγράφεται στο Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τουρισμού, αποτελεί την κύρια επί του παρόντος Στρατηγική του Υπουργείου Τουρισμού. Το Υπουργείο, εντούτοις έχει διακρίνει την ανάγκη της ανάπτυξης, διατύπωσης και υλοποίησης μια περισσότερο εξειδικευμένης και πολυδιάστατης Στρατηγικής, η οποία θα συνοδεύεται από ένα καλά καθορισμένο πλαίσιο στόχων, και ένα διατομεακό επιχειρησιακό σχέδιο. Ο σχεδιασμός αυτός θα έχει βάθος δεκαετίας και αποτελεί ένα από τα έργα ορόσημο που εντάσσονται στις δράσεις του παρόντος Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης. Το έργο αυτό θα καθορίσει σε λεπτομέρεια τις πολιτικές που θα εφαρμοστούν τα αμέσως επόμενα χρόνια, και θα καθορίσουν εν πολλοίς τον χαρακτήρα της συνολικής τουριστικής πρότασης της χώρας, τουλάχιστον για το προαναφερθέν χρονικό διάστημα. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε την υποστήριξη που προσφέρει το ΤΠΑ του Τουρισμού στις Εθνικές πολιτικές όπως αυτές εκφράζονται στα κυριότερα στρατηγικά κείμενα που αναφέρθηκαν σε προηγούμενη παράγραφο.

Το **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020**⁶⁸ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην υιοθέτηση πολιτικών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας του COVID-19. Το ΤΠΑ του Τουρισμού μέσω της υλοποίησης εξειδικευμένης στρατηγικής αντιμετώπισης κρίσεων θα συμβάλει έμπρακτα στην προτεραιότητα αυτή. Μεταξύ άλλων στο ΕΠΜ 2020 προκρίνεται η άμεση έναρξη/επιτάχυνση κάθε ώριμου/εν εξελίξει σχεδίου δημοσίων επενδύσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, ενέργεια που αποτελεί προτεραιότητα και για το ΤΠΑ. Το ΤΠΑ περιέχει έργα τα οποία είτε συνεχίζονται από την προηγούμενη περίοδο, είτε η υλοποίηση τους είναι συνεχής. Χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση αποτελεί το πρόγραμμα παγκόσμιας επικοινωνίας και προβολής του ΕΟΤ. Παράλληλα στο ΤΠΑ περιλαμβάνονται μια σειρά από μελέτες οι οποίες έχουν ακριβώς σκοπό την γρήγορη ωρίμανση κρίσιμων έργων για την ενίσχυση της διαφοροποίησης της τουριστικής πρότασης της χώρας με υποδομές που υποστηρίζουν τον θεματικό τουρισμό.

Το ΤΠΑ μέσα από τον Στρατηγικό Στόχο για την επίτευξη της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης συμβάλει στην πολιτική που προωθεί το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020 για την αναβάθμιση των υποδομών του τομέα, αλλά και τη γενικότερη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των υποδομών, εφόσον βεβαίως γίνουν διαθέσιμα επιπρόσθετα κονδύλια. Σε κάθε περίπτωση οι σχετικές μελέτες που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΤΠΑ

⁶⁸ https://oe-e.gr/wp-content/uploads/2020/05/2020-european-semester-national-reform-programme-greece_el.pdf

θα προωθούν αυτές τις προτεραιότητες για την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, το ΤΠΑ του Τουρισμού υποστηρίζει και συνεισφέρει έμπρακτα την Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας, υιοθετεί το σχετικό κείμενο, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων πόρων του θα διατεθεί ακριβώς για τη διεθνή προβολή και διαφήμιση που υλοποιεί ο ΕΟΤ για τον Ελληνικό Τουρισμό.

Τέλος η Εθνική Στρατηγική Εξωστρέφειας έχει ως στρατηγικό πυλώνα την προσέλκυση επενδύσεων. Με την υποστήριξη του ΤΠΑ και ειδικά με τις δράσεις που αφορούν την επίτευξη Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης και της Προώθησης του Ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς, θα υποβοηθηθεί η προσπάθεια ο τουρισμός να προσελκύσει κεφάλαια από το εξωτερικό, σε δραστηριότητες όπως ξενοδοχειακά καταλύματα, μαρίνες, την εγκατάσταση υποδομών για παραγωγή φθηνής και φιλικής προς το περιβάλλον ηλεκτρικής ενέργειας κ.α.

Όσον αφορά τη συμβολή του ΤΠΑ στην επίτευξη των στόχων της **Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030⁶⁹**, το ΤΠΑ υποστηρίζει άμεσα (α) την αύξηση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας και (β) την αύξηση της προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών. Δεδομένου ότι ο τουρισμός είναι μια εξ' ορισμού εξωστρεφής δραστηριότητα, η προώθηση του ελληνικού τουριστικού ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ διεθνώς (ο τέταρτος Στρατηγικός Στόχος του ΤΠΑ), ενισχύει απόλυτα τον εξωστρεφή αυτόν χαρακτήρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το μεγαλύτερο μέρος του επί του παρόντος διαθέσιμου προϋπολογισμού θα διατεθεί ακριβώς για την υλοποίηση των σχετικών δράσεων εξωστρέφειας, μέσω του προγράμματος προβολής του ΕΟΤ.

Επιπλέον, η αύξηση της προστιθέμενης αξίας αγαθών και υπηρεσιών, προωθείται από το δεύτερο στρατηγικό στόχο του ΤΠΑ, και αποσκοπεί ακριβώς στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και συνεπαγόμενα στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων. Μέσα από αυτή την αλυσίδα, προκύπτει η επιδιωκόμενη ενίσχυση της αξίας και της διαφοροποίησης των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και της βελτίωσης της αποδοτικότητας των σχετικών υποδομών.

Το όραμα που εκφράζεται ειδικά για τον τουρισμό στο στρατηγικό αυτό κείμενο με τον δεκαετή ορίζοντα είναι η μετατροπή της Ελλάδας σε κορυφαίο τουριστικό προορισμό, ο οποίος θα προσφέρει αυθεντικές θεματικές τουριστικές εμπειρίες καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Για την εκπλήρωση αυτού του οράματος αυτού έχουν σχεδιαστεί εννέα στρατηγικοί στόχοι:

- I. Προώθηση της Ελλάδας ως «Ελκυστικού, Ασφαλούς Διεθνούς Προορισμού όλο το χρόνο».
- II. Αύξηση της συνεισφοράς του τουριστικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).
- III. Αύξηση των εσόδων ανά επισκέπτη.
- IV. Αναβάθμιση των τουριστικών προϊόντων, υπηρεσιών και υποδομών.

⁶⁹ Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030, Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, Μάιος 2019, <https://www.nationalgrowthstrategy.gr/el/>

- V. Επέκταση της καλοκαιρινής σεζόν και ενίσχυση της χειμερινής τουριστικής περιόδου.
- VI. Προώθηση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των ελληνικών προορισμών.
- VII. Ανάπτυξη θεματικού τουρισμού.
- VIII. Διείσδυση σε νέες αγορές του εξωτερικού.
- IX. Προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Το ΤΠΑ υποστηρίζει το σύνολο των ανωτέρω στόχων..

5.3 Επιπτώσεις των μεγάλων έργων στην οικονομία

Βάσει της Ευρωπαϊκής ορολογίας, ως μεγάλα έργα ορίζονται οι επενδύσεις ευρείας κλίμακας, με αξία πάνω από 50 εκατομμύρια ευρώ το καθένα, τα οποία λαμβάνουν χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Από τα έργα επωφελούνται άμεσα τα κράτη μέλη και οι πολίτες τους, δεδομένου ότι μέσω αυτών δημιουργούνται καλύτερες υποδομές, υγιέστερο περιβάλλον, νέες θέσεις εργασίας και νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Οι δαπάνες των μεγάλων έργων, στο πλαίσιο ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος, μπορούν να χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής⁷⁰. Το Υπουργείο Τουρισμού δεν εμπλέκεται άμεσα στην υλοποίηση κάποιου μεγάλου έργου. Δεδομένου όμως, ότι ο Τουρισμός, όπως τεκμηριώθηκε σε προηγούμενες παραγράφους, αλληλοεπιδρά με τους περισσότερους τομείς δραστηριότητας της χώρας, τα μεγάλα έργα που υλοποιούνται είτε σε τομεακό, είτε σε Περιφερειακό επίπεδο, επιδρούν άμεσα τόσο στο χαρακτήρα των τουριστικών υπηρεσιών της χώρας προς τους επισκέπτες, είτε αλλοδαπούς, είτε ημεδαπούς, όσο και στις αναπτυξιακές προοπτικές του τομέα. Τα μεγάλα έργα που έχουν ενταχθεί ή προγραμματιστεί στο πλαίσιο της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020 σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁷¹ και σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τομέα του Τουρισμού παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Θεματικός Στόχος 2 Βελτίωση της πρόσβασης σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και της χρήσης και της ποιότητάς τους

1. Σύνταξη των προσωρινών κτηματολογικών υποβάθρων και δημιουργία της κτηματογραφικής βάσης δεδομένων ανάρτησης σε περιοχές της τέταρτης γενιάς κτηματογραφήσεων στην Ελλάδα. Κόστος Έργου 320.923.252,50€
2. Ενιαίο Αυτόματο Σύστημα Συλλογής Κομίστρου (ΑΣΣΚ) για τις Εταιρείες του Ομίλου ΟΑΣΑ με ΣΔΙΤ, Κόστος Έργου 47.859.215,00€
3. Δικτύωση Δημόσιου Τομέα -ΣΥΖΕΥΞΙΣ ΙΙ. Συνολικός προϋπολογισμός άνω των 700 εκατ. ευρώ
4. Ανάπτυξη Ευρυζωνικών Υποδομών σε Αγροτικές Λευκές Περιοχές της Ελληνικής Επικράτειας και Υπηρεσίες Εκμετάλλευσης - Αξιοποίησης των Υποδομών (Ruralphasing), Έργο ΣΔΙΤ, Συνολικός προϋπολογισμός 68.800.000€
5. UltrafastBroadband (UFBB), Έργο ΣΔΙΤ Συνολικός προϋπολογισμός 300 εκ. ευρώ δημόσια συμμετοχή και 400 εκ. ευρώ ιδιωτική.

⁷⁰ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/projects/major/

⁷¹ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020-Finances/ESIF-2014-2020-ERDF-CF-Major-Projects/sjs4-8wgj/data>

Θεματικός Στόχος 4 Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς

1. Επέκταση του Μετρό Θεσσαλονίκης έως Καλαμαριά – Κύριες εργασίες και Προμήθεια συρμών - Φάση Β' (ΕΡΓΟ PHASING). Κόστος Έργου: 322.887.143,00€
2. Μετρό Θεσσαλονίκης Βασική Γραμμή (Έργο 2) – Ολοκλήρωση κατασκευής και προμήθεια συρμών - Φάση Β' (ΕΡΓΟ PHASING) . Κόστος Έργου: 407.377.227,00€
3. Επέκταση του Μετρό Αθήνας, τμήμα Χαϊδάρι - Πειραιάς & Συρμοί του Μετρό Αθήνας – Ολοκλήρωση κατασκευής και θέση σε λειτουργία- Φάση Β' (ΕΡΓΟ PHASING) . Κόστος Έργου: 261.656.908,00€
4. Μετρό Αθήνας ΓΡΑΜΜΗ 4 - Τμήμα "Άλσος Βεΐκου - Γουδή", προϋπολογισμός δημοπράτησης ανέρχεται σε 1.510.000.000

Θεματικός Στόχος 7 Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και απομάκρυνση των σημείων συμφόρησης σε σημαντικά δίκτυα υποδομών

1. Κατασκευή νέας διπλής σιδηροδρομικής γραμμής στο τμήμα Διακοπτό-Ροδοδάφνη / ΦΑΣΗ Β, Κόστος Έργου: 62.932.323,50€
2. Κάθετος Άξονας 45 Εγνατίας Οδού "Σιάτιστα-Κρυσταλλοπηγή", Τμήμα "Κορομηλιά-Κρυσταλλοπηγή" - ΦΑΣΗ Β, Κόστος Έργου: 37.862.013,00€
3. Κατασκευή αυτοκινητόδρομου «Πάτρα – Πύργος», Κόστος Έργου: 344.776.874,00€
4. Κατασκευή του τμήματος «Λαμία - Ξυνιάδα» του αυτοκινητόδρομου «Κεντρικής Ελλάδας» (Ε65), Κόστος Έργου: 391.676.000,00€ (Συνολικό Κόστος Αυτοκινητόδρομου)
5. Ολοκλήρωση της κατασκευής οδικής σύνδεσης της περιοχής Ακτίου με το Δυτικό Άξονα Βορρά - Νότου- Φάση Β' (ΕΡΓΟ PHASING), Κόστος Έργου: 142.088.929,00€
6. Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός συστήματος μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της Διασύνδεσης της Κρήτης με το Ηπειρωτικό Σύστημα (Διασύνδεση Κρήτης με Πελοπόννησο, υποβρύχιο καλώδιο AC, 150 kV, 200 MVA), Κόστος Έργου: 356.416.665,00€
7. Βελτίωση/αναβάθμιση της Δυτικής Εσωτερικής Περιφερειακής Οδού Θεσσαλονίκης από πέρας κόμβου Κ16 (Λαχαναγορά) έως κόμβο Κ5 (Νοσοκομείο Παπαγεωργίου), Κόστος Έργου: 80.333.943,33€
8. Δυτική επέκταση ΤΡΑΜ στον Πειραιά, Κόστος Έργου: 99.046.133,99€
9. Επέκταση Επιβατικού Λιμένος Πειραιά, Κόστος Έργου: 120.000.000,00€
10. Ηλεκτροκίνηση υφιστάμενης σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκη – Προμαχώνας και εντοπισμένες παρεμβάσεις μικρής έκτασης σε υποδομή-επιδομή αυτής, Κόστος Έργου: 120.000.000,00€
11. Κατασκευή νέας σιδηροδρομικής γραμμής στο τμήμα Ρίο – Πάτρα
12. Αναβάθμιση ΠΑΘΕ/Π: τμήμα ΣΚΑ - Οινόη (χωρίς τη σύνδεση με ΣΚΑ), Κόστος Έργου: 120.000.000,00€
13. Κατασκευή νέας διπλής σιδηροδρομικής γραμμής Αθήνας (ΣΚΑ) – Πάτρας στο τμήμα Ροδοδάφνη-Ρίο (επιδομή, ηλεκτροκίνηση, σηματοδότηση), Κόστος Έργου: 174.000.000,00€
14. Κατασκευή της Οδικής Παράκαμψης Χαλκίδας: Κόστος Έργου: 200.000.000,00€
15. Αναβάθμιση του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της Διασύνδεσης των Κυκλάδων με το Ηπειρωτικό Σύστημα, Συνολικό Κόστος Πράξης: 273.573.044,18 €

Είναι εμφανές ότι ο μεγαλύτερος όγκος μεγάλων έργων αφορά τις μεταφορές, κυρίως μέσω του Θεματικού Στόχου 7 αλλά και του Θεματικού Στόχου 4. Από την ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών υποστηρίζεται άμεσα ο τουρισμός της χώρας, καθώς αναβαθμίζονται οι οδοί προσβάσεως που χρησιμοποιούν οι επισκέπτες. Είτε τα έργα αυτά

αφορούν αυτοκινητόδρομους, είτε μέσα σταθερής τροχιάς, η ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει την ανάπτυξη και βελτίωση του τουριστικού προϊόντος της χώρας. Ακόμα, έργα όπως η ηλεκτρική διασύνδεση των νησιωτικών περιοχών, θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση του κόστους της ηλεκτρικής ενέργειας και βεβαίως θα βελτιώσουν δραματικά τη σταθερότητα του συστήματος, ειδικά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου οι απαιτήσεις σε ηλεκτρική ενέργεια λόγω του μεγάλου αριθμού τουριστών πολλαπλασιάζεται.

Ειδική μνεία πρέπει να γίνει στο έργο επέκτασης του επιβατικού λιμένας Πειραιά, ένα έργο το οποίο θα αναβαθμίσει σημαντικά τις υποδομές της χώρας στον τομέα της κρουαζιέρας. Η νότια επέκταση του επιβατικού λιμένα Πειραιά θα δημιουργήσει 2 θέσεις για πρόσδεση κρουαζιερόπλοιων «νέας γενιάς» μήκους μεγαλύτερου των 280μ. Το συγκεκριμένο έργο θα συμβάλλει ιδιαίτερα στην αύξηση της δυναμικότητας του λιμένας Πειραιώς ώστε να υποδέχεται τα μεγάλα κρουαζιερόπλοια νέας γενιάς και συνεπακόλουθα στην αύξηση του home porting (εκκίνηση / τερματισμός ταξιδιών κρουαζιέρας από το λιμάνι του Πειραιά), που συνεπάγεται και περισσότερα έσοδα, ειδικά για την τοπική οικονομία.

Τα οφέλη από τα μεγάλα έργα είναι σημαντικά, καθώς αλλάζουν ριζικά τον χάρτη των υπηρεσιών στον οποίο εντάσσονται, ενώ αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη νέων ή την ριζική αναβάθμιση υφιστάμενων υπηρεσιών. Ειδικά για τις επενδύσεις σε έργα υποδομών ο οικονομικός πολλαπλασιαστής τους είναι εξαιρετικά υψηλός, της τάξης του 1,8x ⁷²ο οποίος μπορεί να ενισχύσει τη ζήτηση στις κατασκευές και σε άλλους κλάδους, όπως βεβαίως είναι ο τουρισμός.

5.4 Συμπληρωματικότητα με πολιτικές ευρωπαϊκών ταμείων και οργάνων

Ο τουρισμός δεν έχει συμπεριληφθεί ως θεματικός στόχος στους κανονισμούς των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), **καθώς σύμφωνα με την οπτική σκοπιά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνιστά μέσο ή τομέα, παρά ένα στόχο**⁷³. Η Επιτροπή έχει δημοσιεύσει θεματικές κατευθυντήριες γραμμές για τις τουριστικές επενδύσεις συνιστά⁷⁴:

- i. να ευθυγραμμίζονται με ένα ή αρκετούς θεματικούς στόχους και επενδυτικές προτεραιότητες.
- ii. να είναι συνεκτικές με την ανάλυση SWOT των σχετικών εθνικών/περιφερειακών/διακρατικών ΕΠ
- iii. να επικεντρώνονται στην καλύτερη ανάδειξη των τοπικών πολιτιστικών και τουριστικών πόρων,
- iv. να προωθούν την καινοτομία και διαφοροποίηση του προϊόντος, της διαδικασίας και της υπηρεσίας, καθώς και την εξειδίκευση για τις ειδικές αγορές, ώστε να απαλλαγούν από την εξάρτηση στην χαμηλή προστιθέμενη αξία, την προσωρινή απασχόληση και να εξασφαλίσουν οικονομική δραστηριότητα και θέσεις εργασίας εκτός τουριστικής περιόδου.

⁷²https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/infrastructure-in-greece/infrastructure_2018_gr.pdf

⁷³https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/tourism/

⁷⁴<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52010DC0352>

- v. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην τριπλή αναβάθμιση της επάρκειας για αριστεία, της καινοτομίας και διεθνοποίησης των ΜΜΕ και των συνεργατικών σχηματισμών, των (δια-) συνεργατικών δραστηριοτήτων των σχηματισμών, μεταξύ άλλων μέσω της ενίσχυσης εσωτερικών και εξωτερικών συνδέσμων.
- vi. καθώς ένα από τα ειδικά πλεονεκτήματα του τουριστικού τομέα είναι το γεγονός ότι τα εμπόδια εισόδου στην αγορά είναι ιδιαίτερα χαμηλά, συστήνεται να γίνεται επικέντρωση της στήριξης στην επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία νέων εταιρειών.

Η στρατηγική του ΤΠΑ του τουρισμού, όπως διατυπώθηκε και αναλύθηκε ανωτέρω ικανοποιεί το σύνολο των ανωτέρω προϋποθέσεων. Κύριο άξονα της μέχρι σήμερα πολιτικής της αποτελεί η πολιτική συνοχής που έχει υιοθετήσει η Ε.Ε.⁷⁵⁷⁶. Ο τομέας του τουρισμού υποστηρίζει πλήθος Θεματικών στόχων του Ταμείου Συνοχής:

- **Θεματικός Στόχος 4. Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς:** Το ΤΠΑ, έχει ως κύριο Στρατηγικό Στόχο τη Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη, η οποία προϋποθέτει την υιοθέτηση πρακτικών, πολιτικών και την ανάληψη πρωτοβουλιών, ώστε να μειωθεί το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των επιχειρήσεων του τομέα. Η εκμετάλλευσή των ΑΠΕ, η ενεργειακή αναβάθμιση των κτηρίων και η προώθηση λειτουργικών πρακτικών οι οποίες δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον με περιττές εκπομπές ρύπων (αέριων, υγρών ή στερεών) αποτελούν προτεραιότητες της Στρατηγικής του Τομέα Τουρισμού, οι οποίες συμβάλλουν ενεργά στην επίτευξη των επιδιώξεων του θεματικού στόχου αυτού.
- **Θεματικός Στόχος 5. Προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης του κινδύνου:** Ο Τουρισμός είναι εν γένει συνδεδεμένος με το περιβάλλον, συχνότερα το φυσικό, αλλά κατά περίπτωση και με το ανθρωπογενές. Αναντίρρητα όμως το περιβάλλον είναι εκτεθειμένο στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι κίνδυνοι που έχει να αντιμετωπίσει ο τουρισμός σχετίζονται τόσο με τις καταστροφές των υποδομών (πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα, διάβρωση εδάφους), όσο και με την αλλοίωση του ίδιου του τουριστικού προϊόντος. Ερημοποίηση, ανομβρία, άνοδος της θερμοκρασίας απειλούν ποικιλοτρόπως τις τουριστικές δραστηριότητες. Κίνδυνοι όπως αυτός της παρατεταμένης ανομβρίας σε τουριστικές περιοχές και η άνοδος της θερμοκρασίας σε επίπεδα δυσάρεστα για τους επισκέπτες, μπορούν να επιφέρουν μεγάλες ζημιές στις τουριστικές επιχειρήσεις και να ανακόψουν το τουριστικό ρεύμα προς τις πληγείσες αυτές περιοχές. Επιπλέον η κλιματική αλλαγή επιφέρει σημαντικές πιέσεις στην προσπάθεια της χώρας για τουριστική πρόταση 12μηνιας διάρκειας, πιέζοντας για παράδειγμα τους χειμερινούς προορισμούς, και τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται εκεί. Άλλωστε η Ελλάδα, αν και διαθέτει μεγάλη ακτογραμμή, δεν παύει να είναι μια ορεινή χώρα, με εξαιρετικά ενδιαφέρον από τουριστικής πλευράς ανάγλυφο. Το ΤΠΕ του Τουρισμού, μέσα από τον Στρατηγικό Στόχο 1, αυτόν της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης επιδιώκει να διαμορφώσει μια συνολική προσέγγιση η οποία θα φροντίζει για την αειφορική ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα, μειώνοντας τους κινδύνους από την κλιματική αλλαγή και φροντίζοντας στον βαθμό που αναλογεί στον τομέα να μειώσει δραστικά το περιβαλλοντικό αποτύπωμα από τις δραστηριότητες του.

⁷⁵ <https://www.espa.gr/el/pages/staticCohesionPolicy.aspx>

⁷⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_el.pdf

- **Θεματικός Στόχος 6. Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων.** Η προστασία του περιβάλλοντος και η αποδοτική χρήση των πόρων αποτελεί τον πυρήνα του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Τουρισμού και σημαντικό κομμάτι του ίδιου του Εθνικού Προγράμματος. Ο πρώτος Στρατηγικός Στόχος επικεντρώνεται στην καλύτερη κατανομή των επισκεπτών, τόσο χωρικά, όσο και χρονικά, προσδοκώντας στην άρση της επιβάρυνσης συγκεκριμένων περιοχών για περιοδικά χρονικά διαστήματα. Επιπλέον έχει ως ειδικό στόχο την αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών με κύρια επιδίωξη την φιλικότητα τους προς το περιβάλλον. Ο Δεύτερος Στρατηγικός Στόχος, αυτός της Διαφοροποίησης του Τουριστικού Προϊόντος επιδιώκει την ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού οι οποίες έχουν κατά κανόνα την φιλοσοφία, της ήπιας χρήσης των περιβαλλοντικών πόρων, της ανάδειξη τους, της ενημέρωση του κοινού και της ενσωμάτωση των επισκεπτών στην προσπάθεια προστασίας και αναβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος. Μέσα από τις δράσεις αυτές το ΤΠΑ του Τουρισμού αναμένεται να υποστηρίξει ενεργά τον Θεματικό Στόχο αυτό.
- **Θεματικός Στόχος 8. Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.** Μέσω της υλοποίησης της στρατηγικής του ΤΠΑ του Τουρισμού, η ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού και η ενίσχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων σε νέες περιοχές και σε όλη τη διάρκεια του χρόνου, αναμένεται να ενισχύσει σημαντικά της απασχόληση και την κινητικότητα των εργαζομένων. Επιπρόσθετα, ο τουρισμός, λόγω της συνεχούς ανάπτυξης του (παρά την προσωρινή συρρίκνωση του λόγω της πανδημίας του κορονοϊού) εμπεριέχει την προοπτική της απορρόφησης νέου εργατικού δυναμικού και την προσφορά εργασιακών λύσεων σε σημερινούς άνεργους.
- **10. Επένδυση στην εκπαίδευση, στις δεξιότητες και στη διά βίου μάθηση.** Το ΤΠΑ του Τουρισμού έχει ως τρίτο Στρατηγικό Στόχο ακριβώς την ενίσχυση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον τομέα του Τουρισμού. Όπως κάθε σύγχρονος τομέας οικονομικής δραστηριότητας, τα μέσα, η φιλοσοφία και οι απαιτήσεις από την εργασία εξελίσσονται και διαφοροποιούνται με το πέρασμα του χρόνου. Μπαίνοντας στην τρίτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα, οι εργαζόμενοι στον τουρισμό οφείλουν, όχι μόνο να προσαρμόζονται, αλλά και να εκμεταλλεύονται τις αλλαγές που επιφέρει η σύγχρονη τεχνολογία, αλλά και οι αλλαγές στις συνήθειες των ταξιδιωτών. Το ανθρώπινο δυναμικό του τομέα, ως ο πλέον πολύτιμος πόρος κάθε παροχής υπηρεσίας, πρέπει να συμπεριλαμβάνεται σε μια σειρά από πολιτικές και δράσεις οι οποίες θα φροντίζουν για τη συνεχή επιμόρφωση και προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στις νέες απαιτήσεις και εξελίξεις.

Σύμφωνα με την ΕΕ⁷⁷, ο τουρισμός διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στην επένδυση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, καθώς περιλαμβάνει σημαντικές επενδύσεις για τη διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, πολιτικές οι οποίες συνάδουν με αυτές του ΤΠΑ του Τουρισμού. Καθώς η παρούσα Προγραμματική Περίοδος οδεύει προς το τέλος της, δίνει τη θέση της στις νέες πολιτικές για την περίοδο 2021 – 2027. Η περιφερειακή ανάπτυξη και συνοχή μετά το 2020θα επικεντρώνεται σε πέντε επενδυτικές προτεραιότητες, όπου η ΕΕ βρίσκεται σε

⁷⁷https://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/tourism/

καλύτερη θέση για να παράγει αποτελέσματα. Οπότε οι επενδύσεις της ΕΕ την περίοδο 2021-2027 θα καθοδηγούνται από πέντε κύριους στόχους⁷⁸:

- i. **μία εξυπνότερη Ευρώπη**, μέσω της καινοτομίας, της ψηφιοποίησης, του οικονομικού μετασχηματισμού και της στήριξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων
- ii. **μία πιο πράσινη Ευρώπη χωρίς ανθρακούχες εκπομπές**, που εφαρμόζει τη συμφωνία του Παρισιού και επενδύει στην ενεργειακή μετάβαση, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής
- iii. **μία πιο συνδεδεμένη Ευρώπη**, με στρατηγικά δίκτυα μεταφορών και ψηφιακά δίκτυα
- iv. **μία πιο κοινωνική Ευρώπη**, που υλοποιεί τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στηρίζει την ποιοτική απασχόληση, την εκπαίδευση, τις δεξιότητες, την κοινωνική ένταξη και την ίση πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη
- v. **μία Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες**, με τη στήριξη των αναπτυξιακών στρατηγικών που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε όλη την ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διαμορφώσει το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027⁷⁹, το οποίο αποτελεί τον πυρήνα της οικονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο αυτή. Στο κείμενο αυτό αναφέρεται ότι «... η προώθηση της γαλάζιας οικονομίας στην αλιεία και την υδατοκαλλιέργεια, τον τουρισμό, την καθαρή ωκεάνια ενέργεια ή τη γαλάζια βιοτεχνολογία προσφέρει πραγματική ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία με την ενθάρρυνση των κυβερνήσεων, του κλάδου και των ενδιαφερόμενων φορέων να αναπτύξουν κοινές προσεγγίσεις που θα αποτελέσουν μοχλό ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος».

Επιπρόσθετα στο ίδιο κείμενο αναφέρεται ότι «... η Επιτροπή προτείνει τη συνέχιση και ενίσχυση του εδραιωμένου προγράμματος για το περιβάλλον και τη δράση για το κλίμα, δηλ. του προγράμματος LIFE, το οποίο θα στηρίξει επίσης μέτρα για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της καθαρής ενέργειας. Για τη συμπλήρωση στοχευμένων προσπάθειών διατήρησης της φύσης, η Επιτροπή ενισχύει επίσης τις συνέργειες με την πολιτική συνοχής και την Κοινή Γεωργική Πολιτική προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι επενδύσεις στη φύση και τη βιοποικιλότητα. Γενικότερα, σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού και τις δεσμεύσεις για τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, η Επιτροπή προτείνει να τεθούν περισσότεροι φιλόδοξοι στόχοι για την ενσωμάτωση της διάστασης του κλίματος σε όλα τα προγράμματα της ΕΕ, με στόχο τουλάχιστον το 25% των δαπανών της ΕΕ να κατευθύνεται σε κλιματικούς στόχους.»

Επομένως ο Στρατηγικός Στόχος 1 του ΤΠΑ του Τουρισμού για την προώθηση της Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης, αφορά ακριβώς τον πυρήνα των πολιτικών προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027, διαμορφώνοντας συνδυασμό με τους υπόλοιπους Στρατηγικούς Στόχους αυτού, ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, απόλυτα συμβατό με τις προτεραιότητες της Ε.Ε. Το πλαίσιο αυτό έμπρακτα υποστηρίζει τις επιδιώξεις της Ε.Ε. για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στην Ευρώπη, της διαφοροποίησης των παραγόμενων προϊόντων και των προσφερόμενων υπηρεσιών, όπως επιδιώκει ακριβώς και ο Στρατηγικός Στόχος 2 του ΤΠΑ

⁷⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/el/2021_2027/

⁷⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A321%3AFIN>

στον τομέα του Τουρισμού. Τέλος η ανάγκη ενίσχυσης και υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού, της επιμόρφωσης και εμπλουτισμού των δεξιοτήτων του, αλλά και της ενσωμάτωσης νέων επαγγελματιών σε δυναμικούς κλάδους της οικονομίας, όπως είναι ο Τουρισμός, υποστηρίζεται απόλυτα από τον Στρατηγικό Στόχο 3 του ΤΠΑ του Τουρισμού.

6 Οριζόντιες Αρχές

6.1 Συμβολή ΤΠΑ στη βιώσιμη ανάπτυξη

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί εγγενές τμήμα του ΤΠΑ του Τουρισμού, καθώς ο πρώτος Στρατηγικός Στόχος αυτού είναι ακριβώς η επίτευξη του στόχου της «Βιώσιμης Τουριστικής Ανάπτυξης». Οι προτεραιότητες βάσει των οποίων θα επιτευχθεί ο στόχος αυτός είναι οι ακόλουθες:

1. Ενίσχυση της γεωγραφικής διάχυσης της τουριστικής κίνησης,
2. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
3. Αναβάθμιση υποδομών τουριστικών περιοχών με έμφαση στην φιλικότητα προς το περιβάλλον
4. Στοχευμένη ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, με ανάδειξη του κάθε προορισμού 365 μέρες το χρόνο.

Οι ανωτέρω αναφερόμενες προτεραιότητες καθορίζουν το πλαίσιο των επιλέξιμων δράσεων δημιουργώντας ένα συνεκτικό σύνολο από επιμέρους έργα τα οποία εκτός των άλλων προωθούν την Ελλάδα ως έναν ασφαλή και ελκυστικό διεθνή προορισμό. Όπως έχει ήδη αναφερθεί και τεκμηριωθεί αναλυτικά σε προηγούμενες ενότητες το σημερινό μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, αν και αναμφίβολα συμβάλει στην οικονομική ευμάρεια της χώρας, εντούτοις πιέζει τους φυσικούς, αλλά και ανθρώπινους πόρους σε συγκεκριμένες περιοχές φαινόμενο το οποίο επιβαρύνεται από την έντονη εποχικότητα. Το μοντέλο αυτό θεωρείται σήμερα ακόμα και ξεπερασμένο, έχοντας σαφέστατα όρια στην περαιτέρω ανάπτυξη του. Επιπρόσθετα αφήνει εκτεθειμένες τις περιοχές αυτές που στηρίζονται σχεδόν αποκλειστικά για την οικονομική (και κατ' επέκταση κοινωνική) λειτουργία τους στον τουρισμό, σε κρίσεις και τοπικές, περιφερειακές ή διεθνείς αναταραχές, όπως είναι η παρούσα κρίση λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Το Υπουργείο Τουρισμού, επιθυμώντας να επιτύχει τον με παγκόσμια εμβέλεια στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης στον τομέα του, έχει σχηματοποιήσει τις ανωτέρω προτεραιότητες. Η ενίσχυση της γεωγραφικής διάχυσης της τουριστικής κίνησης, στοχεύει το σύνολο των Περιφερειών της χώρας να ωφελείται σε σημαντικό βαθμό από τις τουριστικές δραστηριότητες. Με τον τρόπο αυτό ο μεγάλος όγκος τουριστών που δέχεται η χώρα δε θα συγκεντρώνεται σε περιορισμένη γεωγραφική έκταση, αλλά θα διαχέεται περισσότερο ομοιόμορφα σε ολόκληρη τη χώρα. Σημαντικός παράγοντας, για τη βελτίωση της βιωσιμότητας, αλλά και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων του κλάδου αποτελεί η επέκταση της τουριστικής περιόδου, τόσο της χειμερινής, όσο και της θερινής, μέσω του εμπλουτισμού της τουριστικής πρότασης της χώρας. Με την προσέγγιση αυτή επιτυγχάνεται περισσότερο ομοιόμορφη χρονική κατανομή των επισκεπτών και αυτομάτως καλύτερη εκμετάλλευση της δυναμικής χωρητικότητας των τουριστικών υποδομών σε ετήσια βάση. Αντίστοιχα η πίεση προς τους τουριστικούς πόρους θα κατανέμεται περισσότερο ομοιόμορφα σε σχέση με τον χρόνο. Ένα ακόμα βήμα για την επέκταση της τουριστικής περιόδου, αποτελεί η ενίσχυση του εσωτερικού τουρισμού, η οποία θα βοηθήσει και στον εμπλουτισμό της πελατειακής βάσης των τουριστικών επιχειρήσεων της χώρας σε όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Τέλος το ΤΠΑ του Τουρισμού, έχει θέσει ως προτεραιότητα την αναβάθμιση των υπάρχοντων υποδομών των τουριστικών περιοχών με έμφαση στην φιλικότητα προς το περιβάλλον, έτσι ώστε οι σχετικές δραστηριότητες να εμφανίζουν πλέον σημαντικά μειωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Η υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων

κατασκευής των καινούριων τουριστικών υποδομών θεωρείται βασική προϋπόθεση για την προώθηση της επιδίωξης για βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

6.2 Συμβολή του ΤΠΑ στην ισότητα ευκαιριών και κατάργηση των διακρίσεων και στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών

Στο Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τομέα του Τουρισμού, ο τρίτος Στρατηγικός Στόχος του αφορά την φροντίδα και την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας. Αποτελεί προϋπόθεση για κάθε έργο που θα ενταχθεί στο πλαίσιο αυτό, οι συμμετέχοντες να επιλέγονται ανεξαρτήτως φύλου, γεωγραφικού ή φυλετικού προσδιορισμού ή άλλων χαρακτηριστικών και ιδιοιοτήτων. Όμως η ίδια η ενίσχυση των επαγγελματικών δυνατοτήτων, η διεύρυνση των ευκαιριών εκπαίδευσης και μάθησης, η επικέντρωση σε ειδικές και θεματικές μορφές τουρισμού, όπου ποικιλία δεξιοτήτων και ενδιαφερόντων αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα, αποτελούν οδηγούς για την άρση αποκλεισμών, την προσφορά ευκαιριών και προοπτικών για κατάργηση διακρίσεων και την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Μάλιστα, το όφελος θα είναι μεγαλύτερο για τις μειονεκτούντες ομάδες (ΑμΕΑ, μετανάστες, πρόσφυγες, μακροχρόνια άνεργοι κ.α.), οι οποίες θα αποκτήσουν την ευκαιρία να ενισχύσουν τις επαγγελματικές τους προοπτικές στον δυναμικό και εξωστρεφή τομέα του τουρισμού, ενώ θα προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες ακόμα και σε κατοίκους περιοχών που μέχρι σήμερα δεν έχουν ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη.

6.3 Αναμενομένη επίπτωση στο περιβάλλον

Η στρατηγική του ΤΠΑ, αλλά και οι προτεινόμενες δράσεις ενισχύουν ποικιλοτρόπως την προστασία και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ως εκπεφρασμένος στρατηγικός στόχος του ΤΠΑ δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί χωρίς την ενεργητική προστασία και φροντίδα τόσο του φυσικού, όσο και του δομημένου περιβάλλοντος, όπως έχει ήδη τονισθεί και αναλυθεί σε προηγούμενες παραγράφους. Η σχέση του τουρισμού με το περιβάλλον είναι άμεση και καθοριστική. Το βασικότερο συστατικό στοιχείο του τουριστικού προϊόντος είναι, στην πλειοψηφία των προορισμών, το ίδιο το φυσικό και το δομημένο περιβάλλον.

Σε κάθε σχεδιασμό που αφορά τον τουρισμό σε σχέση με το περιβάλλον, δε γίνεται να αγνοηθεί η σημαντικά επιβαρυντική παράμετρος, η οποία αφορά την ρύπανση λόγω των μεταφορών. Ενώ τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των χιλιομέτρων που διανύονται ανά άτομο στο πλαίσιο των καθημερινών δραστηριοτήτων στις πόλεις αυξήθηκε με αργό ρυθμό στην Ευρώπη, το αντίστοιχο μέγεθος για τις μετακινήσεις σε μεγάλες αποστάσεις συνεχίζει να αυξάνεται με πολύ μεγαλύτερο ρυθμό. Εκτιμάται ότι το 5% όλων των εκπομπών CO₂ από τον άνθρωπο, προέρχεται από τον τουρισμό και ότι περίπου τα μισά από τα τουριστικά ταξίδια παγκοσμίως ξεκινούν από την Ευρώπη. Επιπλέον ο μαζικός τουρισμός, ο οποίος τείνει να συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό επισκεπτών σε εντοπισμένους γεωγραφικά αλλά και χρονικά κατά κανόνα χώρους, δημιουργεί σημαντικές περιβαλλοντικές και οικολογικές πιέσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι πόλεις με μεγάλο πολιτιστικό απόθεμα, οι οποίες προσελκύουν τεράστιους αριθμούς επισκεπτών, δημιουργώντας βεβαίως οφέλη για τις τοπικές και τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αλλά και σημαντικά προβλήματα, για τους κατοίκους τους. Είναι ενδεικτική η αντίδραση που αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια από

κατοίκους πόλεων οι οποίες δέχονται τεράστιους αριθμούς τουριστών όπως η Βαρκελώνη και η Βενετία⁸⁰⁸¹.

Η επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης που βρίσκεται στον πυρήνα της Στρατηγικής Πρότασης του ΤΠΑ του Τουρισμού, προσφέρει εγγενώς τις προϋποθέσεις για την προστασία και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος, τόσο του φυσικού, όσο και του δομημένου. Η προώθηση του θεματικού τουρισμού, κύριες μορφές του οποίου αποτελούν οι οικολογικές και φυσιολατρικές δραστηριότητες, καθώς και οι δράσεις ενσωμάτωσης στη φύση, η «ανακούφιση» των τουριστικά υπερανενπτυγμένων περιοχών, η διάχυση της τουριστικής κίνησης σε όλη τη χώρα και η επίτευξη τουριστικής περιόδου 12 μηνών αποτελούν κρίσιμα βήματα για την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των τουριστικών δραστηριοτήτων στη χώρα. Βεβαίως σε συνδυασμό με την προτεραιότητα της Πιστοποίησης Αειφόρων Προορισμών και «Πράσινων» Τουριστικών Μονάδων, το Υπουργείο Τουρισμού στοχεύει ακριβώς στην επίτευξη του απαιτούμενου προστασίας και αναβάθμισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος από κάθε τουριστική δραστηριότητα που θα ενισχύεται στο πλαίσιο του ΤΠΑ.

⁸⁰ Research for TRAN Committee - Overtourism: impact and possible policy responses, European Parliament, October 2018
([https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/IPOL_STU\(2018\)629184_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/629184/IPOL_STU(2018)629184_EN.pdf))

⁸¹ An Analysis of the Factors behind the Citizen's Attitude of Rejection towards Tourism in a Context of Overtourism and Economic Dependence on This Activity, José María Martín Martín et al, Sustainability 2018, 10, 2851; doi:10.3390/su10082851 (<https://www.mdpi.com/2071-1050/10/8/2851/pdf>)

7 Υπηρεσίες διαχείρισης του προγράμματος – Οργάνωση και αρμοδιότητες – Θεσμικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τη νομοθεσία που διέπει το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 – 2025 θα διαμορφωθεί κατάλληλο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ), το οποίο θα είναι κοινό για όλα τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα. Το κύριο πλαίσιο θα καθορίζεται από τις οδηγίες που παρέχονται από το Προγραμματικό Έγγραφο του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021 – 2025, και το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα. Πιο συγκεκριμένα το πλαίσιο αυτό είναι:

- Ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις»
- 14235/06.02.2020 (ΑΔΑ: ΨΟ7ΕΜΤΛΡ-ΟΒΛ) Εγκύκλιος Οδηγιών για την Έγκριση και Χρηματοδότηση του ΠΔΕ 2020 και τον Προγραμματισμό Δαπανών ΠΔΕ 2021 – 2023
- 29428/12.03.2020 (ΑΔΑ: 6Ξ8346ΜΤΛΡ-Φ6Χ) «1^η Εγκύκλιος κατάρτισης του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ)»
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης για την προγραμματική περίοδο 2021-2025, όπως εγκρίθηκε με την ΠΥΣ 38/31.08.2020
- Απόφαση Αριθμ. 95189/2020, Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 – 2025».

Οι ανάγκες που οφείλει να καλύπτει το σύστημα αυτό είναι οι ακόλουθες:

- Η διαμόρφωση ενός συστήματος επιλογής των κατάλληλων δράσεων, οι οποίες θα είναι επιλέξιμες στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης και θα υπηρετούν τον Τομεακό Στρατηγικό Σχεδιασμό.
- Ο προγραμματισμός των σχεδιαζόμενων δράσεων με βάση το εγκεκριμένο Τομεακό Σχέδιο Δράσης και τις προτεραιότητες που αυτό θέτει.
- Η ορθή διαχείριση των ενταγμένων έργων, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη υλοποίηση και ολοκλήρωση τους. στο πλαίσιο της διαχείρισης, εντάσσονται και οι ενέργειες των διοικητικών επαληθεύσεων και των επιτόπιων επιθεωρήσεων.
- Η αποτελεσματική Οργάνωση και Υποστήριξη, όπου η επιλεγμένη Υπηρεσία Διαχείρισης του Τομεακού Προγράμματος ως Δικαιούχος των έργων Τεχνικής Βοήθειας, θα διασφαλίζει την απαιτούμενη διακρίσιμότητα από τις αρμοδιότητες διαχειριστικών επαληθεύσεων.

Το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) θα αποτελείται από ένα σύνολο κανόνων και διαδικασιών, που θα εφαρμόζει η διοικητική αρχή διαχείρισης και ελέγχου του ΤΠΑ Τουρισμού 2021-2025, με σκοπό την αποτελεσματική εφαρμογή του και τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων πόρων. Με βάση το εγκεκριμένο ΕΠΑ, το ΣΔΕ θα είναι κοινό για όλα τα Προγράμματα Ανάπτυξης (ΠΑ). Αυτό θα προβλέπει:

- Οι αρμοδιότητες που ασκούνται από την Υπηρεσία Διαχείρισης (ΥΔ) του ΤΠΑ Τουρισμού να είναι οι ίδιες με όλες τις αντίστοιχες τομεακές ή περιφερειακές ΥΔ.
- Η κατανομή των αρμοδιοτήτων αυτών στο εσωτερικό των Υπηρεσιών Διαχείρισης να ακολουθεί την ίδια τυπολογία, ώστε να εξασφαλίζεται η διάκριση των βασικών λειτουργιών μίας ΥΔ:
 - Προγραμματισμού και Αξιολόγησης.

- ο Διαχείρισης έργων. Στη λειτουργία αυτή εντάσσονται και οι αρμοδιότητες διοικητικών επαληθεύσεων και επιτόπιων επιθεωρήσεων.
- ο Οργάνωσης και Υποστήριξης. Στη λειτουργία αυτή, περιλαμβάνονται και οι αρμοδιότητες της ΥΔ ως Δικαιούχου για έργα Τεχνικής Βοήθειας, εξασφαλίζοντας έτσι την απαιτούμενη διακριτότητα από τις αρμοδιότητες διαχειριστικών επαληθεύσεων.
- Κατάλληλο Εγχειρίδιο Διαδικασιών Έργων το οποίο θα περιλαμβάνει το σύνολο των διαδικασιών που πρέπει να εφαρμόζονται, και θα είναι ενιαίο για όλα τα έργα (κρατικών και μη κρατικών ενισχύσεων). Όπου υπάρχει διαφοροποίηση για τις επιμέρους κατηγορίες έργων, θα γίνεται σχετική αναφορά είτε στο πλαίσιο μίας ενιαίας διαδικασίας είτε σε διακριτή διαδικασία. Όταν ο τύπος και η φύση των έργων θα απαιτούν περαιτέρω εξειδικεύσεις και προσαρμογές, αυτές θα σχεδιάζονται σε συμβατότητα με τους κανόνες διαχείρισης και τις απαιτήσεις του εν λόγω Εγχειριδίου.
- Οι γενικοί κανόνες επιλεξιμότητας θα αφορούν σε έργα και δαπάνες, όπως προβλέπονται στα άρθρα 119 και 122 του ν. 4635/2019.
- Θα υπάρχει η απαίτηση για την τήρηση επαρκούς διαδρομής ελέγχου.
- Θα χρησιμοποιηθεί Πληροφοριακό Σύστημα για την τήρηση των δεδομένων χρηματοοικονομικής διαχείρισης, παρακολούθησης, επαληθεύσεων, ελέγχων και δημοσιονομικών διορθώσεων για κάθε έργο, καθώς και για την πιστοποίηση των δαπανών το οποίο θα είναι κοινό και θα διατεθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης.

7.1 Δομή Συστήματος

Ο Ν.4635/2019, περιγράφει τη δομή του Συστήματος Διαχείρισης και τις απαιτήσεις από τις Υπηρεσίες οι οποίες εμπλέκονται στη Διαχείριση του Εθνικού Προγράμματος Επενδύσεων, αλλά και τις αντίστοιχες σχετικά με τα Τομεακά και Περιφερειακά Προγράμματα αντίστοιχα.

- Ως Υπηρεσία Συντονισμού του ΕΠΑ (ΥΣ-ΕΠΑ) έχει οριστεί η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων, υποστηριζόμενη από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Εθνικού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΔΙ.ΔΙ.Ε.Π.). Αποτελεί την κεντρική Υπηρεσία Συντονισμού του ΕΠΑ, η οποία συντονίζει τη διαδικασία κατάρτισης του ΕΠΑ και των προγραμμάτων του, παρακολουθεί την εφαρμογή των προγραμμάτων, ιδίως ως προς την επίτευξη των στόχων και εισηγείται στον Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων το σχετικό ΣΔΕ και την κατανομή των προβλεπόμενων αποθεματικών. Η ΥΣ-ΕΠΑ υπάγεται στον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων-ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.
- Οι Υπηρεσίες Διαχείρισης (ΥΔ), οι οποίες ορίζονται για κάθε Πρόγραμμα Ανάπτυξης (Τομεακό ή Περιφερειακό).
- Ο Ενδιάμεσος Φορέας Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας (ΕΦΕΠΑΕ), στον οποίο μπορεί να ανατίθενται με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή Περιφερειάρχη στο πλαίσιο του άρθρου 138 παρ. 5 του ν. 4635/2019 καθήκοντα διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων επιχειρηματικότητας, ή άλλοι ενδιάμεσοι φορείς, που μπορεί να τους ανατίθεται συγκεκριμένα καθήκοντα διαχείρισης, υπό την εποπτεία της οικείας Υπηρεσίας Διαχείρισης.
- Οι ad hoc ομάδες ελέγχου του άρθρου 129B.γ του ν. 4635/2019, οι οποίες ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων με σκοπό τη διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων και μπορεί να συνεπικουρούνται στο έργο τους από εμπειρογνώμονες εγγεγραμμένους στο «Μητρώο Εμπειρογνομόνων σε Δημοσιονομικούς Ελέγχους και Ελέγχους» της Επιτροπής Δημοσιονομικού

Ελέγχου (ΕΔΕΛ). Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, να ανατίθεται η διενέργεια των ελέγχων σε ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ή ελεγκτικές εταιρείες του ν. 4449/2017 (Α' 7).

Για το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τουρισμού προτείνεται ως Υπηρεσία Διαχείρισης η **Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ του Υπουργείου Τουρισμού (ΕΔΕΤΤ), αναλόγως διαμορφωμένη**. Στην νέα αυτή υπηρεσία θα ανατεθεί το σύνολο των αρμοδιοτήτων διαχείρισης του ΤΠΑ Τουρισμού. Οι αρμοδιότητες αυτές αφορούν με βάση τον Ν.4635/2019, άρθρο 132, παρ.3⁸²:

- I. την ενεργοποίηση των προγραμμάτων, τη σύνταξη των προσκλήσεων, καθώς και τη μέριμνα για την έκδοση και δημοσιοποίησή τους,
- II. τη συγκέντρωση των προτάσεων των δυνητικών δικαιούχων για την ένταξη έργων στο Πρόγραμμα,
- III. την παροχή πληροφόρησης και διευκρινίσεων επί του συστήματος διαχείρισης,
- IV. τον έλεγχο της πληρότητας και αρτιότητας των προτάσεων για την ένταξη έργων στο Πρόγραμμα, που κατατίθενται από τους δυνητικούς δικαιούχους, την αξιολόγησή τους και την εισήγηση προς τον Γενικό Γραμματέα για την ένταξη των έργων στο Πρόγραμμα,
- V. τη μέριμνα για την ένταξη των έργων στο ΠΔΕ και τη χρηματοδότησή τους, με βάση την εγκεκριμένη διαδικασία,
- VI. την παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων από τους δικαιούχους και τη σύνταξη των προβλεπόμενων εκθέσεων,
- VII. την ενημέρωση και το συντονισμό των ενεργειών των δικαιούχων και των εμπλεκόμενων αρχών στην υλοποίηση του Προγράμματος,
- VIII. τη μέριμνα για τη δημοσιοποίηση και την προβολή των δράσεων και των στόχων του Προγράμματος με βάση το ΣΔΕ,
- IX. τη μέριμνα για την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων εργαλείων, προκειμένου να παρακολουθείται η εξέλιξη του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου, καθώς και οι χρηματοροές των έργων και των μελετών,
- X. τη διενέργεια διοικητικών επαληθεύσεων και επιτόπιων επιθεωρήσεων,
- XI. την αξιολόγηση του ΤΠΑ Τουρισμού καθώς και την πρόταση αναθεώρησής του, όταν διαπιστώνεται σχετική ανάγκη,
- XII. τη σύνταξη εκθέσεων ολοκλήρωσης των ΤΠΑ Τουρισμού.

Με την οριστικοποίηση του ΣΔΕ από την ΔιΔιΕΠ θα καθοριστούν αναλυτικά οι σχετικές διαδικασίες εφαρμογής αυτών, όπως περιεγράφηκε σε προηγούμενη παράγραφο ανωτέρω.

Ένα σημείο που χρίζει ιδιαίτερης προσοχής και ισχύει βέβαια και σε όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, είτε Συγχρηματοδοτούμενα είτε αμιγώς από εθνικούς πόρους είναι η αρχή του διαχωρισμού των αρμοδιοτήτων εντός της ΥΔ (Μονάδες/ Τμήματα), για λόγους χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Δεδομένης της υπάρχουσας δομής της ΕΔΕΤΤ είναι εφικτός ο καταμερισμός των αρμοδιοτήτων που αφορούν στο ΤΠΑ, είτε σε επίπεδο οργανικής μονάδας, είτε σε επίπεδο στελεχών, ενώ διασφαλίζεται επαρκής διάκριση αρμοδιοτήτων ακόμα και στην περίπτωση που η ΕΔΕΤΤ ασκεί καθήκοντα Δικαιούχου.

⁸² https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/570631/nomos-4635-2019#Άρθρο_132|571268

Π1: Σχέδιο Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΤΠΑ) Τουρισμού

Πιο συγκεκριμένα και με βάση την ισχύουσα νομοθεσία η ΕΔΕΤΤ διαρθρώνεται σε τρεις (3) Μονάδες, ως εξής:

- i. Μονάδα Α: Σχεδιασμού και Προγραμματισμού
- ii. Μονάδα Β.: Παρακολούθησης και Εφαρμογής
- iii. Μονάδα Γ: Οργάνωσης και Διοικητικής Υποστήριξης

Η διάρθρωση αυτή, διασφαλίζει τις απαιτήσεις της προηγούμενης παραγράφου, βάσει και της εμπειρίας της και της λειτουργίας της στο πλαίσιο των ΕΣΠΑ 2007-2013 και ΕΣΠΑ 2014 - 2020. Εντούτοις είναι πιθανό να απαιτηθεί περαιτέρω ενίσχυση του στελεχιακού δυναμικού της, λόγω των αυξημένων καθηκόντων και όγκου εργασίας που θα αναλάβει η υπηρεσία αυτή, πέρα βεβαίως από την υποστήριξη που θα της παρασχεθεί σε ειδικές εργασίες οι οποίες θα καλυφθούν από την Τεχνική Βοήθεια του προγράμματος.

8 Κριτήρια επιλογής έργων

Σύμφωνα με την πάγια τακτική που αφορά τα Συγχρηματοδοτούμενα και Επιχειρησιακά Προγράμματα οι Υπηρεσίες Διαχείρισης των Τομεακών, όπως βέβαια και των Περιφερειακών, Επιχειρησιακών Προγραμμάτων είναι υπεύθυνες για τη διαχείριση του οικείου Προγράμματος, σύμφωνα με το εγκεκριμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου και την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό η Υπηρεσία Διαχείρισης του κάθε επιχειρησιακού προγράμματος για την επιλογή των πράξεων, η Διαχειριστική Αρχή:

- i. συντάσσει και, μετά από την έγκρισή τους, εφαρμόζει τις κατάλληλες διαδικασίες και κριτήρια επιλογής τα οποία:
 - a) διασφαλίζουν τη συμβολή των πράξεων στην επίτευξη των ειδικών στόχων και των αποτελεσμάτων της σχετικής προτεραιότητας,
 - b) δεν συνιστούν διακριτική μεταχείριση και είναι διαφανή,
 - c) τηρούν τις γενικές αρχές που ορίζονται από το γενικότερο νομοθετικό πλαίσιο του προγράμματος.
- ii. διασφαλίζει ότι κάθε επιλεγμένο έργο εμπίπτει στο πεδίο του Προγράμματος και μπορεί να ενταχθεί σε μια κατηγορία παρέμβασης που εντοπίζεται στο πλαίσιο της προτεραιότητας ή των προτεραιοτήτων του τομεακού προγράμματος.
- iii. διασφαλίζει ότι παρέχεται στον δυνητικό δικαιούχο έγγραφο που καθορίζει τους όρους για την στήριξη του κάθε έργου, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών απαιτήσεων που αφορούν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που πρέπει να παραδοθούν στο πλαίσιο αυτού, το σχέδιο χρηματοδότησης και την προθεσμία εκτέλεσης
- iv. εξασφαλίζει ότι ο δυνητικός δικαιούχος διαθέτει τη διοικητική, χρηματοοικονομική και επιχειρησιακή ικανότητα να τηρήσει τους όρους που αναφέρονται στο στοιχείο iii πριν από την έγκριση του έργου
- v. εξασφαλίζει ότι, σε περίπτωση που η υλοποίηση του έργου έχει αρχίσει πριν από την υποβολή αίτησης για χρηματοδότηση στη διαχειριστική αρχή, τηρείται το εφαρμοστέο δίκαιο σχετικά με αυτό
- vi. διασφαλίζει ότι τα έργα που επιλέγονται για στήριξη από τα Ταμεία δεν περιλαμβάνουν δραστηριότητες που αποτελούν τμήμα έργου, για το οποίο έχει υποβληθεί ή θα έπρεπε να υποβληθεί σε διαδικασία ανάκτησης, ή χρηματοδοτείται από άλλους πόρους
- vii. καθορίζει τις κατηγορίες παρέμβασης στις οποίες αποδίδονται οι δαπάνες του κάθε έργου

Καθώς το σύστημα Διαχείρισης Έργων του ΕΠΑ δεν είναι ακόμα διαθέσιμο, επί του παρόντος μπορούν να διατυπωθούν οι γενικές αρχές και προτεραιότητες για την επιλογή των έργων που θα ενταχθούν στο Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τουρισμού. Τα κριτήρια επιλογής παρουσιάζονται στη συνέχεια, για κάθε έργο – πρόταση:

Α' Στάδιο: Έλεγχος πληρότητας και επιλεξιμότητας έργου – πρότασης:

Το Πρώτο Στάδιο έχει στόχο να διασφαλίσει ότι κάθε πρόταση που έρχεται για αξιολόγηση καλύπτει τις ελάχιστες προϋποθέσεις που προβλέπονται το κανονιστικό πλαίσιο του ΤΠΑ Τουρισμού και κατά περίπτωση την εκάστοτε πρόσκληση, προκειμένου αυτή να προχωρήσει στο δεύτερο Στάδιο της αξιολόγησης.

Τα βασικά στοιχεία που ελέγχονται αφορούν τα ακόλουθα στοιχεία:

- i. Έγκαιρη υποβολή της αίτησης χρηματοδότησης
- ii. Ο αιτούμενος προϋπολογισμός της πρότασης είναι εντός ορίων
- iii. Επιλεξιμότητα και αρμοδιότητα δικαιούχου
- iv. Απαιτούμενα έντυπα πλήρως συμπληρωμένα, πληρότητα της πρότασης
- v. Περίοδος υλοποίησης, εντός της επιλέξιμης περιόδου
- vi. Μη περαίωση του φυσικού αντικείμενου του προτεινόμενου έργου μέχρι την ημερομηνία που ο δυνητικός δικαιούχος υπέβαλε την αίτηση χρηματοδότησης

Β' Στάδιο: Αξιολόγηση Επιμέρους Στοιχείων της Πρόσκλησης

Στο στάδιο αυτό, περιλαμβάνονται πέντε ομάδες κριτηρίων, όπου στόχο έχουν την όσο το δυνατόν λεπτομερή αξιολόγηση του κάθε προτεινόμενου έργου και την κατά το δυνατόν επωφελέστερη προτεραιοποίηση των επιμέρους προτάσεων που υπάρχουν στην αρχική αυτή φάση σχεδιασμού, αλλά και θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου. Οι Ομάδες Κριτηρίων και τα επιμέρους κριτήρια που προτείνονται παρουσιάζονται στη συνέχεια:

1^η Ομάδα Κριτηρίων: Αξιολόγηση περιεχομένου του έργου

- Πληρότητα και σαφήνεια του φυσικού αντικείμενου του προτεινόμενου έργου
- Ρεαλιστικότητα και αποτελεσματικότητα του προϋπολογισμού
- Ρεαλιστικότητα και αποτελεσματικότητα του χρονοδιαγράμματος

2^η Ομάδα Κριτηρίων: Ενσωμάτωση οριζόντιων και τομεακών πολιτικών και τήρηση θεσμικού πλαισίου

- Εξασφάλιση της τήρησης των εθνικών και κοινοτικών κανόνων και νομοθεσίας ως προς τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, προμηθειών και υπηρεσιών και εθνικών κανόνων για την απασχόληση προσωπικού
- Το έργο αφορά κρατική ενίσχυση;
- Το έργο υποστηρίζει τουλάχιστον έναν από τους στρατηγικούς στόχους του ΤΠΑ;
- Το έργο προάγει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και υποστηρίζει την αρχή της μη διάκρισης;
- Εξασφαλίζει ή προωθεί το προτεινόμενο έργο την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία;

3^η Ομάδα Κριτηρίων: Αξιολόγηση της σκοπιμότητας της πράξης

- Αξιολόγηση της αναγκαιότητας υλοποίησης της πράξης με βάση την ανάγκη που καλύπτει και τις πιθανές εναλλακτικές για την επίτευξη των τιθέμενων στόχων
- Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του έργου, εκτιμώντας τα οφέλη από τα παραγόμενα αποτελέσματα αυτού, ως προς τις στρατηγικές προτεραιότητες και τους στόχους του ΤΠΑ.
- Αποδοτικότητα του έργου, αξιολογώντας τα εκτιμώμενα οφέλη, σε σχέση με τους διατιθέμενους πόρους
- Αξιολόγηση της βιωσιμότητας, της λειτουργικότητας και των δυνατοτήτων περαιτέρω αξιοποίησης των αποτελεσμάτων του έργου.
- Αξιολόγηση του βαθμού καινοτομίας που εισάγει, στα διάφορα επίπεδα και ομάδων δραστηριοτήτων της χώρας.
- Αξιολόγηση της συνέργειας και της συμπληρωματικότητας του προτεινόμενου

έργου, σε σχέση με άλλα υλοποιούμενα ή σχεδιαζόμενα έργα στον τομέα του τουρισμού (ή σχετιζόμενα με αυτόν, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω), ανά προγραμματικό εργαλείο και πηγή χρηματοδότησης.

4^η Ομάδα Κριτηρίων: Αξιολόγηση του Βαθμού Ωριμότητας

- Απαιτούμενες ενέργειες ωρίμανσης, και βαθμός ικανοποίησης και ολοκλήρωσης αυτών
- Βαθμός προόδου διοικητικών ή άλλων απαιτούμενων ενεργειών

5^η Ομάδα Κριτηρίων: Διοικητική, Επιχειρησιακή και Χρηματοοικονομική ικανότητα δυνητικού δικαιούχου

- Αξιολόγηση της επάρκειας της διοικητικής ικανότητας του δυνητικού δικαιούχου έργου
- Αξιολόγηση της επιχειρησιακής ικανότητας του δυνητικού δικαιούχου
- Αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής ικανότητας του κυρίου του έργου

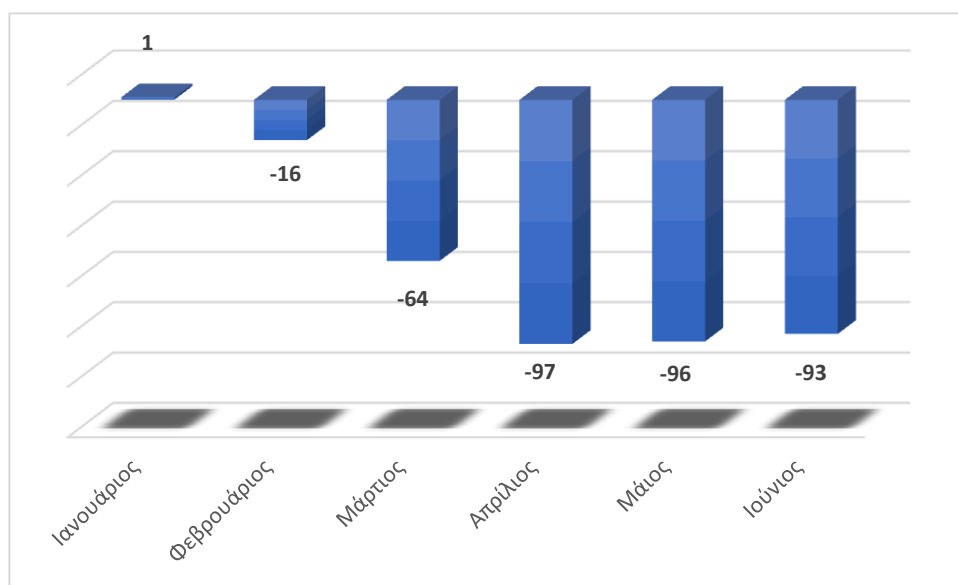
Το σύνολο των ανωτέρω κριτηρίων ακολουθεί την πεπατημένη των συγχρηματοδοτούμενων έργων, μία μεθοδολογία στην οποία η Υπηρεσία Διαχείρισης που προτείνεται για το ΤΠΑ του Τουρισμού διαθέτει σημαντική εμπειρία. Επιπλέον η δομή αυτή αφήνει σημαντικά περιθώρια προσαρμογών, ώστε να είναι πλήρως συμβατό με τις όποιες απαιτήσεις και πρόνοιες θέσει το ΣΔΕ που αναμένεται το επόμενο διάστημα. Ο βαθμός βαρύτητας του κάθε κριτηρίου και η δυαδική ή μη μορφή αυτών θα καθορίζεται κατά περίπτωση, αναλόγως τη φύση του κάθε έργου (ή ομάδας έργων) και τις προωθούμενες κάθε φορά στρατηγικές προτεραιότητες.

9 Ειδικά και Άλλα Θέματα

9.1 Επιπτώσεις της πανδημίας του κορονοϊού και μέσα αντιμετώπισης της

Η εν εξελίξει κρίση του κορονοϊού έχει επηρεάσει ποικιλοτρόπως σχεδόν κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας σε όλη την υφήλιο. Η Ευρώπη αποτελεί μια περιοχή η οποία έχει χτυπηθεί ιδιαίτερα σκληρά από την πανδημία, και το εξελισσόμενο δεύτερο κύμα φαίνεται πάλι να είναι ιδιαίτερα ισχυρό στην Ευρωπαϊκή ήπειρο⁸³. Οι επιπτώσεις αυτές επηρεάζουν μεταξύ άλλων, τις ιατρικές, οικονομικές, και κοινωνικές εξελίξεις. Ακόμα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις προσωπικές σχέσεις και στην ψυχολογία των ομάδων αλλά και των ατόμων. Είναι αναμενόμενο ο τομέας του τουρισμού να επηρεαστεί σημαντικά από τις μεταβολές αυτές στις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες έχοντας επιπλέον και να αντιμετωπίσει τις πολιτικές απαγορεύσεων που επιβλήθηκαν, στην προσπάθεια των αρχών να περιορίσουν την εξάπλωση του εξαιρετικά μεταδοτικού αυτού ιού⁸⁴.

Από τις αρχές του 2020, όταν άρχισε να διασπείρεται ο νέος κορωνοϊός ανά την υφήλιο, το σύνολο σχεδόν των κρατών διέταξε τον περιορισμό των μετακινήσεων, προχωρώντας σε πολλές περιπτώσεις ακόμα και σε απαγόρευση κυκλοφορίας των πολιτών. Τα διεθνή ταξίδια προσώπων ήταν σχεδόν απαγορευμένα οδηγώντας σε κατακρήμνιση των αντίστοιχων μεγεθών. Τα ταξίδια αναψυχής ουσιαστικά απαγορεύτηκαν, ενώ και οι μετακινήσεις για επαγγελματικούς λόγους πρακτικά διακόπηκαν. Οι μόνες μετακινήσεις οι οποίες εξακολούθησαν να πραγματοποιούνται αφορούσαν τη μεταφορά εμπορευμάτων.

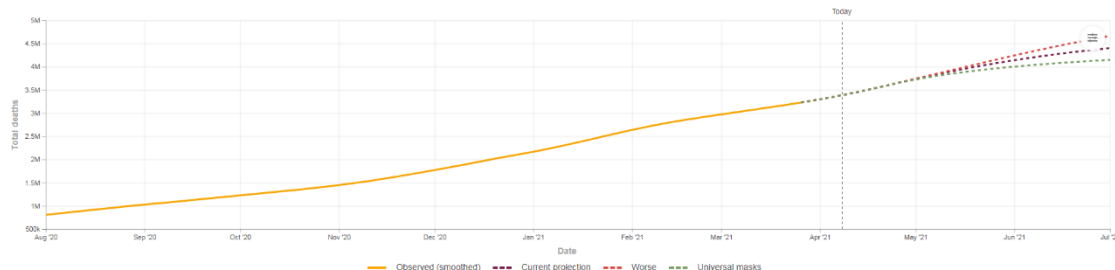
Σχήμα 1: Μεταβολή αριθμού διεθνών ταξιδιωτών για το 2020 ανά μήνα σε σχέση με τα αντίστοιχα μεγέθη του 2019 (πηγή: UNWTO TOURISM DATA DASHBOARD)

⁸³International Economic Outlook: Europe, October 2020

⁸⁴<https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19/latest-evidence/transmission>

Η πραγματικότητα αυτή βέβαια ίσχυσε και στην Ελλάδα με την απαγόρευση κυκλοφορίας να είναι καθολική μέχρι και τον Μάιο του 2020, ενώ οι τουριστικές επιχειρήσεις, ξεκίνησαν να επανέρχονται ουσιαστικά σε λειτουργία, με σημαντικούς όμως περιορισμούς από τον Ιούνιο του 2020. Η πλήρης πρακτικά λειτουργία τους, ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2020, με την ύπαρξη όμως πολλών περιορισμών στον τομέα των μετακινήσεων αναλόγως βεβαίως και τη χώρα προέλευσης του κάθε επισκέπτη. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε φυσικά και η διστακτικότητα των ιδίων των επισκεπτών, που οδήγησε σε πολύ μικρή επισκεψιμότητα μέχρι τον Αύγουστο, όπου σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις υπήρξε μερική επανάκαμψη του εισερχόμενου τουρισμού.

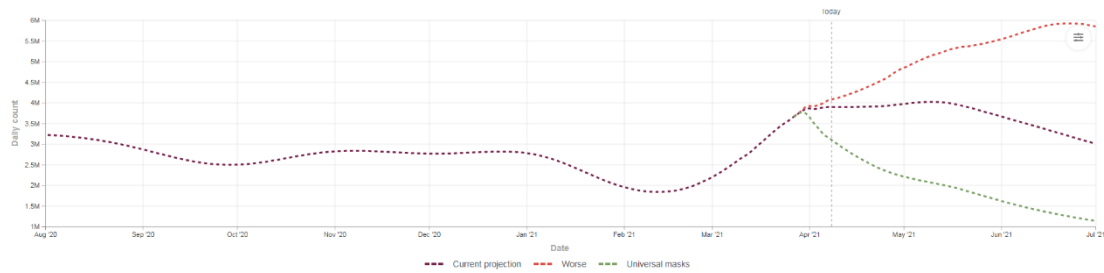
Σήμερα (Απρίλιος 2021) το τρίτο κύμα του κορονοϊού βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο μεγαλύτερο μέρος της υπόλοιπης Ευρώπης⁸⁵. Η Βραζιλία, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Ινδία είναι άλλες τρεις χώρες εκτός Ευρωπαϊκής ηπείρου οι οποίες αντιμετωπίζουν μεγάλο αριθμό κρουσμάτων και θανάτων από τη νόσο. Οι προβλέψεις για το επόμενο διάστημα εξαρτώνται σημαντικά από τον βαθμό χρήσης προστατευτικών μέτρων όπως η καθολική χρήση μάσκας και η διατήρηση των «κοινωνικών αποστάσεων». Όπως φαίνεται και στα γραφήματα που παρουσιάζονται στη συνέχεια, η πανδημία αναμένεται να αρχίσει να φθίνει σε παγκόσμιο επίπεδο από τα μέσα Μαΐου. Κύριο θετικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη έχει το συνεχώς ενισχυόμενο κύμα εμβολιασμών που διενεργείται σε όλον τον κόσμο. Μάλιστα, σε περίπτωση που η διαδικασία αυτή συνοδευτεί το επόμενο κρίσιμο διάστημα από τήρηση των αυστηρών προστατευτικών μέτρων που αναφέρθηκαν και προηγουμένως, ο ημερήσιος αριθμός κρουσμάτων και θανάτων από COVID-19 μπορεί να πέσει εντός του καλοκαιριού του 2021 σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα.

Σχήμα 2: Πρόβλεψη συνολικών θανάτων από COVID-19, σε περίπτωση που χαλαρώσουν τα μέτρα προστασίας, σε περίπτωση που παραμείνουν ως έχουν και σε περίπτωση που επιβληθεί καθολική χρήση προστατευτικής μάσκας (πηγή: Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME) at the University of Washington)

Σχήμα 3: Πρόβλεψη Θανάτων από COVID-19 ανά ημέρα, σε περίπτωση που χαλαρώσουν τα μέτρα προστασίας, σε περίπτωση που παραμείνουν ως έχουν και σε περίπτωση που επιβληθεί καθολική χρήση προστατευτικής μάσκας (πηγή: Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME) at the University of Washington)

⁸⁵ <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

Σχήμα 4: Πρόβλεψη κρουσμάτων COVID-19 ανά ημέρα, σε περίπτωση που χαλαρώσουν τα μέτρα προστασίας, σε περίπτωση που παραμείνουν ως έχουν και σε περίπτωση που επιβληθεί καθολική χρήση προστατευτικής μάσκας (πηγή: Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME) at the University of Washington)

Αναμένοντας την ολοένα και αυξανόμενη διαθεσιμότητα εμβολίων, τα περιοριστικά μέτρα θα αρχίσουν σταδιακά να αίρονται οπότε και προβλέπεται η σταδιακή ενίσχυση της ζήτησης για ταξίδια, εντός του Μαΐου του 2021. Είναι όμως σημαντικό να εξεταστεί παράλληλα, ο βαθμός που έχει επηρεάσει η πανδημία τα οικονομικά, τις προθέσεις και την επιθυμία για ταξίδια των πολιτών σε χώρες οι οποίες αποτελούν σημαντικούς πελάτες για τον Ελληνικό Τουρισμό. Βάσει πρόσφατης μελέτης⁸⁶ που δημοσιεύτηκε από τον Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), εξετάστηκαν σχετικές απόψεις και τάσεις στις ακόλουθες κύριες αγορές:

- Γερμανία
- Ηνωμένο Βασίλειο
- Γαλλία
- Ιταλία
- Ρουμανία
- Βέλγιο
- Πολωνία
- Ισπανία
- ΗΠΑ
- Αυστραλία
- Κίνα
- Ινδία

Οι αγορές αυτές, το 2019, εισέφεραν σχεδόν τα δύο τρίτα των συνολικών εσόδων του εισερχόμενου τουρισμού. Η έρευνα αυτή διενεργήθηκε από την Global Web Index (GWI) σε άτομα ηλικίας 16-64 ετών την περίοδο 29 Ιουνίου -2 Ιουλίου 2020. Σύμφωνα λοιπόν με τη μελέτη αυτή, η οικονομική κρίση που προκάλεσε η πανδημία θα επηρεάσει, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, την προσωπική και οικογενειακή εισοδηματική κατάσταση πάνω από το 59% του πληθυσμού και ειδικότερα στην Ινδία πάνω από το 90%. Αντίθετα επηρεάσαστο από την οικονομική κρίση εκτιμά ότι θα παραμείνει ένα ποσοστό του πληθυσμού που κυμαίνεται από 4% έως 34% ενώ ένα μικρότερο ποσοστό, κάτω από 10%, δεν είναι σίγουρο για το αν θα επηρεαστεί ή όχι, εξαιρώντας την Ισπανία.

Αναφορικά με τις 5 κύριες αγορές του εισερχόμενου ελληνικού τουρισμού:

⁸⁶ <https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/07/GWI-final.pdf>

- 34% των Γερμανών εκτιμά πως δεν θα επηρεαστεί Καθόλου, 39% εκτιμά ότι θα επηρεαστεί Λίγο και 19% Πολύ ή Δραματικά.
- στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 28% Καθόλου, 40% Λίγο και 23% Πολύ ή Δραματικά.
- στις ΗΠΑ, 27% Καθόλου, 41% Λίγο και 24% Πολύ ή Δραματικά.
- στην Γαλλία, 27% Καθόλου, 41% Λίγο και 25% Πολύ ή Δραματικά.
- και στην Ιταλία, 13% Καθόλου, 41% Λίγο και 38% Πολύ ή Δραματικά.

Στις χώρες υπό ανάλυση - όπως είναι αναμενόμενο - οι καταναλωτές ανέβηκαν, λόγω της πανδημίας, τις δαπάνες τους για διακοπές και ταξίδια με μεγαλύτερη ένταση σε σύγκριση με άλλα καταναλωτικά αγαθά και υπηρεσίες. Το ποσοστό κυμαίνεται από 35% στο Βέλγιο έως 56% στην Κίνα και στη Ρουμανία. Για τις κυριότερες 5 τουριστικές αγορές της Ελλάδας, τα αντίστοιχα ποσοστά ανέρχονται στο 40% των Γερμανών, στο 49% των Βρετανών, στο 44% των Αμερικανών, στο 37% των Γάλλων και στο 49% των Ιταλών.

Αν και η δαπάνη για διακοπές είναι η σχετικά πιο συχνή απάντηση ως προς τις καταναλωτικές προτεραιότητες στην οποία θα επιστρέψουν οι ερωτώμενοι, μόλις το επιτρέψουν οι συνθήκες, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό το γεγονός ότι το ποσοστό αυτό βρίσκεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, δηλαδή αφορά το 15% με 31% του πληθυσμού. Τα ποσοστά αυτά είναι χαμηλότερα από τα ποσοστά των καταναλωτών που ανέβηκαν την σχετική δαπάνη, ένδειξη που συνάδει και με τις προσδοκώμενες επιπτώσεις στην οικονομική τους κατάσταση, αλλά και τις ανησυχίες για την υγεία τους. Συγκεκριμένα για τις πέντε από τις σημαντικότερες τουριστικές αγορές της Ελλάδας:

- Γερμανία: 26% έχει σε προτεραιότητα την δαπάνη για διακοπές μόλις επιτρέψουν οι συνθήκες, έναντι 40% που την ανέβαλε,
- Ηνωμένο Βασίλειο: 31% έχει σε προτεραιότητα την δαπάνη για διακοπές μόλις επιτρέψουν οι συνθήκες, έναντι 49% που την ανέβαλε,
- ΗΠΑ: 27% έχει σε προτεραιότητα την δαπάνη για διακοπές μόλις επιτρέψουν οι συνθήκες, έναντι 44% που την ανέβαλε,
- Γαλλία: 22% έχει σε προτεραιότητα την δαπάνη για διακοπές μόλις επιτρέψουν οι συνθήκες, έναντι 37% που την ανέβαλε,
- Ιταλία: 25% έχει σε προτεραιότητα την δαπάνη για διακοπές μόλις επιτρέψουν οι συνθήκες, έναντι 49% που την ανέβαλε.

Χαμηλά είναι τα ποσοστά προτεραιότητας στη δαπάνη για πτήσεις, ενισχύοντας την εικόνα που προκύπτει, ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων θα πραγματοποιήσει είτε διακοπές στη χώρα του είτε στην περιοχή του. Ακριβώς στο πλαίσιο αυτό, σημαντικό τμήμα του πληθυσμού, ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης, εκτιμά πως τους επόμενους 12 μήνες θα πραγματοποιήσει είτε διακοπές στη χώρα του (25% έως 56%) είτε στην περιοχή του (12% έως 43%), ενώ εξίσου μεγάλο είναι το μερίδιο αυτών που δεν σκοπεύουν να κάνουν διακοπές (από 24% έως 36%).

Για τις κύριες ευρωπαϊκές αγορές της Ελλάδας, διακοπές σε άλλους ευρωπαϊκούς προορισμούς προκρίνει ένα ποσοστό που δεν ξεπερνά το 22% στην Γερμανία και το 29% στο Ην. Βασίλειο, το 15% στη Γαλλία και το 12% στην Ιταλία. Στις χώρες αυτές, το 36% ως 49% δηλώνουν ότι θα κάνουν διακοπές στη χώρα τους και 14% έως 23% στην περιοχή του, ενώ το 24% ως 35% δεν προτίθενται να κάνουν καθόλου διακοπές. Για τις longhaul αγορές, διακοπές σε άλλη ήπειρο επιλέγει μόλις το 7% των Αμερικανών, το 13% των Αυστραλών, 16% των Ινδών και το 6% των Κινέζων.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η κρισιμότερη παράμετρος για την εξάλειψη της υγειονομικής και οικονομικής κρίσης αυτής, είναι η επέκταση των προγραμμάτων μαζικών εμβολιασμών το συντομότερο δυνατόν, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις χώρες που αποτελούν τις κύριες τουριστικές αγορές για τη χώρα. Με τον τρόπο αυτό θα εξαλειφθεί εν πολλοίς ο ιατρικός κίνδυνος από τον κορονοϊό. Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης αναμένεται να το έχουν επιτύχει μέχρι το τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2021, οπότε η ανάκαμψη του τουρισμού το δεύτερο εξάμηνο του 2021 εκτιμάται ότι θα είναι αξιοσημείωτη. Εντούτοις είναι εξαιρετικά δύσκολο να επανέλθει άμεσα σε συγκρίσιμα με τα πριν την πανδημία επίπεδα. Οι οικονομικές επιπτώσεις, μαζί με τον φόβο για πιθανές απειλές για την υγεία των επισκεπτών, αναμένεται να δημιουργήσουν μια υστέρηση στον ρυθμό ανάκαμψης της ζήτησης για υπηρεσίες διεθνούς τουρισμού, ο οποίος όμως αποτελεί και την κύρια πηγή εισπράξεων των Ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων.

Στην παρούσα συγκυρία είναι κρίσιμη η ανάληψη μιας σειράς καλά σχεδιασμένων πρωτοβουλιών και μέτρων για την βέλτιστη αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης λόγω της πανδημίας του COVID-19. Για την κάλυψη της ανάγκης αυτής κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη η εκπόνηση μιας μελέτης, στο πλαίσιο της διαμόρφωσης μιας γενικότερης στρατηγικής, η οποία θα διερευνά τις βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κρίσης στον τομέα του τουρισμού, σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, καθώς ο τομέας είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη διεθνή πραγματικότητα. Ζητούμενο από τη μελέτη θα είναι η αποτύπωση των κατάλληλων, στρατηγικών, μέτρων και δράσεων, ώστε η υγειονομική αυτή κρίση να είναι όσο το δυνατόν πιο ήπια για την τουριστική βιομηχανία της χώρας, να έχει τη μικρότερη δυνατή διάρκεια, και κυρίως να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε η ανάκαμψη των ταξιδιωτικών ροών να είναι όσο το δυνατόν πιο δυναμική και σε σύντομο χρονικό διάστημα. Εκτιμάται μάλιστα ότι κατά την περίοδο της ανάκαμψης αυτής ο διεθνής ανταγωνισμός θα είναι εξαιρετικά σκληρός, καθώς το σύνολο των τουριστικών χωρών υποδοχής έχει υποστεί σημαντική οικονομική και κοινωνική ζημία από την παρούσα κατάσταση, οπότε θα επιδιώξουν αντίστοιχα το γρηγορότερο δυνατόν, τα μέγιστα δυνατά οφέλη. Η μελέτη αυτή θα πρέπει λοιπόν να προτείνει ένα συνεκτικό πλαίσιο δράσεων, το οποίο θα ικανοποιεί τις ανάγκες και τις προσδοκίες της τουριστικής βιομηχανίας της Ελλάδας.

10 Συνοπτική Περιγραφή της Διαδικασίας Σχεδιασμού του Προγράμματος – Συνεργασία με Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων

Με την ψήφιση του ν. 4635/2019 θεσμοθετήθηκε, μέσω της κατοχύρωσης του προγραμματικού ρόλου του Εθνικού ΠΔΕ, η μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και η υποχρέωση υπαγωγής των έργων που χρηματοδοτούνται από εθνικούς πόρους σε στρατηγικούς στόχους και ιεραρχούμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες. Η διαδικασία διαμόρφωσης του ΕΠΑ ξεκίνησε με την Έγκριση του προγράμματος Τεχνικής Βοήθειας Μεταβατικής Περιόδου του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης, (Αριθμ. Απόφ. 4378-15-01-2020 Υφ. Ανάπτυξης και Επενδύσεων). Η ΕΔΕΤΤ ορίστηκε Φορέας Κατάρτισης του ΤΠΑ του Υπουργείου Τουρισμού βάσει της υπ' αρ. πρωτ. 298/07-02-2020 επιστολής του Υπουργού Τουρισμού προς το Υπουργείο Ανάπτυξης & Επενδύσεων, οπότε και συμμετείχε σε όλες τις σχετικές ενημερώσεις, συναντήσεις και συσκέψεις που διοργάνωσαν οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Με βάση την υπ' αρ. πρωτ. 29428-12-3-2020 (ΑΔΑ: 6Ξ8346ΜΤΛΠ-Φ6Χ) «1^η Εγκύκλιο Κατάρτισης Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ)», σηματοδοτήθηκε η εκκίνηση της διαδικασίας σχεδιασμού της 1^{ης} Προγραμματικής Περιόδου 2021–2025 του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης και η έναρξη του επίσημου διαλόγου με τους φορείς πολιτικής για τη διαμόρφωση των περιφερειακών και τομεακών αναπτυξιακών κατευθύνσεων πολιτικής της χώρας για την πρώτη αυτή Προγραμματική Περίοδο. Ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις που έθετε η ανωτέρω εγκύκλιος, η ΕΔΕΤΤ υπέβαλλε στις αρχές Μαΐου συμπληρωμένο το σχετικό ερωτηματολόγιο όσον αφορά το Τομεακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Τουρισμού (ΕΔΕΤΤ/Β/364/7-5-2020). Παρείχε τις ζητούμενες πληροφορίες σχετικά με τα γενικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά του τομέα, τις κύριες στρατηγικές επιλογές του Υπουργείου Τουρισμού και τις εκτιμώμενες ανάγκες χρηματοδότησης, ενώ ετοιμάστηκε ειδικό παράρτημα, με το οποίο προτεινόταν μια σειρά από δράσεις και έργα προς χρηματοδότηση από το ΤΠΑ Τουρισμού 2021 – 2025.

Στις 11 Ιουνίου 2020 τέθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων σε δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση το σχέδιο για το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025, με αντικείμενο:

- τις αναπτυξιακές ανάγκες και τις προκλήσεις σε εθνικό επίπεδο,
- τους αναπτυξιακούς στόχους του ΕΠΑ και την εξειδίκευσή τους σε προτεραιότητες,
- την κατανομή του προϋπολογισμού,
- τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα- στόχους των αναπτυξιακών παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ).

Η περίοδος διαβούλευσης διήρκησε έναν μήνα, οπότε η ΕΔΕΤΤ υπέβαλλε στις αρχές Ιουλίου τα σχόλια και τις προτάσεις της για τον Τομέα του Τουρισμού, εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας στις αρχές Ιουλίου (Αρ. πρωτ. ΕΔΕΤΤ/Γ/509/6-7-2020). Κύριο πεδίο σχολιασμού αποτέλεσε το μικρό ποσό που διατίθεται προς τον τομέα του τουρισμού, τόσο σε σχέση με τη γενικότερη βαρύτητα του τομέα για την ελληνική οικονομία, όσο και σε σχέση με τις ανάγκες των έργων που παγίως υλοποιεί το Υπουργείο Τουρισμού και οι εποπτευόμενοι φορείς του με πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Τον Μάιο του 2020 η ΕΔΕΤΤ υπέβαλλε προς τη Γενική Δ/νση Οικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών του Υπ. Τουρισμού Τεχνικό Δελτίο Έργου για την υλοποίηση ενεργειών Τεχνικής Βοήθειας κατά τη Μεταβατική Περίοδο του ΕΠΑ (ΕΔΕΤΤ/Β/412/27-05-2020). Δόθηκε σχετική προέγκριση της ένταξης του έργου «Τεχνική Βοήθεια Μεταβατικής Περιόδου του ΕΠΑ, Υπουργείο Τουρισμού» στο ΠΔΕ 2020 και έγκριση με την απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων (αρ. Πρωτ. 73049/10-07-2020 - ΑΔΑ: 6Φ2Τ46ΜΤΛΡ-ΚΚΞ).

Για την εκπόνηση του ΤΠΑ του Τουρισμού, η ΕΔΕΤΤ προχώρησε στη λήψη εξειδικευμένης υποστήριξης από σύμβουλο, ο οποίος ανέλαβε την τεχνική υποστήριξη για τη δημιουργία του Στρατηγικού αυτού Σχεδίου. Στις 24/7/2020 (αρ. πρωτ. ΕΔΕΤΤ/Γ/553) η ΕΔΕΤΤ εξέδωσε πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την παροχή υποστήριξης μέσω ανάθεσης του έργου «Υπηρεσίες συμβούλων με αντικείμενο την κατάρτιση τομεακού προγράμματος ανάπτυξης τουρισμού (ΤΠΑ) και παροχή υποστήριξης στην έναρξη υλοποίησης του ΤΠΑ τουρισμού», στο πλαίσιο του ενταγμένου έργου «Τεχνική Βοήθεια Μεταβατικής Περιόδου του ΕΠΑ, Υπουργείο Τουρισμού» στο ΠΔΕ 2020. Η σχετική σύμβαση συνεργασίας υπεγράφη στις 7 Αυγούστου 2020. Η ΕΔΕΤΤ διαβίβασε στον Ανάδοχο του έργου τεχνικής βοήθειας το σύνολο του υλικού που είχε στη διάθεση της και σε συνεργασία μαζί του διαμόρφωσε το πρώτο Σχέδιο του ΤΠΑ του Τουρισμού.

11 Βιβλιογραφία

1. Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική, Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης - Γενική Γραμματεία Ψηφιακής Πολιτικής, Δεκέμβριος 2016
2. Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ιανουάριος 2019
3. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020, Ελληνική Δημοκρατία, Απρίλιος 2020
4. Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών 2014 - 2025, Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών - Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ, 2019
5. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών της Ελλάδας, Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, Ιούνιος 2019
6. Ανάλυση στοιχείων εισερχόμενου τουρισμού ανά Αγορά και ανά Περιφέρεια, ΙΝΣΕΤΕ, 2020
7. Ακτινογραφία Εισερχόμενου Τουρισμού 2017 – 2019, ΙΝΣΕΤΕ, Οκτώβριος 2020
8. Οι εξελίξεις στην Παγκόσμια Οικονομία και στις Χώρες Προέλευσης των Εισερχόμενων Τουριστών στην Ελλάδα – Ελληνική και Διεθνής Οικονομία, ΙΝΣΕΤΕ, Ιούλιος 2020
9. Η πανδημία του COVID-19 και ο ελληνικός τουρισμός, ΙΝΣΤΕ, Απρίλιος 2020
10. Ο τουρισμός στην Ελλάδα και στους κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, 2014 - 2018, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020
11. Ανάλυση οικονομικών στοιχείων των ξενοδοχείων στην Ελλάδα – ανά προορισμό και ανά Κατηγορία Αστεριών, 2016 και 2017, ΙΝΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2020
12. Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2018
13. OECD Territorial Reviews Regional Policy for Greece Post-2020, October 2020
14. Understanding Domestic Tourism and Seizing its Opportunities, United Nations World Tourism Organization, September 2020
15. The Future of Work and Skills Development in Tourism United Nations World Tourism Organization, 2019
16. UNWTO World Tourism Barometer, Volume 18 Issue 5, August/September 2020
17. UNWTO World Tourism Barometer, Volume 18 Issue 5, October 2020
18. Greece2020 Annual Research: Key Highlights, World Travel Tourism Council, March 2020
19. Research for TRAN Committee - Overtourism: impact and possible policy responses, European Parliament, October 2018
20. Evaluating socio-economic programmes. Principal evaluation techniques and tools, MEANS-collection, Vol. 3., European Communities, Luxembourg, European Commission, 1999
21. Environmental management of a tourist destination - A factor of tourism competitiveness, Tanja Mihalic, Tourism Management 21 (2000) 65 – 78
22. Factors Affecting Medical Tourism Destination Selection in Greece, George Bartzis, Dafni Kaitelidou, Angeliki Bistarakia and Olympia Konstantakopoulou, The Importance of Health Informatics in Public Health during a Pandemic, 2020

23. Current Trends and Prospects of Tourism Education and Training in Greece, Polyxeni Moira, Dimitrios Mylonopoulos, Stavroula Kefala, Rivista Piccola Impresa/Small Business - n. 1, anno 2019
24. International tourism and climate change, Daniel Scott, Stefan Gossling and C. Michael Hall, WIREs Clim Change 2012
25. Management Models of Tourism Industry: The Case of Greece, Georgia Papadopoulou, Open Science Journal – April 2020
26. What can we expect from first-generation COVID-19 vaccines? Malik Peiris Gabriel M Leung, September 2020, The Lancet
27. An Analysis of the Factors behind the Citizen's Attitude of Rejection towards Tourism in a Context of Overtourism and Economic Dependence on This Activity, José María Martín Martín et al, Sustainability 2018, 10, 2851; doi:10.3390/su10082851
28. Regional Economic Outlook: Europe, International Monetary Fund, October 2020
29. World Health Organisation - What we know about COVID-19 vaccine development, Coronavirus Update 37, October 2020